

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ

“รูปแบบการจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่ง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัด
อำเภอเมือง จังหวัดตราด”

โดย

นายสมนึก หงษ์วิเศษ

และคณะ

สนับสนุนโดย

ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคตะวันออก

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

(ตุลาคม 2556)

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป" กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ "คน" ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของตนเอง และสามารถนำกระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ในท้องถิ่น โดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงอยู่ที่ "กระบวนการ" มากกว่า "ผลลัพธ์" เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย "เวที" (การประชุม เสวนา พุดคุยถกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิกอบต. กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการหรือกลุ่มคนอื่นๆเข้ามาร่วมหา ร่วมใช้ "ปัญญา" ในกระบวนการวิจัย

"กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น" หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ "คำถาม" หรือ "ความสงสัย" บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น "คำถาม" ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา "ข้อมูล" ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ "วางแผน" การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ "บันทึก" มีการ "ทบทวน" ความก้าวหน้า "วิเคราะห์" ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ "ถอด" กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ "สรุปบทเรียน" ตอบคำถามที่ตั้งไว้แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่น ๆ หรือพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย "ผู้ที่สงสัย" ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวตนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไขปัญหาด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว.สำนักงานภาค ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่า ชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะเดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงาน เป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่ทีมวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.สำนักงานภาค จึงได้ปรับรูปแบบการเขียนรายงานวิจัย ให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนองานออกมาในรูปแบบที่นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป

ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้นักวิจัยให้มีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัยสู่การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

คำนำ

ในโครงการ “รูปแบบการจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่ง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัด อำเภอเมือง จังหวัดตราด” เป็นการร่วมทุน(Co-funding) ร่วมคน(Co-working) ในการทำงานระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น กับองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัด เพื่อเป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐในการบูรณาการทำงานระหว่างหน่วยงาน โดยได้เห็นความสำคัญของการสร้างพลัง(Empowerment)ของชุมชนในการจัดการชุมชน โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมและการเป็นเจ้าของทรัพยากรของชุมชนที่จะต้องเข้ามาช่วยกันออกแบบในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งในพื้นที่สาธารณะประโยชน์ร่วมกันให้ยั่งยืน โดยผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่ต้องการให้ชุมชนได้สำรวจข้อมูลศักยภาพร่วมกันก่อนเพื่อที่จะได้มีข้อมูลเป็นฐานในการคิดหรือตัดสินใจในการดำเนินการพัฒนารูปแบบของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งที่ยั่งยืน ซึ่งในส่วนนี้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัดพร้อมที่จะสนับสนุนด้านงบประมาณอยู่แล้ว เพราะในกระบวนการของงานวิจัยนั้นการได้มาซึ่งข้อมูลโดยคนในกับคน และคนในกับคนนอกชุมชนนั้นจะมีการสร้างความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการทำงานวิจัยด้วย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของการสร้างพลังในชุมชนในการที่จะลุกขึ้นดูแลทรัพยากรด้วยตัวของชุมชนเองร่วมกัน

นอกจากการมีส่วนร่วมแล้วงานวิจัยยังได้ให้ชุมชนเป็นผู้ที่เข้ามาบริหารจัดการโครงการด้วยตัวของชุมชนเอง โดยมีชุดพี่เลี้ยงจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ภาคตะวันออกและองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัด เข้ามาร่วมสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการทำงานตรงนี้ด้วยอย่างต่อเนื่อง และจากการดำเนินการร่วมกับชาวบ้านนั้น ก็ทำให้เห็นว่าชาวบ้านมีการเรียนรู้ที่ดีมากมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามาร่วมกันทำงานอย่างต่อเนื่อง จากการที่ชาวบ้านเข้ามาร่วมตั้งแต่เริ่มต้นส่งผลให้ชุมชนเกิดความรู้สึกและรู้สึกตัวเองในการที่จะดูแลรักษาทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งที่เป็นสมบัติของชุมชนมากขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็ทำให้เห็นได้ชัดว่าชุมชนได้มองการใช้ประโยชน์ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งให้คงอยู่ไปจนถึงลูกหลาน ถึงแม้วันนี้แนวทางต่างๆยังต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาและยังต้องขอการเสริมหนุนจากหน่วยงานต่อไป แต่สิ่งหนึ่งที่สำคัญก็คือการติดต่อหาทางปัญญาให้กับคนในชุมชนในการดูแลชุมชนร่วมกัน ในการอยู่อย่างเคารพธรรมชาติ โดยมองว่าคน นั้นเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติที่จะต้องมีความโยงโยกันและกัน ธรรมชาติอยู่ได้ถ้าไม่คนแต่คนอยู่ไม่ได้ถ้าไม่มีธรรมชาติ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้อย่างนี้คงต้องอาศัยเวลา(หวังผลเชิงคุณภาพ)และเริ่มจากจิตสำนึกภายในของชุมชน(ความรู้สึกเป็นเจ้าของ)นั่นเอง

คณะผู้วิจัย

ตุลาคม 2556

คำนำเพื่อความเข้าใจ

คำนำ

สารบัญ

สารบัญภาพ

สารบัญตาราง

บทที่ 1 บทนำและเค้าโครงการวิจัย	1
1.1 ความสำคัญและความเป็นมา	1
1.2 วัตถุประสงค์	4
1.3 คำถามการวิจัย	5
1.4 กรอบแนวคิด	5
1.5 ขอบเขตพื้นที่	6
1.6 คำนิยามศัพท์	6
1.7 ประเด็นที่ศึกษา	6
1.8 ระยะเวลา	8
1.9 วิธีการดำเนินงาน	8
1.10 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	9
1.11 แผนปฏิบัติการและงบประมาณโครงการฯ	10
บทที่ 2 บริบทชุมชนและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง	17
2.1.สภาพทั่วไป	17
2.2 ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น	24
3.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่น	28
บทที่ 3 การดำเนินงาน	30
3.1 กิจกรรมที่ 1 เวทีทำความเข้าใจโครงการกับทีมวิจัย	30
3.2 กิจกรรมที่ 2 เวทีทำความเข้าใจกับชุมชน ผู้นำ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	31
3.3 กิจกรรมที่ 3 เวทีวางแผนการเก็บข้อมูล	31
3.4 กิจกรรมที่ 4 การเก็บข้อมูล	32
3.5 กิจกรรมที่ 5 เวทีสรุปและวิเคราะห์ข้อมูล	33
3.6 กิจกรรมที่ 6 ศึกษาดูงานพื้นที่วิจัย ที่มีประเด็นคล้ายกัน	33

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
3.7 กิจกรรมที่ 7 เวทีคืนข้อมูลและค้นหารูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการพื้นที่ทางทะเลพื้นที่ชายฝั่ง	34
3.8 กิจกรรมเวทีถอดบทเรียน	36
3.9 กิจกรรมเวทีวางแนวทางการเป็นนโยบายของ อบต.	37
บทที่ 4 ผลการดำเนินงาน	
4.1 สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ในชุมชน	38
4.1.1 หอยขาว : จุดเริ่มต้นการอนุรักษ์ของคนแหลมกลัด	39
4.1.2 ปูม้า กับ“เส้นทางการเรียนรู้...การจัดการของชุมชน”	45
4.1.3 โลมาอ่าวตราด: จากความผูกพัน...ถึงการอนุรักษ์และดูแลของชุมชน	57
4.1.4 การกัดเซาะชายฝั่ง: กับจุดยืนความมั่นคงของคนแหลมกลัด	63
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล	66
5.1 สรุปผล	66
5.2 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการวิจัย	68
ภาคผนวก	
-ภาพกิจกรรม	
-รายชื่อทีมวิจัย	

สารบัญภาพ

เรื่อง	หน้า
ภาพที่ 1.1 แผนที่แสดงลักษณะปัญหาและสภาพพื้นที่บริเวณอ่าวตราด	2
ภาพที่ 2.1 แผนที่แสดงสภาพพื้นที่ ต.แหลมกลัด	18
ภาพที่ 2.2 งานประเพณีก่อเจดีย์พระทราย	25
ภาพที่ 2.3 งานประเพณีก่อเจดีย์พระทราย	25
ภาพที่ 2.4 การปล่อยเรือประมงจำลอง	26
ภาพที่ 2.5 งานประเพณีก่อพระทรายน้ำไหล	26
ภาพที่ 2.6 งานประเพณีทำบุญโลมา	27
ภาพที่ 3.1 การประชุมทีมวิจัย	31
ภาพที่ 3.2 ทำความเข้าใจชุมชนและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง	31
ภาพที่ 3.3 วางแผนเก็บข้อมูล	32
ภาพที่ 3.4 การเก็บข้อมูลกับกลุ่มอนุรักษ์ในชุมชน	32
ภาพที่ 3.5 การเดินสำรวจและเก็บข้อมูลสถานการณ์ทรัพยากร	33
ภาพที่ 3.6 การสรุป วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันของทีมวิจัย	33
ภาพที่ 3.7 การศึกษาดูงานพื้นที่วิจัย อบต.แหลมใหญ่ จ.สมุทรสงคราม	34
ภาพที่ 3.8 เวทีคืนข้อมูล	35
ภาพที่ 3.9 การถอดบทเรียนร่วมกันของทีมวิจัย	36
ภาพที่ 3.10 การวางแผนทางการเป็นนโยบายของ อบต.ในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง	37
ภาพที่ 4.1 การควบคุมการเก็บหอยขาว	39
ภาพที่ 4.2 การประกาศข้อบัญญัติของ อบต.เกี่ยวกับหอยขาว	40
ภาพที่ 4.3 การเก็บหอยขาวริมชายหาดนำไปปล่อยเขตจุดไข่แดง	41
ภาพที่ 4.4 หอยหวานที่เริ่มกลับมา	41
ภาพที่ 4.5 พิธีเปิดงานประเพณีงมหอยขาว	42
ภาพที่ 4.6 แสดงจุดที่เป็นแหล่งอาศัยของหอยขาว	42
ภาพที่ 4.7 ชั่งแนวตั้งและชั่งแนวนอนที่เกิดการประยุกต์ใช้จาก เครือข่ายชุมชนวิจัย	46
ภาพที่ 4.8 กระชังปูม้า	47
ภาพที่ 4.9 เส้นทางตลาดของปูม้า	48

สารบัญภาพ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ภาพที่ 4.10 ตัวปูม้า	48
ภาพที่ 4.11 แม่พันธุ์ปูม้า	49
ภาพที่ 4.12 เปลือกปูม้า	49
ภาพที่ 4.13 ลักษณะสีไขปูม้า	49
ภาพที่ 4.14 กระดองปูม้าที่บดแล้ว	50
ภาพที่ 4.15 ลักษณะวิธีการเก็บอวนและปลดปูม้าออกจากอวน	51
ภาพที่ 4.16 การทำความสะอาดอวน	51
ภาพที่ 4.17 ลักษณะการต้มปูม้า	52
ภาพที่ 4.18 การแกะปูและเนื้อปูม้า	52
ภาพที่ 4.19 การวัดขนาดของปูม้า	53
ภาพที่ 4.20 แสดงเส้นทางการเดินทางกินของปูม้า	53
ภาพที่ 4.21 กิจกรรมการทำกระชังปูม้า	54
ภาพที่ 4.22 เยาวชนร่วมปล่อยปูม้าในกระชัง	54
ภาพที่ 4.23 ลักษณะสีของไขปูม้าสีเหลือง,สีน้ำตาล,สีน้ำตาลดำ	54
ภาพที่ 4.24 โรงเพาะฟักที่สำหรับให้แม่ปูม้าสลัดไข่ของชุมชน	55
ภาพที่ 4.25 แม่ปูมังกำลังสลัดไข่ในโรงเพาะฟัก	56
ภาพที่ 4.26 การเป็นห้องเรียนการจัดการปูม้าของนักเรียน	57
ภาพที่ 4.27 โลมาอิรวดีในบริเวณอ่าวตราดหน้าทะเล ต.แหลมกลัด	58
ภาพที่ 4.28 ลักษณะการอยู่เป็นกลุ่มของโลมา	59
ภาพที่ 4.29 โลมาหากินใกล้กับเรือประมง	59
ภาพที่ 4.30 การพบโลมาตายในพื้นที่ใกล้ชายฝั่งและเกยตื้น	60
ภาพที่ 4.31 ภาพถ่ายทางอากาศที่พบเห็นฝูงโลมาในพื้นที่อ่าวตราด	61
ภาพที่ 4.32 เส้นทางสำรวจและพบโลมาในพื้นที่ ต.แหลมกลัดและอ่าวตราด	61
ภาพที่ 4.33 การทำสุสานโลมาและทำบุญให้กับโลมาเพื่อ สื่อสารถึงการอนุรักษ์ของชุมชน	62
ภาพที่ 4.34 การกักเซาะชายฝั่งในพื้นที่ ต.แหลมกลัด	63
ภาพที่ 4.35 การถมหินเป็นแนวกันคลื่นเซาะฝั่ง	64
ภาพที่ 4.36 แนวการกักเซาะที่รุนแรงจากการถมเขื่อนหินของเอกชน	65

สารบัญตาราง

เรื่อง	หน้า
ตารางที่ 1 แผนปฏิบัติการและงบประมาณโครงการ	10
ตารางที่ 2 ข้อมูลชุมชนในเขตการดูแลของ อบต.แหลมกลัด	19
ตารางที่ 3 จำนวนประชากร	21
ตารางที่ 4 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัด อบต.แหลมกลัด	22
ตารางที่ 5 ระดับก่อนประถมศึกษา (อนุบาล)	22
ตารางที่ 6 ประถมศึกษา	22
ตารางที่ 7 ระดับมัธยมศึกษา (ขยายโอกาส)	22
ตารางที่ 8 สถานที่สำคัญทางศาสนา	22
ตารางที่ 9 จำนวนผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุในตำบล	23
ตารางที่ 10 การแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงานตามโครงการ	30
ตารางที่ 11 ลงกับช่วงฤดูกาลที่สัมพันธ์กับปูม้า	56

บทที่ 1

บทนำและเค้าโครงการวิจัย

1.1 ความสำคัญและความเป็นมา

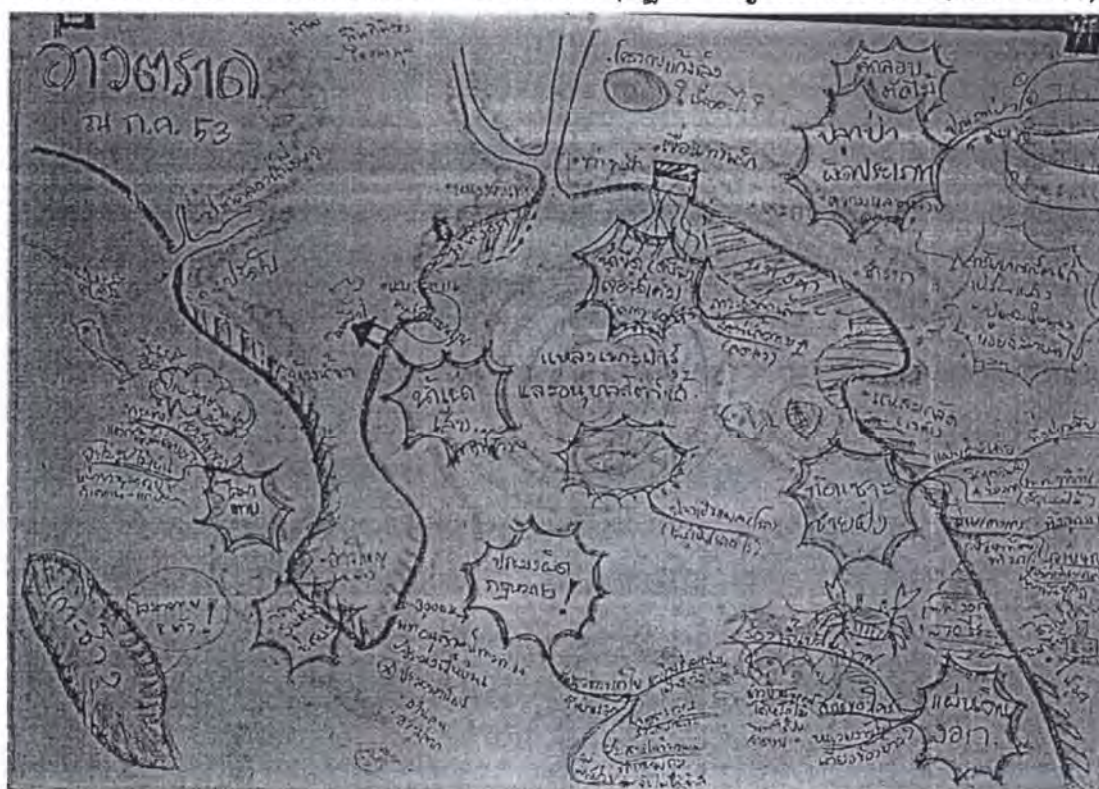
อ่าวตราดเป็นอ่าวขนาดใหญ่ครอบคลุมพื้นที่ 9 ตำบล ได้แก่ ต.แหลมกลัด ต.ชำราก ต.ตะกวด ต.ท่าพริก ต.วังกระแจะ ต.หนองคันทรัง ต.ห้วงน้ำขาว ต.อ่าวใหญ่และ ต.หนองโสน เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชายฝั่งอันอุดมสมบูรณ์ ประกอบด้วยพื้นที่หาดเลนและป่าชายเลนตั้งแต่ ต.หนองโสน จนถึง ต.ชำรากรวมทั้งพื้นที่ป่าทั้งสิ้น 30,000 ไร่ และเป็นพื้นที่หาดทรายตรงบริเวณ ต.แหลมกลัด เป็นต้นไปจรดกับชายแดนกัมพูชา ในบริเวณนี้เป็นพื้นที่ทำการประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งที่สำคัญของจังหวัดและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนได้อยู่อาศัยหากินมาช้านาน (ปฏิวัติ กาญจนวงศ์และคณะ, 2552:6)

แม้ว่าอ่าวตราดเองจะมีความอุดมสมบูรณ์แต่ก็ยังมีปัญหาอยู่หลายพื้นที่ทั้งที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์และเกิดขึ้นจากปัจจัยตามธรรมชาติ บางปัญหาเป็นปัญหาร่วมและบางปัญหาก็เป็นปัญหาเฉพาะพื้นที่ ปัญหาที่เป็นปัญหาร่วมที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาร่องน้ำดินจากการสะสมของตะกอนดินจากการทำเหมืองพลอยในอดีตส่งผลต่อการเดินเรือและสัตว์น้ำบางประเภท โดยเฉพาะสัตว์น้ำดินจำพวกหอยและปู ปัญหานี้เกิดขึ้นบริเวณปากแม่น้ำตราดบริเวณ ต.หนองคันทรังและ ต.ท่าพริกและปากคลองน้ำเขียว-ท่าตะเภา ต.ห้วงน้ำขาว ที่ผ่านมากรมการขนส่งทางน้ำได้ส่งเรือชุดออกมาชุดลอกร่องน้ำเพื่อบรรเทาปัญหาให้ชาวบ้านแต่ก็ยังคงมีการสะสมของตะกอนอยู่ทุกปี จึงต้องแก้ปัญหาในลักษณะดังกล่าวต่อไป

ปัญหาการทำประมงผิดประเภท ในอ่าวตราดมีประมงที่ทำผิดประเภทที่สำคัญอยู่ 3 ประเภท คือ เรืออวนรุน เรืออวนลากและเรือคราดหอย ปัญหาที่พบมาก คือ การเข้ามาทำประมงใกล้ชายฝั่งเกินระยะ 3,000 เมตร ซึ่งทำให้สัตว์น้ำวัยอ่อนถูกทำลาย ละเมิดเขตอนุรักษ์ของชุมชนและส่งผลเสียหายต่อเครื่องมือประมงพื้นบ้าน เรืออวนลากและเรือคราดหอยเป็นเรือที่มาจากพื้นที่โดยมากมาจากภาคกลาง ส่วนเรืออวนรุนโดยมากเป็นเรือของชาวบ้านอ่าวตราดเอง โดยเฉพาะเรือจากบ้านแหลมหิน ต.หนองคันทรังเพราะเป็นหมู่บ้านที่อาศัยเครื่องมือประมงนี้เป็นหลัก ที่ผ่านมาการจัดการปัญหานี้ต้องอาศัยอำนาจของเจ้าหน้าที่เพื่อเข้าไปตักเตือนและจับกุมยังไม่สามารถจัดการให้หมดไปอย่างเด็ดขาดเพราะเกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพลหลายคนในพื้นที่

ต่อมาคือปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในบริเวณชายฝั่งของ ต.ห้วงน้ำขาวลงไปถึง ต.อ่าวใหญ่และจาก ต.แหลมกลัดตลอดลงไปถึงชายแดนกัมพูชา ในอ่าวตราดเองมีความรุนแรงอยู่ในอันดับ 3 ของภาคตะวันออก ปัญหานี้มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายอย่างและยังไม่มีแนวทางการจัดการที่ชัดเจน มีเพียงความพยายามในการบรรเทาปัญหา เช่น ที่ ต.ห้วงน้ำขาวชาวบ้านใช้กร้า เตายางและแนวไม้ไผ่เป็นตัวกันคลื่นและกักตะกอน พบว่าได้ผลดีมีการสะสม

ของตะกอนดินมากขึ้น ใน ต.แหลมกลัด ที่เป็นหาดทรายชาวบ้านใช้ท่อซีเมนต์เป็นตัวชะลอความแรงของคลื่นแต่ทำได้เพียงชะลอการพังเท่านั้น (ปวิวัติ กาญจนวงศ์และคณะ, 2552: 165)

ภาพที่ 1.1 แผนที่แสดงลักษณะปัญหาและสภาพพื้นที่บริเวณอ่าวตราด

จากสถานการณ์ปัญหาดังกล่าวของชายฝั่งทะเลรอบอ่าวตราดได้นำไปสู่การหาทางออกในระดับพื้นที่ชุมชนชายฝั่ง ด้วยกระบวนการของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งเริ่มด้วย โครงการ "ศึกษาสถานการณ์หอยขาวเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ต.แหลมกลัด" จนได้แนวทางในการอนุรักษ์ออกมาเป็นกฎระเบียบของตำบล ต่อมาชาวบ้านได้ประสานงานกับประมงจังหวัดและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องทำให้สามารถออกมาตรการอนุรักษ์หอยขาวในพื้นที่ ซึ่งรับรองโดย สำนักงานประมงจังหวัดและศูนย์ราชการจังหวัด โดยให้องค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัด (อบต.แหลมกลัด) เป็นผู้ดูแลร่วมกับชาวบ้านแต่เนื่องด้วยกระบวนการทำงานวิจัยที่ผ่านมา นั้นเป็นการดำเนินการโดยทีมของ อบต.เป็นหลัก จึงมีผลทำให้การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการเข้ามามีบริหารจัดการต่อยังไม่เข้มข้นมากนัก

เมื่องานวิจัยหอยขาวสิ้นสุดลง ก่อให้เกิดกระแสอนุรักษ์เกิดขึ้นในพื้นที่ กลุ่มประมงพื้นบ้านในชุมชนเห็นว่า ปูม้า ซึ่งเป็นสัตว์เศรษฐกิจหลักของหมู่บ้าน น่าจะได้รับการดูแลให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนเช่นกัน ชาวบ้านม.5 บ้านสะพานหิน ต.แหลมกลัด จึงได้รวมตัวกันขึ้นจัดตั้งเป็นกลุ่มอนุรักษ์และร่วมกับ อบต.แหลมกลัด จัดทำ ธนาคารปูม้า เพื่อให้ปูม้าสามารถวางไข่ได้ก่อนการจับไปบริโภคและจำหน่าย นอกจากนี้ยังได้กันพื้นที่ประมาณ 2 ตารางกิโลเมตร ตรงบริเวณชายฝั่ง ให้เป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เพื่อให้ปูม้าและสัตว์น้ำอื่นๆ ได้เข้ามาอาศัยขยายพันธุ์โดยไม่มีการรบกวนจากการทำประมง แต่กิจกรรมทั้งสองยังไม่ได้

รับความร่วมมือจากชุมชนเท่าที่ควร ยังมีประมงอวนรุนบางรายในพื้นที่ฝ่าฝืนเข้าไปทำประมงในพื้นที่อนุรักษ์จนทำให้ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากจุดติดขัดดังกล่าวนี้ทางชุมชนจึงได้ทำวิจัยโครงการ "แนวทางฟื้นฟูปูม้าในธรรมชาติเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านสะพานหิน ต.แหลมกลัด" ขึ้นมา และจากการดำเนินการวิจัยทำให้เกิดกระบวนการทำงานที่สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนมากขึ้น เกิดฐานข้อมูล องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและรูปธรรมในการฟื้นฟู ดูแลทรัพยากรปูม้าและพันธุ์สัตว์น้ำจนทำให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จนทำให้ชุมชนข้างเคียงเริ่มนำไปขยายผลต่อในพื้นที่ แต่ก็ยังติดขัดในเรื่องของการสร้างความเข้าใจ และข้อตกลงร่วมกัน ในเรื่องการแบ่งเขตพื้นที่และการสร้างข้อตกลง กติกาการใช้ทรัพยากรร่วมกัน และจะกลายเป็นภาวะต่างคนต่างทำ อาจทำให้เกิดความขัดแย้ง แย่งชิงทรัพยากรกันตามมา

ในส่วนของ อบต.แหลมกลัด ซึ่งได้มีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนในด้านการดูแลทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และมีนโยบายส่งเสริมอาชีพของประชาชนที่เกิดจากพื้นที่ทางทะเล และพื้นที่ชายฝั่งพร้อม ๆ กับการส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืนควบคู่กันไปโดย อบต.แหลมกลัด ได้เกาะติดร่วมสนับสนุนงานกับชุมชนมาโดยตลอด และในส่วนที่ อบต.แหลมกลัด ได้รับผิดชอบดำเนินการดูแลพื้นที่ทรัพยากรชายฝั่งของ ต.แหลมกลัด ยังมีประเด็นที่เป็นปรากฏการณ์สำคัญเกิดขึ้นในความรับผิดชอบของ อบต.แหลมกลัด ก็คือ

1. โลมา ซึ่งเป็นสัตว์น้ำเลี้ยงลูกด้วยนมที่ได้รับความสนใจ โดยโลมาได้เข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่อ่าวตราดอยู่เป็นระยะๆ และในช่วงหลังๆ ได้เกิดปรากฏการณ์โลมา จะเสียชีวิตบ่อยครั้งทีเก็บซากได้ทั้งหมดจำนวน 28 ตัว จนทำให้ อบต.แหลมกลัดและชุมชนส่วนหนึ่งเกิดความกังวลว่าอาจทำให้โลมาสูญหายไปจากพื้นที่ทะเลของอ่าวตราด ดังนั้น อบต.แหลมกลัดจึงร่วมกับชาวบ้านในชุมชนได้พยายามทำกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์โลมาโดยการออกเรือเฝ้าระวังและสำรวจแหล่งหากิน ที่อยู่อาศัย ของโลมาพร้อมกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง การสร้างสุสาน และจัดกิจกรรมทำบุญให้กับโลมา แต่ถึงแม้กระนั้น อบต.แหลมกลัด ก็ยังไม่มั่นใจว่าจะรักษาและอนุรักษ์โลมาไว้ได้ยั่งยืนแค่ไหน เพียงไร

2. พื้นที่อกใหม่หน้าทะเล ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 50-60 ไร่ เป็นการเกิดโดยปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของกระแสน้ำที่ไหลเซาะฝั่งของด้านหนึ่งแล้วพัดมาทับถมชายฝั่งในด้านตรงข้าม ที่มีผลจากการทำกิจกรรมในพื้นที่ชายฝั่งของคน เช่น การขุดดินหรือสร้างสิ่งปลูกสร้างบริเวณชายฝั่งที่เป็นปัจจัยทำให้ทิศทางการไหลของน้ำเปลี่ยนแปลง โดยพื้นที่ที่อกขึ้นมาใหม่นี้จะเป็นพื้นสาธารณะซึ่งดูแลโดย อบต.แหลมกลัด แต่มีนายทุนที่จะอ้างสิทธิในการจะครอบครองพื้นที่เพื่อสร้างสถานที่ประกอบการ แต่ทางชุมชนไม่เห็นด้วยเพราะพื้นที่นี้เป็นของส่วนรวมน่าจะสร้างประโยชน์ให้กับส่วนรวม ซึ่งที่ผ่านมา อบต.แหลมกลัดและกลุ่มชุมชนก็ได้ใช้พื้นที่ดังกล่าวนี้เป็นสุสานโลมาและจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ เช่น การทำบุญให้กับโลมา ซึ่งในอนาคตทางชุมชนจะใช้พื้นที่ดังกล่าวนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และชุมชนต้องการที่จะช่วยกันดูแลพื้นที่อกรวมกันแต่ยังขาดข้อมูลที่นำมากำหนดทิศทางที่ชัดเจนร่วมกัน

3.พื้นที่กัดเซาะ ซึ่งเกิดขึ้นในบริเวณพื้นที่งอกใหม่ ที่มีผลจากการที่นายทุนได้ทำแนวกัน การกัดเซาะในบริเวณใกล้กับพื้นที่งอกใหม่ จึงทำให้ทิศทางการไหลของน้ำเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและได้เพิ่มการกัดเซาะขยายพื้นที่มากขึ้นจนมีผลกระทบต่อสิ่งปลูกสร้าง บ้านเรือน ของ ชาวประมงเกิดขึ้นแล้วในแนวพื้นที่ชายฝั่งตลอด 22 กิโลเมตร โดยขณะนี้ยังไม่มี การแก้ไข ป้องกันที่ชัดเจนร่วมกัน ทางด้าน อบต.แหลมกลัดเอง ได้มีการประชุมและหาทางออกของเรื่องนี้ แต่กีดกันอยู่ที่เงื่อนไขการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (EIA) จึงยังไม่สามารถดำเนินการได้ เพราะเนื่องจากยังขาดข้อมูลและการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ชัดเจน ซึ่งหากยังปล่อยระยะเวลายืด ออกไปเรื่อยๆการแก้ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งก็จะยากมากขึ้น

จะเห็นได้ว่าปัญหาบางอย่างชุมชนสามารถจัดการกันเองได้ แต่บางปัญหาคงอาศัย อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานเข้ามาหนุนเสริมและบูรณาการร่วมกันกับการรับรู้และข้อมูลของ ชาวบ้าน ที่ผ่านมายังไม่ค่อยเห็นการแก้ปัญหาในลักษณะนี้นัก ปัญหาใหญ่ๆหลายอย่างจึง ยังไม่ได้รับการแก้ไข

ดังนั้น ด้วยประเด็นทั้งหลายทั้งมวลเหล่านี้เป็นกิจกรรมการดำเนินการที่จะอนุรักษ์ ทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งทั้งระบบของ ต.แหลมกลัด แต่ขณะเดียวกันนี้การขับเคลื่อน งานยังขาดการบูรณาการและเชื่อมโยงกันในการดูแลทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งและ การมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ดังนั้นทาง อบต.แหลมกลัด จึงร่วมกับเครือข่ายและชุมชน ต้องการที่ จะหาแนวทางการจัดการร่วมกันให้ชัดเจนมากขึ้น โดยใช้กระบวนการของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น สร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งร่วมกันเพื่อให้เกิดการจัด ระเบียบการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งร่วมกันของชุมชนที่ยั่งยืน ต่อไป

3.วัตถุประสงค์

1.เพื่อศึกษาสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรชายทางทะเลและพื้นที่ฝั่งที่ สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชน

2.เพื่อศึกษาด้านทุน ภูมิปัญญาและองค์ความรู้เดิมในการจัดการทรัพยากรทางทะเลและ พื้นที่ชายฝั่งของชุมชน

3.เพื่อศึกษาปัจจัยเงื่อนไขและข้อจำกัดในการจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ ชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัด อำเภอเมือง จังหวัด ตราด ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.เพื่อหารูปแบบการจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งร่วมกันของชุมชนและ องค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัด อำเภอเมือง จังหวัดตราด ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.เพื่อให้เกิดเป็นแผนพัฒนาของ อบต.ในการจัดการพื้นที่ทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ ชายฝั่งที่เหมาะสมและยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

4.คำถามการวิจัย

คำถามหลัก

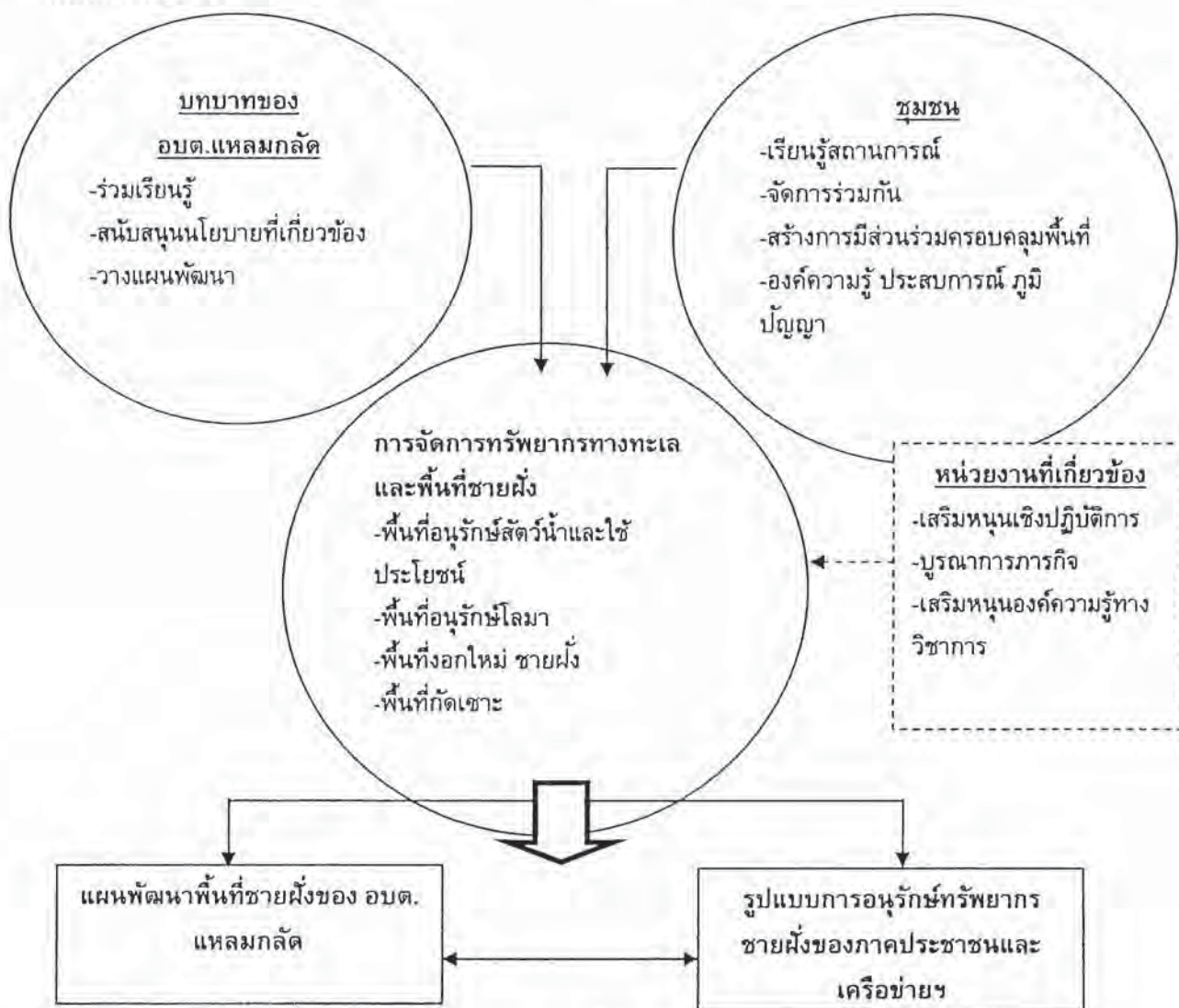
รูปแบบการจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่ง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัด ต.แหลมกลัด ควรมีอย่างไร

คำถามรอง

-การจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งที่สำคัญของ ต.แหลมกลัด ที่ผ่านมาเป็นอย่างไร

-มีเงื่อนไข ปัจจัยใดที่เป็นตัวสนับสนุนการจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่ง โดย อบต.แหลมกลัดร่วมกับชุมชน

5.กรอบแนวคิด

องค์ประกอบที่สำคัญในการขับเคลื่อนงานนั้นก็คือ การใช้พื้นที่ทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งเป็นตัวตั้ง และมี อบต.แหลมกลัด เป็นหน่วยงานหลักที่สร้างการเรียนรู้และสนับสนุน ส่วนชุมชนจะมีส่วนร่วมโดยการใช้องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาช่วยในการ

จัดการทรัพยากร ส่วนอาจารย์จากมหาวิทยาลัยจะเป็นผู้ที่เข้ามาเสริมหนุนด้านองค์ความรู้ด้านวิชาการ โดยที่กระบวนการทั้งหมดจะนำไปสู่การได้แผนเพื่อการดูแลทรัพยากรพื้นที่ชายฝั่งและในส่วนของชุมชนก็จะได้ได้รูปแบบการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง ซึ่งทั้ง 2 ส่วนต้องมีการประสานและเชื่อมโยงกัน

6.ขอบเขตพื้นที่

พื้นที่ชุมชนและชายฝั่งทะเล ต.แหลมกลัด อ.เมือง จ.ตราด

7.คำนิยามศัพท์

พื้นที่ทางทะเลและชายฝั่ง หมายถึง พื้นที่หน้าทะเลที่เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำที่ชาวบ้านประกอบอาชีพการประมงโดยห่างจากชายฝั่งในระยะ 3,000 เมตร ยาวตลอดแนวชายฝั่งพื้นที่ ต.แหลมกลัด

พื้นที่บก หมายถึง พื้นที่ที่มีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากร เช่น พื้นที่งอกใหม่รวมถึงพื้นที่ที่ถูกกัดเซาะ

พื้นที่น้ำ หมายถึง พื้นที่การใช้ประโยชน์เกี่ยวกับทรัพยากรชายฝั่ง เช่น ปูม้า ปลา หอยขาว และการอนุรักษ์โลมา

8.ประเด็นที่ศึกษา

1)ศึกษาบริบทพื้นที่และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งในชุมชน ต.แหลมกลัด ซึ่งประกอบไปด้วย

1.พื้นที่ทางทะเล (พื้นที่น้ำ)

1.1สภาพพื้นที่ทางทะเลและสถานการณ์ของทรัพยากรทั่วไปของชายฝั่ง ต.แหลมกลัด

1.2พื้นที่อนุรักษ์โลมา

-ความเป็นมาเกี่ยวกับโลมาและความสัมพันธ์กับการใช้พื้นที่การอนุรักษ์

-องค์ความรู้ท้องถิ่นเกี่ยวกับปลาโลมา

-ธรรมชาติการดำรงชีวิต

-การเคลื่อนย้าย อพยพ

-ฤดูกาลกับการดำรงชีวิต

-ประสบการณ์การจัดการของชุมชน

-ระบบนิเวศน์และพื้นที่ที่เหมาะสมในการอนุรักษ์

โลมา

-แนวทางการจัดการพื้นที่อนุรักษ์โลมาที่ยั่งยืน

-บทบาทของหน่วยงาน / องค์กร / ภาคประชาชน ต่อการ

อนุรักษ์โลมา

-คุณค่าและประโยชน์เชิงการเรียนรู้และการท่องเที่ยว

1.3 พื้นที่อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ป่า

- สถานการณ์และความเป็นมาในการอนุรักษ์ป่า
- ประสบการณ์ บทเรียน และองค์ความรู้ของชุมชนในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากป่า
- ความต้องการใช้ประโยชน์จากการอนุรักษ์ของชุมชน เช่น การขยายพื้นที่แนวทางการใช้ประโยชน์จากป่าที่ยั่งยืน
- การจัดการกลุ่ม / องค์กร รับผิดชอบ เป็นต้น

1.4 พื้นที่อนุรักษ์หอยขาว

- สถานการณ์การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากหอยขาวที่ผ่านมา
- ต้นทุนและศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่ในการอนุรักษ์หอยขาว
- ระบบการอนุรักษ์หอยขาวที่เหมาะสมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
- ระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น สภาพพื้นที่ของทรัพยากร

2. พื้นที่ชายฝั่ง(พื้นที่บก)

2.1 พื้นที่อกใหม่

- ความเป็นมา / พัฒนาการและความเปลี่ยนแปลง
- สถานการณ์ปัจจุบัน เช่น ท่าเรือ ที่ตั้ง ขนาด ขอบเขต การใช้ประโยชน์
- สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น
- องค์ความรู้และประสบการณ์การจัดการของชุมชน
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการ

2.2 พื้นที่กัดเซาะ

- ความเป็นมา / พัฒนาการและความเปลี่ยนแปลง
- สถานการณ์ปัจจุบัน เช่น ตำแหน่งและอาณาบริเวณ สถานการณ์การ

กัดเซาะ

- สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ผลกระทบที่เกิดกับชุมชน
- องค์ความรู้และประสบการณ์การจัดการของชุมชน
- แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการ

2)ปัจจัยและผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศน์ทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่

3)ศักยภาพ ภูมิปัญญาหรือองค์ความรู้ในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งของชุมชน

4)บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่ง

5)ประสบการณ์หรือบทเรียนการจัดการการแก้ปัญหาที่ผ่านมาของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่ง

6)ความคาดหวังและความต้องการในการจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งร่วมกันของชุมชน

7)กฎหมาย กฎระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่ง

8)กฎระเบียบ กติกา ที่เหมาะสมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งร่วมกัน

9)รูปแบบการจัดการพื้นที่เชิงบูรณาการเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืนของชุมชน ด.แหลมกลัด

9.ระยะเวลาดำเนินงาน

1 ปี (1 มิถุนายน 2554 – 31 พฤษภาคม 2555)

10.วิธีการดำเนินงาน

1.ประชุมทีมวิจัยเดือนละ 1 ครั้งเพื่อสรุปข้อมูลจากการทำงานและวางแผนในการทำกิจกรรมเป็นระยะ

2.เวทีทำความเข้าใจโครงการกับทีมวิจัยและแบ่งหน้าที่

3.เวทีทำความเข้าใจโครงการกับชุมชน ผู้นำ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.อบรมการเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วม

5.เวทีวางแผนการเก็บข้อมูล

6.เก็บข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา

7.เวทีสรุป วิเคราะห์ ข้อมูล

8.จัดทำรายงานความก้าวหน้า

9.เวทีวิเคราะห์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเชื่อมโยงการทำงานและแลกเปลี่ยนข้อมูล

10.ศึกษาดูงานพื้นที่ที่มีประสบความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่ง

11.จัดเวทีทีมวิจัยรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์เรียบเรียงเพื่อวางแผนในการจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่ง พร้อมทั้งเตรียมเวทีชี้แจงข้อมูลกับคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

12.จัดเวทีประชาคมร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงผลการดำเนินงานและหาแนวทางการจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่ง ด.แหลมกลัด

13.ทดลองปฏิบัติตามแนวทางที่ค้นพบในการจัดการทรัพยากรพร้อมทั้งสรุปผลและถอดบทเรียน

14.ถอดบทเรียนการทำวิจัยร่วมกัน

15.จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

11.ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เชิงวิจัย

1. ได้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งที่เชื่อมโยง สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในชุมชน
2. ได้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับต้นทุน ภูมิปัญญาและองค์ความรู้เดิมในการจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งของชุมชน
3. ได้ทราบปัจจัยเงื่อนไขและข้อจำกัดในการจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัด อำเภอเมือง จังหวัดตราด ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
4. ได้รูปแบบการจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งร่วมกันของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัด อำเภอเมือง จังหวัดตราด ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เชิงพัฒนา

1. เกิดการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งอย่างน้อย 3 หน่วยงาน
2. เกิดกลุ่มเครือข่ายในชุมชนที่เชื่อมโยงในการดูแลทรัพยากรน้ำร่วมกัน
3. เกิดการกำหนดแผนการพัฒนาของ อบต.แหลมกลัดที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในด้านทรัพยากรฯ
4. เกิดฐานข้อมูลที่เสริมการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และศูนย์การเรียนรู้การจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

12.แผนปฏิบัติการและงบประมาณโครงการ รูปแบบการจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ต.แหลมกลัด อ.เมือง จ.ตราด ระยะเวลา 1 ปี 9 เดือน (1 กรกฎาคม 2554 – 30 มีนาคม 2556) (รวมขยายเวลา))

ตารางที่ 1 แผนปฏิบัติการและงบประมาณโครงการ

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	กลุ่มเป้าหมาย
1. ประชุมทีมวิจัยประจำเดือน	1. เพื่อสร้างความเข้าใจในเป้าหมาย การทำงานร่วมกันเป็นระยะๆ 2. เพื่อวางแผนในการดำเนินงานวิจัยและเตรียมเครื่องมือในการเก็บข้อมูล 3. เป็นเวทีแลกเปลี่ยนสถานการณ์การทำงาน สรุป ทบทวน และวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันอย่างต่อเนื่อง	1. จัดเวทีประชุมคณะทำงานวิจัย 2. ทำความเข้าใจเป้าหมายใน การทำงานร่วมกัน 3. สรุปทบทวนแลกเปลี่ยน สถานการณ์การทำงานอย่าง ต่อเนื่องอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง	1. ทีมวิจัยได้ทบทวนเป้าหมาย และแนวทางการทำงานร่วมกัน 2. ทีมวิจัยได้แลกเปลี่ยน สถานการณ์ ปัญหา และวางแผนการแก้ไขปัญหา และ 4. ทีมวิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง	1. เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ 3 คน 2. ที่ปรึกษาฯ 5 คน 3. ทีมวิจัย 18 คน รวม 26 คน
2. เวลาที่ทำความเข้าใจกับทีมวิจัย	1. เพื่อทำความเข้าใจเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ของโครงการให้กับทีมวิจัย 2. เพื่อทำความเข้าใจและแบ่ง บทบาทหน้าที่ในการ ดำเนินงานโครงการวิจัย	1. จัดเวทีประชุมคณะทำงาน วิจัย 1 ครั้ง	1. ทีมวิจัยได้ทบทวนเป้าหมาย และแนวทางการทำงานร่วมกัน	1. ทีมวิจัย 18คน 2. ที่ปรึกษาฯ 5 คน 3. ทีมศูนย์ฯ 3 คน รวม 26 คน

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	กลุ่มเป้าหมาย
3. เวิร์กช็อปความเข้าใจชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	1. เพื่อสร้างความเข้าใจโครงการกับชุมชน ผู้นำ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษาวิจัย 2. เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากชุมชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย3. หาแนวร่วมในการทำงาน และช่องทางสนับสนุนการทำงานของทีมวิจัย	1. จัดเวทีชี้แจงโครงการแก่ชุมชน ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2. รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมเวที	1. ชุมชน ผู้นำชุมชนและหน่วยงานเข้าใจโครงการ 2. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมเวทีเพื่อปรับปรุงการทำงาน 3. ได้รับความร่วมมือและเกิดแนวร่วมในการดำเนินงาน	1. ทีมวิจัย 18คน 2. เจ้าหน้าที่ อบต.แหลมกลัด 10 คน 4. ตัวแทนชุมชนละ 5 คน x 10 ชุมชน = 50 คน 5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 15 คน(เช่น ตัวแทนของกรมทรัพยากร ,กรมประมง, อบจ. เป็นต้น) 6. ทีมศูนย์ประสานงาน 3 คน รวม 106 คน
4. เวิร์กช็อปเชิงปฏิบัติการ การเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วม	-เพื่อเพิ่มความรู้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลให้แก่ทีมวิจัย เช่น ใช้เครื่องมือ การประเมินศักยภาพและสถานการณ์ทรัพยากรชุมชนแบบมีส่วนร่วม ,การใช้เส้นแบ่งเวลา, เทคนิค	-จัดเวทีอบรมเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลชุมชนด้านต่าง ๆ แก่ทีมวิจัย	-ทีมวิจัยมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเครื่องมือที่จะใช้เก็บข้อมูลและสามารถเก็บข้อมูลได้	1. เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ 3 คน 2. ทีมวิจัย 18 คน 3. วิทยากร 2 คน รวม 23 คน

	การจัดเวทีเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นต้น	การจัดเวทีเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นต้น			
ร. ประชุมวางแผนเก็บข้อมูลตามประเด็นศึกษา	1. เพื่อวางแผนและเตรียมเครื่องมือในการเก็บข้อมูล 2. แบ่งหน้าที่เก็บข้อมูลตามประเด็นศึกษา 3. เพื่อกำหนดเวลานัดหมายและสร้างกิจกรรมเรียนรู้จากการเก็บข้อมูล	1. จัดเวทีประชุมคณะทำงานวิจัย 2. ทำความเข้าใจเป้าหมายในการเก็บข้อมูล 3. วางแผนเก็บข้อมูลตามประเด็นศึกษา 4. แบ่งหน้าที่เก็บข้อมูลตามประเด็นศึกษา 5. นัดหมายพูดคุย/ประชุมเป็นระยะ	1. ทีมวิจัยเข้าใจในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง 2. ทราบขอบเขตการทำงานที่ชัดเจน 3. ได้แนวทางในการเก็บข้อมูลร่วมกัน 4. ได้ประเด็นคำถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	1. ทีมวิจัยเข้าใจในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง 2. ทราบขอบเขตการทำงานที่ชัดเจน 3. ได้แนวทางในการเก็บข้อมูลร่วมกัน 4. ได้ประเด็นคำถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	1. เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ 3 คน 2. ทีมวิจัย 18 คน รวม 21 คน
6. ลงพื้นที่เก็บข้อมูล	1. เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งในพื้นที่ ด.แหลมกลัด 2. เพื่อศึกษาศักยภาพ ต้นทุนหรือองค์ความรู้ในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งของชุมชน	1. ลงพื้นที่เก็บข้อมูล ทั้งพื้นที่ทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งในตำบลแหลมกลัด ระยะเวลา 3 เดือน 2. จัดทำแผนที่ศักยภาพของชุมชน สภาพภูมิประเทศ 3. จัดกลุ่มเฉพาะพูดคุย(Focus Group) ในประเด็นข้อมูลที่	1. ชุมชนได้ทราบสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในชุมชน 2. ได้รู้ต้องคความรู้ในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งของชุมชน 3. เกิดฐานข้อมูล การจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่	1. ชุมชนได้ทราบสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในชุมชน 2. ได้รู้ต้องคความรู้ในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งของชุมชน 3. เกิดฐานข้อมูล การจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่	-พื้นที่ชุมชนตามแนวชายฝั่ง ด.แหลมกลัด -ทีมวิจัย 18 คน -เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ 3 คน รวม 21 คน

			ต้องการ 4.ถอดบทเรียนการปฏิบัติการและการดำเนินการของชุมชนในแต่ละพื้นที่ 5.จัดเวทีเรียนรู้ข้อมูลเพื่อเห็นสภาพการณ์และเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรของชุมชน	ชายฝั่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 4.ชุมชน ทีมวิจัย ได้เรียนรู้สถานการณ์เรื่องราวประสบการณ์ การจัดการพื้นที่และปัญหาที่มีอยู่ในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง	
7. จัดทำรายงานความก้าวหน้า	- เพื่อนำผลการทำงานที่ได้มาประมวลจัดทำเป็นรายงานความก้าวหน้า	จัดพิมพ์เอกสารและจัดทำรายงานความก้าวหน้า	เอกสารรายงานความก้าวหน้าเพื่อนำเสนอต่อเจ้าของทุน	1.ทีมวิจัย 18 คน 2.ที่ปรึกษาโครงการ 5 คน 3.ทีมศูนย์ประสานงาน 3 คน รวม 26 คน	
8. ศึกษาดูงานพื้นที่ที่มีความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่ง	-เพื่อให้ชุมชนได้ศึกษาดูงานพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งโดยมีส่วนร่วมของชุมชน	ศึกษาดูงานกลุ่ม ชุมชนในพื้นที่ชายฝั่งบ้านดอน อ.พุมเรียง จ.สุราษฎร์ธานี	1. ชุมชนได้เห็นแบบอย่างการทำงานในประเด็นที่คล้ายกัน 2. ชุมชนเกิดความเข้าใจในการทำงานยิ่งขึ้น 3. สรุปบทเรียนจากการดูงานเพื่อนำมาประยุกต์กับชุมชน	1.ทีมวิจัย 18 คน 2.ที่ปรึกษาโครงการ 5 คน 3.ทีมศูนย์ประสานงาน 2 คน รวม 25 คน	
9. เวิร์กช็อปหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเชื่อมโยงการทำงานและแลกเปลี่ยนข้อมูล	1.เพื่อเชื่อมโยงการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่	ประชุมเชิงปฏิบัติการ	1.ชุมชนได้เรียนรู้บทบาทหน้าที่และช่องทางการสนับสนุนของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	1.ทีมวิจัย 18 คน 2.ที่ปรึกษาโครงการ 5 คน	

	2. เพื่อบูรณาการ การทำงานดูแลทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งร่วมกับชุมชน		2. ชุมชนได้มีแนวทางในการขอรับการสนับสนุนและการทำงานร่วมกันกับหน่วยงาน / องค์การที่เกี่ยวข้อง	3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 10 3. ทีมศูนย์ประสานงาน 4 คน รวม 36 คน
10. ประชุมเชิงปฏิบัติการและเติมความรู้ทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง	เพื่อเติมความรู้ทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง เช่น ระบบนิเวศทางทะเลการใช้ข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนการจัดการชายฝั่งธรรมชาติทางชีววิทยาของสัตว์น้ำที่สำคัญ เป็นต้น ให้แก่ทีมวิจัย	จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ	ทีมวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจ ข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการทรัพยากรและพื้นที่ชายฝั่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ มากขึ้น	1. เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ 3 คน 2. ทีมวิจัย 18 คน 3. ผู้สนใจ 20 คน 4. วิทยากร 2 คน รวม 43 คน
11. จัดเวทีสังเคราะห์ข้อมูล	เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม มาวิเคราะห์ เชื่อมโยง และสังเคราะห์เพื่อหาแนว ทางที่เหมาะสมในการจัด การทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	จัดเวทีเพื่อรวบรวม สรุปวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล	1. ได้ข้อมูลที่ผ่านมาการสังเคราะห์เพื่อนำมาหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการระบบนิเวศ 2. ได้ข้อมูลสำหรับนำมาจัดทำรายงานการวิจัย	1. เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ 3 คน 2. ทีมวิจัย 18 คน รวม 21 คน
12. จัดเวทีคืนข้อมูล และค้นหารูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการพื้นที่ทางทะเลพื้นที่ชายฝั่ง	1. เพื่อนำข้อมูลจากการศึกษาคืนสู่ชุมชน เพื่อตรวจสอบ	จัดเวทีประชุมแบบกึ่งทางการ และนำเสนอข้อมูลที่ได้จาก	1. ได้นำเสนอข้อมูลและผลการศึกษาสู่ชุมชนและหน่วยงาน	1. ทีมวิจัย 18 คน 2. คณะผู้บริหาร - ทหาร /

	ความถูกต้อง เดิมเดิมและรับฟังข้อเสนอแนะ 2.เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางและกิจกรรมในการจัดการพื้นที่ชายฝั่งที่เป็นรูปธรรม	การศึกษา โดยแบ่งเป็นประเด็นพร้อมทั้งมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่ง	ที่เกี่ยวข้อง 2.ได้ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่ง 3.ได้กิจกรรม/โครงการการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งตามความต้องการของชุมชน 4.ได้รับการสนับสนุนการทำงานจาก อบต.	เจ้าหน้าที่ อบต.แหลมกลัด 10 คน 3.หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 15 คน 4.ชาวบ้าน/ผู้นำชุมชนที่สนใจเข้าร่วม 50 คน 5.เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ 3 คน รวม 96 คน
13.ทดลองปฏิบัติตามแนวทางที่ค้นพบจากงานวิจัยในการจัดการทรัพยากรพร้อมทั้งสรุปผลและถอดบทเรียน	เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นแผนพัฒนาของอบต.แหลมกลัด	-จัดทำกิจกรรมตามแนวทางที่ค้นพบ -มีการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการประเมินผลและถอดบทเรียนเป็นระยะ	-เกิดรูปธรรมในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ทางทะเลและชายฝั่งในพื้นที่ ต.แหลมกลัด โดยมีส่วนร่วมร่วมของชุมชน	
14. ประชุมสรุปบทเรียนจากการทำงานวิจัย	เพื่อทบทวนและถอดบทเรียนจากการทำงานที่ผ่านมา	จัดประชุมพูดคุยถอดบทเรียนแบบไม่เป็นทางการ	1. ทีมวิจัยชุมชนได้ร่วมกันถอดบทเรียนจากการทำงาน 2. บทเรียนที่ได้นำมาเขียนเป็นส่วนหนึ่งในรายงานการวิจัย	1.ทีมวิจัย 18 คน 2.ที่ปรึกษาโครงการ 5 คน 3.เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ 3 คน รวม 26 คน
15.เวทีวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งขององค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัด	1.เพื่อใช้ประเมินการดำเนินงานและผลลัพธ์จากงานวิจัยร่วม	ประชุมเชิงปฏิบัติการ	1.ได้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งของ อบต. โดยมีการ	1.ทีมวิจัย 18 คน 2.คณะผู้บริหาร/

โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	กำหนดแผนยุทธ-ศาสตร์การ พัฒนาพื้นที่ชายฝั่งของ อบต. แหลมกลัด 2.เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของ ชุมชน / องค์กร สถานการณ์ ที่เกี่ยวข้องในการร่วมกัน ขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ อบต.ให้เป็นจริง		มีส่วนร่วมของชุมชน 2.ได้องค์กร /หน่วยงาน ร่วมมือ ในการดำเนินการตามแผน ยุทธศาสตร์ของอบต.	เจ้าหน้าที่ อบต.แหลม กลัด 10 คน 4 ชาวบ้านผู้นำชุมชน ที่สนใจเข้าร่วม 20 คน 5.เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ 3 คน รวม 51 คน
16. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์	เพื่อนำข้อมูล วิธีการ ผลการ ดำเนินงาน องค์ความรู้ และ บทเรียนที่ได้ นำไปใช้ประโยชน์ และเผยแพร่ต่อสาธารณะ	จัดพิมพ์เอกสารและรายงานการ วิจัย	เอกสารรายงานฉบับสมบูรณ์พร้อม ที่จะนำไปใช้ประโยชน์และเผยแพร่ ต่อสาธารณะ	1.ทีมวิจัย 15 คน 2.ที่ปรึกษาโครงการ 5 คน 3.ทีมพี่เลี้ยง 2 คน รวม 22 คน

บทที่ 2

บริบทชุมชนและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

2.1. สภาพทั่วไป

1. ที่ตั้งและความเป็นมา

องค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัด ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลแหลมกลัด อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด โดยอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองตราดไปทางทิศใต้ตามถนนสายตราด-คลองใหญ่ เป็นระยะทาง 30 กิโลเมตร

พื้นที่ตำบลแหลมกลัด เดิมชาวบ้านเรียกว่า บ้านช่องโจน เพราะมี การปล้น จี้ ฆ่า หลบซ่อนมาช่องสุ่ม ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้เสด็จประพาสจังหวัดตราดเกี่ยวกับกรณีพิพาทดินแดนกับฝรั่งเศส ทรงทราบเรื่อง จึงโปรดให้หลวงนาวามาเป็นนายช่องดูแลรักษาความสงบ ประกอบกับบริเวณพื้นที่เป็นแหลมยื่นไปในทะเลจึงเรียกชื่อใหม่ว่า บ้านแหลมตรัส ต่อมาเพี้ยนเป็น บ้านแหลมกลัด และเมื่อตั้งตำบลจึงเรียกว่า ตำบลแหลมกลัด

ทำเนียบกำนันตำบลแหลมกลัด มีดังนี้

1. นายแพน ประสิทธินาวา	ดำรงตำแหน่งประมาณปี	พ.ศ. 2460-2468
2. นายเพ็ม ประสิทธินาวา	ดำรงตำแหน่งประมาณปี	พ.ศ. 2468-2472
3. นายอ้น หาดอ้าน	ดำรงตำแหน่งประมาณปี	พ.ศ. 2472-2476
4. นายผล ประสิทธินาวา	ดำรงตำแหน่งประมาณปี	พ.ศ. 2476-2484
5. นายหวล กุมภพ	ดำรงตำแหน่งประมาณปี	พ.ศ. 2484-2488
6. นายล้วน สุภารัตน์	ดำรงตำแหน่งประมาณปี	พ.ศ. 2488-2505
7. นายไฉ อนันต์	ดำรงตำแหน่งประมาณปี	พ.ศ. 2505-2518
8. นายบังอร คุ่มชนม์	ดำรงตำแหน่งประมาณปี	พ.ศ. 2518-2527
9. นายภิญโญ ตะนาวศรี	ดำรงตำแหน่งประมาณปี	พ.ศ. 2527-2530
10. นาย มานิตย์ ตั้งบุรสุวรรณ	ดำรงตำแหน่งประมาณปี	พ.ศ. 2531-2539
11. นายสมคิด คุ่มชนม์	ดำรงตำแหน่งประมาณปี	พ.ศ. 2539-2548
12. นายริ้ว คุ่มชนม์	ดำรงตำแหน่งประมาณปี	พ.ศ. 2548-2552
13. นายอานนท์ การสมัคร	ดำรงตำแหน่งประมาณปี	พ.ศ. 2552-ปัจจุบัน

ทำเนียบประธานกรรมการบริหาร มีดังนี้

1. นายสมคิด ลีอิน	ดำรงตำแหน่งเมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2540- 2 มีนาคม 2542
2. นายประดิษฐ์ คุ่มชนม์	ดำรงตำแหน่งเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2542- 10 พฤษภาคม 2544
3. นายประดิษฐ์ คุ่มชนม์	ดำรงตำแหน่งเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2544-22 มิถุนายน 2548
4. นายประดิษฐ์ คุ่มชนม์	ดำรงตำแหน่งเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2548-31 กรกฎาคม 2552
5. นายประดิษฐ์ คุ่มชนม์	ดำรงตำแหน่งเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2553-ปัจจุบัน

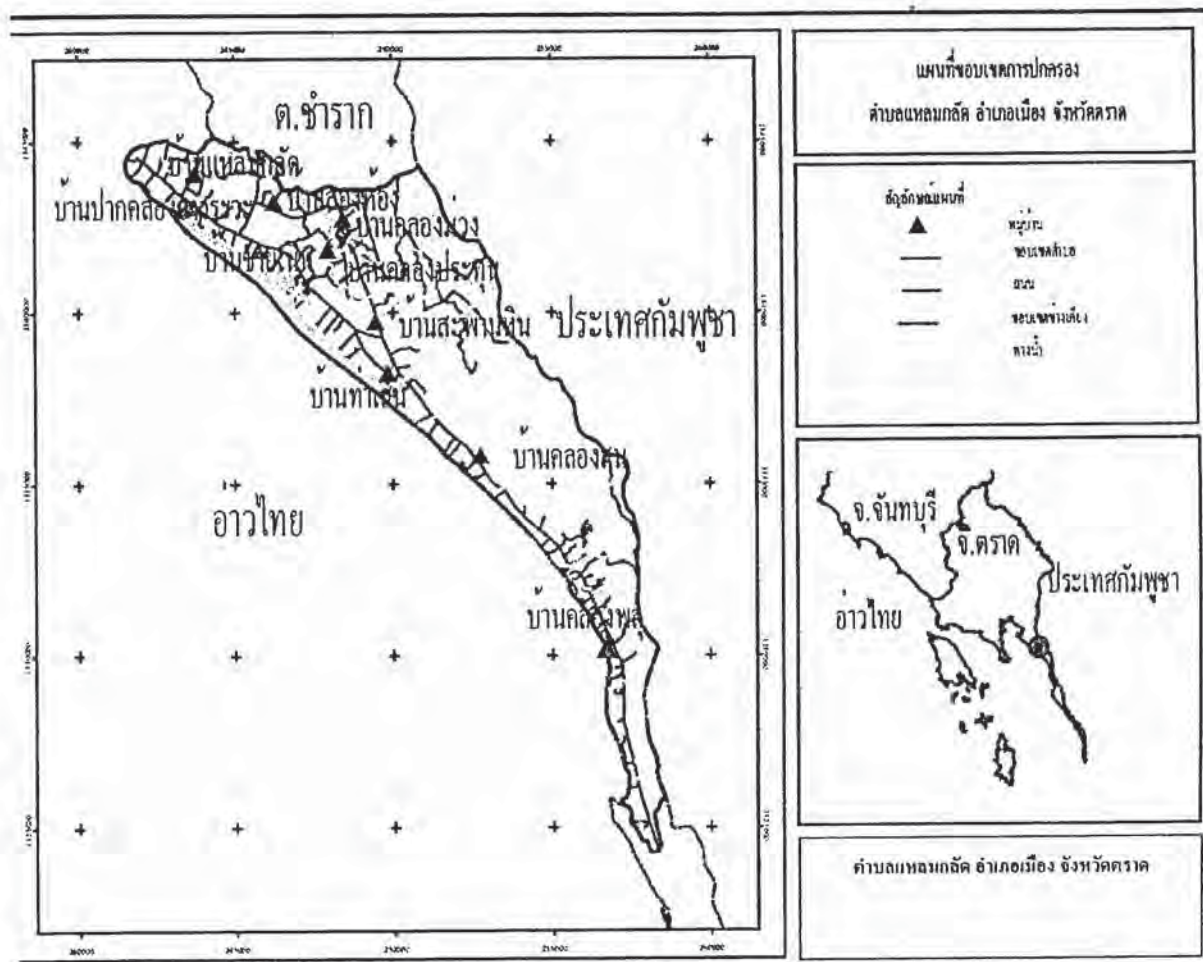
1.2 เนื้อที่

ตำบลแหลมกลัด มีเนื้อที่ประมาณ 82 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 51,250 ไร่ จำนวน 10 หมู่บ้าน

1.3 ภูมิประเทศ

เป็นที่ราบเชิงเขาเรียบชายฝั่งทะเลอ่าวไทย

1.4 อาณาเขตติดต่อ

รูป 2.1 แผนที่แสดงสภาพพื้นที่ ต.แหลมกลัด

ภาพที่ 2.1 แผนที่แสดงสภาพพื้นที่ ต.แหลมกลัด

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลขำราก อำเภอเมืองตราด
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับทิวเขาบรรทัด แนวเขตประเทศกัมพูชา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับทะเลอ่าวไทย
ทิศใต้	ติดต่อดำบลไม้รูด อำเภอคลองใหญ่

1.5 จำนวนหมู่บ้าน

จำนวน 10 หมู่บ้านเป็นพื้นที่ในเขต อบต. ทุกหมู่บ้าน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่2 ข้อมูลชุมชนในเขตการดูแลของ อบต.แหลมกลัด

หมู่ที่	ที่มา/ประวัติ	สภาพพื้นที่	อาชีพ
ม.1 บ้านปากคลองอ่าว ระวะ	-สมัยก่อนชุมชนทำ อาชีพประมงไล่เคย ตามชายฝั่ง โดยใช้ ไม้ ไผ่กับฝักระวะเป็น เครื่องมือในการไล่เคย พอใช้เสร็จแล้วชาวบ้าน มักจะพึ่งอุปกรณ์ไล่เคย ไว้ขายฝั่งบริเวณปาก คลอง เป็นประจำจึงเป็น ที่มาของชื่อชุมชน	-ติดชายคลองและทะเล	-ประมงเป็นหลัก
ม.10 บ้านชายนิน	-มีสันทรายเป็นแนวยาว โดยมีชาวบ้านอยู่ตาม ชายนิน	-ติดคลองและทะเล สภาพเป็นดินทราย ปลูกของยาก	-ประมง -สวนมะม่วงหิมพานต์
ม.2 บ้านแหลมกลัด	-เดิมชื่อว่าแหลมตรัส เนื่องจากในสมัยหนึ่ง ร 5ได้เสด็จมาที่บริเวณ แหลมนี้ ต่อมาได้เพี้ยน คำเป็น แหลมกลัด และ อีกเรื่องราวคือ เมื่อก่อน มีเสือมากัดกินสัตว์เลี้ยง อยู่บ่อยๆชาวบ้านจึงได้ เรียกกันว่าแหลมกัด และเพี้ยนมาเป็นแหลม กลัดในที่สุด	-มีแหลมยื่นไปในทะเล และมีการงอกของพื้นที่	-ประมงเป็นหลัก -สวนมะม่วงหิมพานต์
ม.3 บ้านสองห้อง	-มีหนองน้ำอยู่ 2 หนอง น้ำ ชาวบ้านเรียกว่า หนองสองห้อง ต่อมา เพี้ยนเป็นบ้านสองห้อง	-เป็นที่ราบลุ่ม มีหนอง น้ำจืดและเป็นทุ่งนา	-ทำนา
ม.4 บ้านคลองประทุน	-มีการขุดพบเรือที่มี ประทุน(เหมือนเก๋ง) บริเวณคลอง ที่เป็น ท่าเรือเก่าที่ชุมชนใช้	-เป็นพื้นที่ติดชายเขา และมีลักษณะเนินทราย หรือตะกอนทราย ทำ การเกษตรได้ยาก	-สวนมะม่วงหิมพานต์ -สวนผลไม้(เงาะ ทุเรียน)

	สัญจรปัจจุบันเป็นพื้นที่ตั้งของวัดประทุน		
ม.5.บ้านสะพานหิน	-ในพื้นที่จะมี "สะพานหิน"ขนาดใหญ่ ที่พาดขวางคลอง ซึ่งสมัยก่อนคนในชุมชนใช้เดินข้ามคลองเป็นประจำ	-ราบเชิงเขาติดทะเล	-ประมง -ทำสวนผลไม้
ม.6 บ้านคลองสน	-มีต้นสนทะเลมาก ซึ่งมักขึ้นอยู่ตามริมคลอง	-ราบเชิงเขาติดทะเล	-ประมง -สวนผลไม้
ม.7 บ้านคลองพลู	-สมัยก่อนมีการเลี้ยงควายและชาวบ้านมักจะจูงควายเดินข้าม ซึ่งเดินแล้วดินยุบตัวหรือดินพลู ดินเลน ทำให้ควายเดินลำบาก ชาวบ้านจึงเรียกว่า "คลองพลู"	-ราบทุ่งติดเชิงเขา	-นา -สวนผลไม้
ม.8 บ้านท่าเส้น	-มีต้นตะบองมาก มีสำนักสงฆ์ตั้งบริเวณหมู่บ้าน	-.....	-.....
ม.9 บ้านคลองม่วง(แยกมาจาก ม.6)	-มีต้นมะม่วงป่าขึ้นริมคลอง	-เป็นชุมชนที่มีพื้นที่แคบที่สุด มีลักษณะเชิงเขาติดทะเล	-สวนผลไม้ -ประมง

1.6 จำนวนประชากร

ประชากรทั้งสิ้น 6,875 คน แยกเป็น ชาย 3,465 คน หญิง 3,410 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 83.84 คน/ตารางกิโลเมตร

ตารางที่ 3 จำนวนประชากร

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร			จำนวน ครัวเรือน	หมายเหตุ
		หญิง	ชาย	รวม		
1	ปากคลองอ่าวระวะ	528	522	1050	366	*ข้อมูลจาก สำนักบริหาร ทะเบียน กรมการ ปกครอง กระทรวง
2	แหลมกลัด	195	188	383	144	
3	สองห้อง	301	272	573	195	
4	ประทุน	369	402	771	309	
5	สะพานหิน	752	718	1470	609	
6	คลองสน	159	147	306	134	
7	คลองพลู	211	207	418	129	
8	ท่าเส้น	419	394	813	272	
9	คลองม่วง	139	134	273	139	
10	ชายเนิน	392	426	818	242	
	รวม 10 หมู่บ้าน	3465	3410	6875	2539	

2.สถานภาพทางเศรษฐกิจ

2.1 อาชีพหลักของประชาชนในตำบลแหลมกลัด

- 1.) อาชีพเกษตรกรรม 875 ครัวเรือน
- 2.) อาชีพประมง 701 ครัวเรือน
- 3.) อาชีพเลี้ยงสัตว์ 178 ครัวเรือน
- 4.) อาชีพค้าขาย 86 ครัวเรือน
- 3.) รับราชการ 55 ครัวเรือน
- 4.) รับจ้างทั่วไป 622 ครัวเรือน

2.2 หน่วยธุรกิจในตำบลแหลมกลัด

- 1.) โรงแรม/รีสอร์ท 4 แห่ง
- 2.) ปั๊มน้ำมัน 5 แห่ง
- 3.) ร้านค้าของชำในหมู่บ้าน 53 แห่ง
- 4.) ร้านอาหาร 3 แห่ง
- 5.) ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร 1 แห่ง
- 6.) บ้านเช่า 7 แห่ง 29 ห้อง

3. สภาพสังคม

3.1 การศึกษา

- 1.) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง
- 2.) โรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง

- 3.) โรงเรียนมัธยมศึกษา(ขยายโอกาส) 2 แห่ง
 4.) ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 10 แห่ง
 5.) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 1 แห่ง

แยกรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 4 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัด อบต.แหลมกลัด

ระดับ	จำนวนเด็ก		
	ชาย	หญิง	รวม
เด็กเล็กอายุ 2 ขวบ	12	10	22
เด็กเล็กอายุ 3 ขวบ	18	18	37

ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2554

ตารางที่ 5 ระดับก่อนประถมศึกษา (อนุบาล)

ชื่อโรงเรียน	จำนวนนักเรียน(คน)		
	ชาย	หญิง	รวม
โรงเรียนบ้านคลองประทุน	47	40	87
โรงเรียนวัดแหลมกลัด	14	18	32
โรงเรียนวัดสะพานหิน	15	13	28

หมายเหตุ ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2554

ตารางที่ 6 ประถมศึกษา

ชื่อโรงเรียน	จำนวนนักเรียน(คน)		
	ชาย	หญิง	รวม
โรงเรียนบ้านคลองประทุน	98	89	187
โรงเรียนวัดแหลมกลัด	62	77	139
โรงเรียนวัดสะพานหิน	40	40	80

ตารางที่ 7 ระดับมัธยมศึกษา (ขยายโอกาส)

ชื่อโรงเรียน	จำนวนนักเรียน(คน)		
	ชาย	หญิง	รวม
โรงเรียนบ้านคลองประทุน	101	54	155
โรงเรียนวัดสะพานหิน	29	22	51

หมายเหตุ ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2554

3.2 สถานที่สำคัญทางศาสนา

ตารางที่ 8 สถานที่สำคัญทางศาสนา

ชื่อสถาบันและองค์กร	จำนวน(แห่ง)	จำนวน		หมายเหตุ
		พระ	เณร	

วัด	4	22	-	ข้อมูล ณ วันที่ 21 พฤษภาคม 2554
สำนักสงฆ์	1	3	-	
ศาลเจ้า	2	-	-	

3.3 การสาธารณสุข

1) สถานีอนามัย	2 แห่ง
2) กองทุนยาและเวชภัณฑ์หมู่บ้าน	5 แห่ง
3) ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน	5 แห่ง
4) อัตราการมีและใช้ส้วมราดน้ำ	97.59 แห่ง

3.4 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

1) สถานีตำรวจ/ป้อมตำรวจ	1 แห่ง
2) ตำรวจชุมชน	1 แห่ง
3) มว.มชส. ร้อย ดชด.117	1 แห่ง
4. ร้อย ทพ.นย.	3 แห่ง

3.5 อื่นๆ

1) ศูนย์สงเคราะห์ประจำหมู่บ้าน	10 แห่ง
2) ตลาดนักหมู่บ้าน	3 แห่ง
3) หอกระจายข่าวหมู่บ้าน	10 แห่ง

ตารางที่ 9 จำนวนผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุในตำบล

ประเภท	ได้รับการช่วยเหลือสวัสดิการ		ไม่ได้รับการช่วยเหลือ	รวม	หมายเหตุ
	เงินสงเคราะห์	อื่นๆ			
ผู้สูงอายุ	606	-	-	606	
ผู้พิการ	70	-	-	70	
ผู้ป่วยเอดส์	19	-	-	19	
ผู้ป่วยทางจิต	-	5	-	5	
ผู้ยากไร้	-	20	-	20	
รวม	695	25	-	720	

**ข้อมูล ณ วันที่ เดือนพฤษภาคม 2554

4.บริการขั้นพื้นฐาน

4.1 การคมนาคม

1) ถนนลาดยาง	3 สาย
2) ถนนคอนกรีต	29 สาย
3) ถนนลูกรัง	36 สาย

4.2 การโทรคมนาคม

1) โทรศัพท์สาธารณะ	13 แห่ง
2) โทรศัพท์เอกชน	-

4.3 การไฟฟ้า

1) มีไฟฟ้าใช้	10 หมู่บ้าน(ยังไม่ครบทุกครัวเรือน)

4.4 แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

1) สระเก็บน้ำ	12	แห่ง
2) ฝาย	6	แห่ง
3) บ่อน้ำตื้นสาธารณะ	1	แห่ง
4) บ่อบาดาลสาธารณะ	32	แห่ง

5.ข้อมูลอื่นๆ

5.1 ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

- หาดทราย 9 แห่ง ได้แก่ หาดทรายเงิน(มุกเมฆ) หาดลานทราย หาดทรายแก้ว หาดทับทิม หาดพลอยแดง หาดมุกแก้ว หาดทรายงาม หาดทรายเงิน หาดพระชนก
- น้ำตก 2 แห่ง ได้แก่ น้ำตกสะพานหิน น้ำตกท่าเส้น
- อนุสรณ์สถานเขาล้าน 1 แห่ง

5.2 มวลชนจัดตั้ง

- ลูกเสือชาวบ้าน
- ชมรมประมงทางทะเล
- กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลฯ
- ชมรมน้ำส้วฟ้าป่าสีเขียว
- ชมรมแม่บ้าน,กลุ่มสตรีอาสา,อสม.,กลุ่มสัจจะออมทรัพย์

2.2 ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.งานประเพณีก่อเจดีย์พระทราย วัดแหลมกลัด งานประเพณีความเชื่อตามหลักพุทธศาสนาของประชาชนในพื้นที่ตำบลแหลมกลัดที่มีความเชื่อว่า การเข้าไปทำกิจกรรมใดๆ ภายในวัด ได้มีการเหยียบย่ำพื้นดินภายในวัดทำให้มีเส้นดินทรายติดเท้าออกมาจากวัด เป็นความเชื่อที่จะต้องนำทรายคืนให้แก่วัดเป็นประจำทุกปี โดยปกติจะจัดกิจกรรมประเพณีในช่วงเทศกาลสงกรานต์

ภาพที่ 2.2 งานประเพณีก่อเจดีย์พระทราย

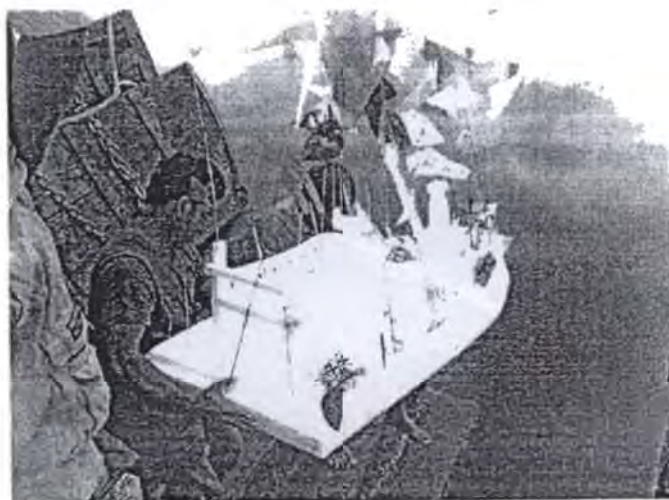

ภาพที่ 2.3 งานประเพณีก่อเจดีย์พระทราย

งานประเพณีความเชื่อตามหลักพุทธศาสนาในพื้นที่ตำบลแหลมกลัดอีกหมู่บ้านหนึ่ง ในพื้นที่หมู่ที่ 10 บ้านชายเนิน ตำบลแหลมกลัด เป็นความเชื่อในการประกอบอาชีพประมงของหมู่บ้านที่มีวิถีชีวิตตามชายคลองและชายทะเล ซึ่งในแต่ละปีจะมีทรายไหลลงในลำคลองและทะเล เป็นกลอุบายแต่ดั้งเดิมที่ให้ประชาชนในพื้นที่นำทรายที่สะสมในคลองหรือทะเลขึ้นมาก่อเป็นเจดีย์พระทรายน้ำไหล และนำทรายเหล่านั้นมาปั้นเป็นรูปสัตว์ ได้ จระเข้ เต่าทะเล เป็นสัตว์สัญลักษณ์ที่แสดงถึงอายุยืน ที่ประชาชนได้หยิบยกมาเป็นสัญลักษณ์ในงานประเพณีทุกปี สะท้อนให้เห็นถึงความอายุยืนขวัญยืนของผู้เข้าร่วมงานประเพณี และผู้คนในหมู่บ้าน ประกอบสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการให้อาชีพประมงพื้นบ้านมีความรุ่งเรืองและยั่งยืน และในงานประเพณีนี้ ได้มีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับชีวิตสัตว์น้ำที่ประชาชนได้นำมาประกอบอาหารหล่อเลี้ยงชีวิตของผู้คนในชุมชน ส่วนกิจกรรมภายในงานที่เกี่ยวกับการปล่อยเรือประมงจำลอง

ซึ่งภายในเรือจำลองจะประกอบไปด้วยอาหารคาวหวาน เงินทอง เครื่องใช้ส่วนตัว และเครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน ดอกไม้ ธงสี แสดงถึงวิถีชีวิตของประมงพื้นบ้านชุมชนตามความเชื่อในการประกอบอาชีพประมงให้มีความปลอดภัยจากคลื่นลมทะเล ปลอดภัยจากโจรสลัดที่มีอยู่

ในพื้นที่แต่อดีตกาล ตลอดจนให้ประสบผลสำเร็จในการออกประมงหาสัตว์ทะเลในแต่ละวัน เป็นความเชื่อที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็ยังมีการบูชาแม่ย่านางเรือก่อนออกสู่ทะเลทุกครั้งไป

ภาพที่ 2.4 การปล่อยเรือประมงจำลอง

2.งานประเพณีพระทรายน้ำไหล ณ ปลายแหลมกลัด หมู่ 2 บ้านแหลมกลัด ตำบลแหลมกลัด

ลักษณะงานประเพณีพระทรายน้ำไหลของหมู่ที่ 2 มีลักษณะความเชื่อตามหลักพุทธศาสนา เช่นเดียวกับพื้นที่ของหมู่ที่ 10 แต่ในพื้นที่หมู่ที่ 2 จะมีการบูชาหลวงนาวา ระลึกถึงคุณงามความดีที่ท่านได้รับการแต่งตั้งจากรัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสจังหวัดตราด กรณีข้อพิพาทชายแดน ในปี ร.ศ.109 ตรงกับ พ.ศ. 2433 ทรงทราบถึงความเดือดร้อนของประชาชนว่าในพื้นที่มีโจรช่องสุมเป็นจำนวนมาก จึงมอบให้หลวงนาวา เข้ามาช่วยดูแล

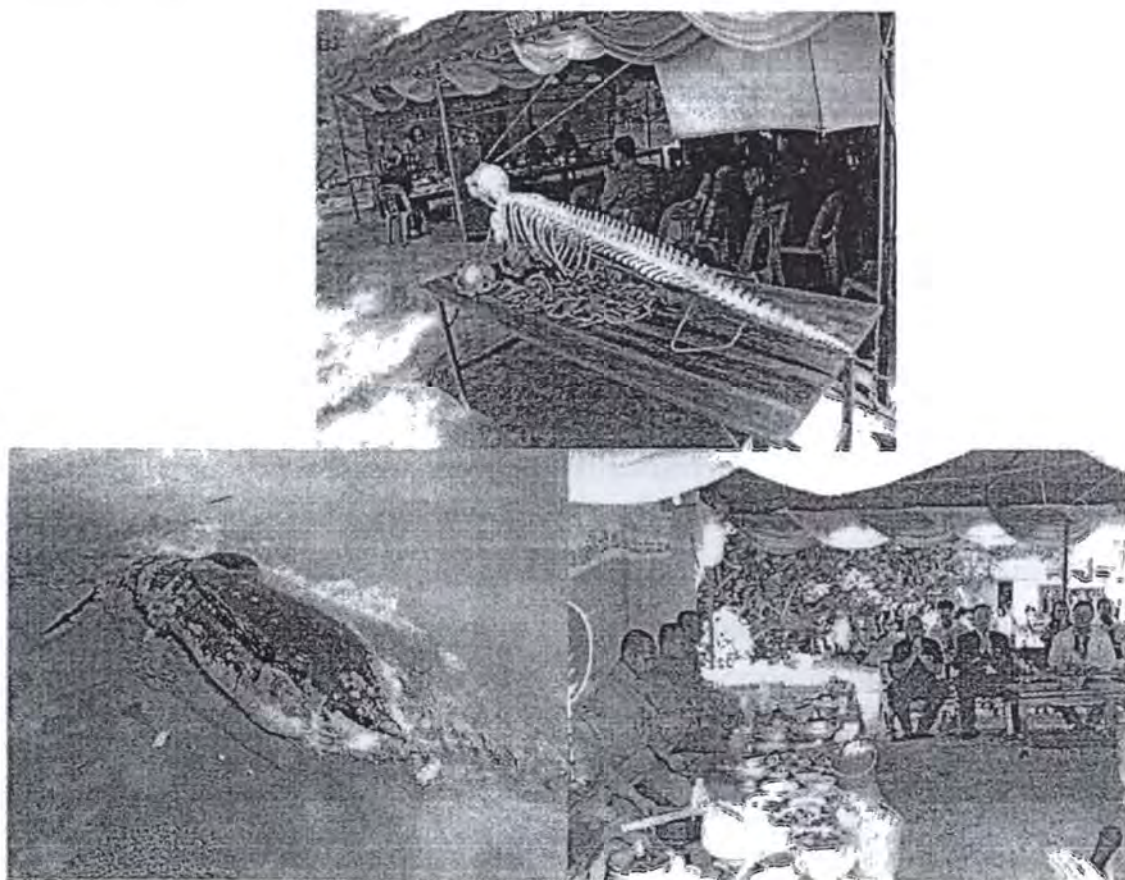

ภาพที่ 2.5 งานประเพณีก่อพระทรายน้ำไหล

3.งานประเพณีทำบุญโลมา หมู่ 5 บ้านสะพานหิน ตำบลแหลมกลัด จังหวัดตราด

งานประเพณีนี้ เป็นกิจกรรมที่ประชาชนในพื้นที่หมู่ที่ 5 บ้านสะพานหิน ตำบลแหลมกลัด ได้ตระหนักถึงคุณค่าและร่วมกันกันอนุรักษ์โลมาตลอดจนทรัพยากรของท้องถิ่น อีกทั้งเพื่อประชาสัมพันธ์

กิจกรรมการอนุรักษ์โลมาในทะเลอ่าวแหลมกลัดในประชาชนโดยทั่วไปได้ตระหนักเห็นคุณค่าของสัตว์ทะเลในพื้นที่

ภาพที่ 2.6 งานประเพณีทำบุญโลมา

4. งานประเพณีประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ

กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมให้กับประชาชนและเยาวชน ที่ประชาชนในพื้นที่ตลอดจนส่วนราชการ ต่างๆ ในพื้นที่ต่างให้ความสำคัญของผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลแหลมกลัด การแสดงถึงความกตัญญูทวดเวที่ การให้ความเคารพ นอบน้อมต่อผู้สูงอายุถือเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีคุณค่ายิ่งของสังคมไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การให้ความดูแลเอาใจใส่ต่อผู้สูงอายุของลูกหลานในครอบครัวผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่ ต้องปลูกฝังให้กับเยาวชนในสังคมได้ตระหนักเห็นความสำคัญและนำไปปฏิบัติดูแลต่อผู้สูงอายุใน ครอบครัวอย่างจริงใจ เอาใจใส่ และต่อเนื่อง

5. งานประเพณีทำบุญตักบาตรเทโว

ประเพณีทางพุทธศาสนาของประชาชนในพื้นที่ในการทำบุญตักบาตรในช่วงเทศกาลออกพรรษา ที่ดำเนินการจัดเป็นประจำทุกปี โดยประชาชนในพื้นที่ตำบลแหลมกลัดให้ความสำคัญและร่วมมือร่วมใจ กันในการจัดเตรียมสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ จัดเตรียมเยาวชนในการจัดขบวนแห่นางฟ้านางสวรรค์

6. งานประเพณีมหอยขาว

กิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในการปลุกจิตสำนึกอนุรักษ์หอยขาวให้กับประชาชนและเยาวชนในพื้นที่ตำบลแหลมกลัด ประสพการณ์ผู้นำชุมชน ประชาชน ที่ได้รับรู้แล้วสัมผัสกับสถานการณ์ลดน้อยถอยลงเสี่ยงต่อการสูญหายหอยขาวในพื้นที่ตำบลแหลมกลัด ซึ่งในพื้นที่แหลมกลัดถือได้ว่าเป็นแหล่งหอยขาว 1 ใน 2 แห่งของประเทศไทย จากความตระหนักและเข้าใจถึงภาวะเสี่ยงของหอยขาวทำให้ประชาชนร่วมใจกันออกข้อบังคับในการอนุรักษ์หอยขาว และร่วมกันจัดงานประเพณีมหอยขาวเพื่อการปลุกจิตสำนึกให้กับประชาชนและเยาวชนคนรุ่นใหม่ได้เล็งเห็นความสำคัญและเข้าร่วมเป็นพลังชุมชนที่เข้มแข็งในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติในพื้นที่ต่อไป

3.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. การต่อเรือประมงพื้นบ้าน

วิถีชีวิตชาวประมงพื้นที่ตำบลแหลมกลัด ใช้ประสพการณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สละสลวยแต่อดีตจากรุ่นสู่รุ่นในการประกอบเรือประมงที่สร้างขึ้นจากไม้เนื้อแข็งที่หาได้ในพื้นที่หมู่บ้าน นำมาประกอบเป็นโครงเรือ อันมีลักษณะโดดเด่นแตกต่างไปตามลักษณะของแต่ละพื้นที่ เป็นเรือขนาดเล็กที่เหมาะสมกับการประกอบอาชีพประมงชายฝั่งทะเลอ่าวตราด ใช้เครื่องยนต์ในลักษณะของการวางที่ท้องเรือ หรือวางที่ท้ายเรือบ้าง โดยการจ้างแรงงานในพื้นที่ที่มีความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบเรือการดักปูชายฝั่ง

ประสพการณ์ของประชาชนในพื้นที่ในการทำการประมงพื้นที่ โดยใช้การสังเกตที่ต่อเนื่องเป็นประจำในการวางลอบดักปูตามแนวชายฝั่ง การพิจารณาถึงความเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติที่ต่อเนื่องเกี่ยวพันกันกับท้องทะเล เป็นหนทางหนึ่งที่ประชาชนในพื้นที่ได้เรียนรู้ การสังเกตปรากฏการณ์ข้างขึ้นข้างแรมที่ส่งผลต่อปรากฏการณ์น้ำขึ้นน้ำลง นำประสพการณ์มาปรับใช้กับการทำอาชีพประมงชายฝั่งในการดักปูให้ประสพผลสำเร็จในการดักปูถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในพื้นที่ตำบลแหลมกลัด

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. การต่อเรือประมงพื้นบ้าน วิถีชีวิตชาวประมงพื้นที่ตำบลแหลมกลัด ใช้ประสพการณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สละสลวยแต่อดีตจากรุ่นสู่รุ่นในการประกอบเรือประมงที่สร้างขึ้นจากไม้เนื้อแข็งที่หาได้ในพื้นที่หมู่บ้าน นำมาประกอบเป็นโครงเรืออันมีลักษณะโดดเด่นแตกต่างไปตามลักษณะของแต่ละพื้นที่ เป็นเรือขนาดเล็กที่เหมาะสมกับการประกอบอาชีพประมงชายฝั่งทะเลอ่าวตราด ใช้เครื่องยนต์ในลักษณะของการวางที่ท้องเรือ หรือวางที่ท้ายเรือบ้าง โดยการจ้างแรงงานในพื้นที่ที่มีความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบเรือการดักปูชายฝั่ง

ประสพการณ์ของประชาชนในพื้นที่ในการทำการประมงพื้นที่ โดยใช้การสังเกตที่ต่อเนื่องเป็นประจำในการวางลอบดักปูตามแนวชายฝั่ง การพิจารณาถึงความเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติที่ต่อเนื่องเกี่ยวพันกันกับท้องทะเล เป็นหนทางหนึ่งที่ประชาชนในพื้นที่ได้เรียนรู้ การสังเกตปรากฏการณ์ข้างขึ้นข้างแรมที่ส่งผลต่อปรากฏการณ์น้ำขึ้นน้ำลง นำประสพการณ์มาปรับใช้กับการทำอาชีพประมงชายฝั่งในการดักปูให้ประสพผลสำเร็จในการดักปูถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในพื้นที่ตำบลแหลมกลัด

2.การดูแนวเขตในทะเล วิธีการมองแนวเขตโดยให้ภูมิปัญญาของชาวประมงในส่วนกลางวัน การมองแนวเขต โดยใช้ลูกเขวบรรทัดหรือเขวหัวแมว (แนวฉาก) รวมถึงแนวเขาล้านและแนวเกาะลูง ยूरัดนवार บอกว่าถ้าฝนตกมืดมองไม่เห็นแนวให้ใช้การมองลูกคลื่นที่เคลื่อนตัวหาฝั่ง ลุงทัดจะใช้วิธีการ มองแนวเขหรือเขตจะมีรางหรือล่อง โดยการจำเฉพาะว่าถ้าตรงนี้มีปูม้าเราจะจำذنไม่ ลุงเสนอำ จะใช้ วิธีการวางแบบเดียวกับลุงทัดความรู้ในการประกอบอาชีพ การไล่เคย การทำกะปิกการงานหมึก

3.การมองคลื่นและลมทะเล ชาวประมงที่หากินตามริมทะเลมีความรู้สึกรู้ว่าทะเลคือบ้านที่เขา ต้องคลุกคลีอยู่ด้วยกันทุกวันทุกคืน จึงมีสัญชาตญาณ เช่น ถ้ามองท้องฟ้ามีเมฆครีมนจะต้องรีบเข้าฝั่ง หรือถ้ามีสาขคลื่นให้ระวังส่วนแหล่งหินชาวประมงจะมองท้องน้ำหรือท้องทะเล ถ้าเป็นหินจะมีสีแดง

โดยสรุปแล้วด้วยข้อมูลเรื่องของบริบทของคนในชุมชน ต.แหลมกลัดนั้น เป็นพื้นที่ชายฝั่งทะเล เป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้ผู้คนที่มาศัย นั้นมีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับทรัพยากร ทั้งในเรื่องของการใช้ประโยชน์ และการดูแลอนุรักษ์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าหลายๆเรื่องจะมีการทำกิจกรรมร่วมกันที่เป็นการใช้มิติทางความ เชื่อ การเคารพธรรมชาตินั้น ในการจัดการทรัพยากรร่วมกันของชุมชน

บทที่ 3

การดำเนินงาน

ในการดำเนินงานครั้งนี้ได้เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องโดยมีเป้าหมายที่ต้องการสร้างพลังชุมชน (Empower) ในการจัดการตนเอง ซึ่งการดำเนินงานก็เป็นไปตามกระบวนการของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเริ่มการทำงานดังต่อไปนี้

3.1 กิจกรรมที่ 1 เวทีทำความเข้าใจโครงการกับทีมวิจัย

เวทีทำความเข้าใจกับทีมวิจัยและแบ่งหน้าที่การทำงานได้จัดขึ้นเพื่อให้ทีมวิจัยมองประเด็นเนื้อหาการทำงานวิจัยให้เห็นภาพเดียวกัน ไปในทิศทางเดียวกันว่าจะทำการวิจัยเรื่องของการจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่ง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัดอำเภอเมือง จังหวัดตราดในทุกขั้นตอนมีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างคร่าวๆ เพื่อให้เห็นหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน แจ้งรายละเอียดและชี้แจงการทำหลักฐานการเงิน และสร้างความเข้าใจร่วมกันให้เห็นเป้าหมายร่วมกันในการทำงานพร้อมกับได้แบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการทำงานในทีมวิจัย ซึ่งการแบ่งหน้าที่ต่าง ๆ นี้ให้ทีมวิจัยเสนอให้ความเห็นชอบร่วมกันโดยแบ่งตามความถนัดและความคล่องตัว ดังนี้

ตารางที่ 10 การแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงานตามโครงการ

ตำแหน่ง	หน้าที่	ผู้รับผิดชอบ
หัวหน้าโครงการ	ดูแลโครงการทั้งหมด	คุณสมนึก หงษ์วิเศษ
รองหัวหน้าโครงการ	ทำหน้าที่แทนหัวหน้าโครงการ	คุณไพวัลย์ สีอิน
เลขานุการ	บันทึกการประชุม	นางนิภา ปันเงิน
เหรียญก	ดูแลการใช้จ่ายเงินและทำหลักฐาน	คุณจรรยา สีนวล
ประชาสัมพันธ์	บอกกล่าวโครงการให้คนในและคนนอกรับทราบ ความเคลื่อนไหวและการทำงานของโครงการ	นายอดิศร จันทะวัน
สถานที่	จัดเตรียมสถานที่ก่อนการประชุมและการจัดกิจกรรม ของโครงการ	นายวารุณ จันทเสน
รวบรวมข้อมูล	รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับโครงการเพื่อทำรายงาน	นางสาวจุฑามาศ เจษฎาโยธิน

ซึ่งหลังจากนี้ทีมวิจัยจะดำเนินการจัดการประชุมทำความเข้าใจโครงการกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่อยู่ทั้งในและนอกชุมชน โดยเป็นเวทีแรกที่จะทดสอบการทำงานร่วมกันของทีมวิจัย

ภาพที่ 3.1 การประชุมที่มววิจัย

3.2 กิจกรรมที่ 2 เวทีทำความเข้าใจกับชุมชน ผู้นำ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เวทีนี้เป็นเวทีที่ทีมวิจัยจะต้องบอกกล่าวทำความเข้าใจกับชุมชน ผู้นำและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถึงการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เพื่อให้เกิดการรับรู้ รับทราบร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องในการที่จะต้องมีส่วนในการที่จะช่วยขับเคลื่อนงานโครงการวิจัยให้เกิดความคล่องตัวและมีส่วนร่วม ซึ่งในการพูดคุยร่วมกันครั้งนี้ก็มีจากหลายภาคส่วน ตั้งแต่ตัวแทนของกลุ่มอนุรักษ์ ทั้งใน ต.แหลมกลัดและชุมชนข้างเคียง เช่น ต.ไม้รูด ต.คลองใหญ่ รวมไปถึงหน่วยงานต่างๆที่เข้ามาสนับสนุนส่งเสริมการทำงานของชุมชนในเรื่องของการดูแลทรัพยากร เช่น ศูนย์วิจัยประมง สถาบันอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งมูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นต้น ซึ่งรวมจำนวนผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 50 คน โดยตัวแทนต่างๆก็เห็นเป็นเรื่องดีที่ชุมชนจะทำฐานข้อมูลเรื่องของการดูแลทรัพยากรของชุมชนเอง ซึ่งก็น่าจะเป็นโอกาสของการที่จะเสริมการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายในการหาแนวทางการจัดการทรัพยากรร่วมกัน

ภาพที่ 3.2 ทำความเข้าใจชุมชนและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง

3.3 กิจกรรมที่ 3 เวทีวางแผนการเก็บข้อมูล

ในการวางแผนเก็บข้อมูลนั้นทางทีมวิจัยได้มีการทบทวนประเด็นที่ศึกษาหรือเรื่องราวที่จะต้องไปหาข้อมูลร่วมกัน เช่น ข้อมูลชุมชน หอยขาว ปูม้า โลมาและพื้นที่กวดเซาะ เป็นต้น เมื่อเห็นประเด็นร่วมกันแล้ว ก็จะมีการวางแผนเป้าหมายของแต่ละประเด็นว่า “ทำไมถึงต้องไปรู้” ในประเด็นต่างๆ

เหล่านี้ “ตามกับใครบ้าง” แล้วจะไปรู้ได้อย่างไร ควรตั้งคำถามยิ่งไปถึงจะรู้ข้อมูลได้ เข้าใจง่าย สิ่งเหล่านี้จะเป็นประเด็นที่ทีมวิจัยจะต้องทำการวางแผนเพื่อในการทำงานร่วมกันแบ่งบทบาท แบ่งทีมกันไปเก็บข้อมูลและสิ่งที่สำคัญการที่จะต้องนำข้อมูลต่างๆที่ได้มาแลกเปลี่ยนกันเป็นระยะเพื่อให้ทุกคนได้รู้ข้อมูลเรื่องราวไปพร้อมๆกัน เท่าๆกัน

จากการวางแผนร่วมกันในครั้งนี้ก็ทำให้ได้ทีมที่จะไปดำเนินการในการหาข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยทีมวิจัยที่เป็นกลุ่มอนุรักษ์ ก็ให้เก็บข้อมูลเรื่องของทรัพยากร สถานการณ์ ปัญหา การจัดการที่ผ่านมามาต่างๆ ส่วนทีมของหัวหน้าโครงการได้รับในเรื่องส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต อาชีพ ประเพณีวัฒนธรรมความเชื่อ และภูมิปัญญาในด้านต่างๆ และอีกหนึ่งทีมเป็นทีมของปลัด อบต. ที่ทำหน้าที่ในการช่วยรวบรวมข้อมูลทางวิชาการและช่วยเรียบเรียงข้อมูลให้

ภาพที่ 3.3 วางแผนเก็บข้อมูล

3.4 กิจกรรมที่ 4 การเก็บข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลของทีมวิจัย นั้นในแต่ละประเด็นเรื่องราวจะมีการลงพื้นที่ไปพูดคุยจัดเวทีกับกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มอนุรักษ์ กลุ่มชาวประมงพื้นบ้าน ซึ่งมักจะพูดคุยกันในช่วงเวลาเย็นๆ ในเรื่องสถานการณ์ ปัญหา สิ่งที่ยากแก้ไข ความคาดหวังต่องานวิจัย หลังจากลงไปพูดคุยแล้วก็ จะมีการเดินสำรวจทำแผนที่สภาพพื้นที่ ถ่ายภาพกิจกรรมของกลุ่มต่างๆแล้วนำมาสรุป วิเคราะห์ร่วมกันของทุกเดือนในเวทีประชุมประจำเดือนทีมวิจัย จากนั้นก็จะมี การนำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนร่วมกันและนำไปสู่การกำหนดปฏิบัติทดลอง และสรุปผล เป็นระยะ

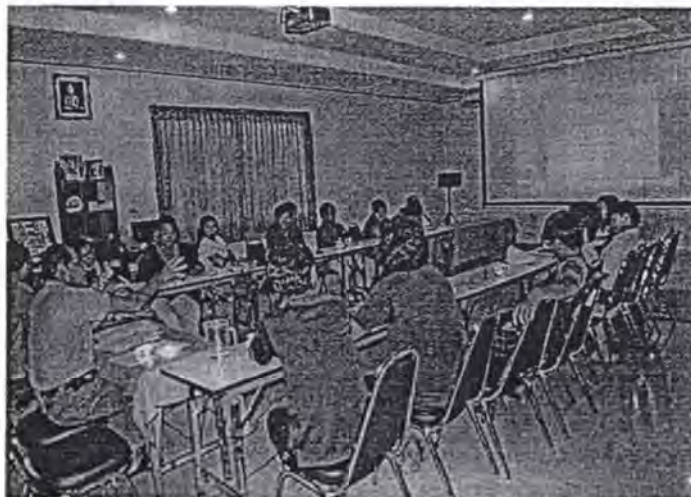
ภาพที่ 3.4 การเก็บข้อมูลกับกลุ่มอนุรักษ์ในชุมชน

ภาพที่ 3.5 การเดินสำรวจและเก็บข้อมูลสถานการณ์ทรัพยากร

3.5 กิจกรรมที่ 5 เวทีสรุปและวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากได้มีการลงเก็บข้อมูลในแต่ละเรื่องมาระยะหนึ่งทางทีมวิจัยจะนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ สรุปเชื่อมโยงข้อมูลให้เป็นเรื่องราว เพื่อให้ให้เห็นแต่ละประเด็นได้ชัดเจนมากขึ้น โดยจะเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญในการจะนำไปสู่การรู้เห็นข้อมูลร่วมกันและวางแผนในการจัดการในระยะต่อไปของพื้นที่ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นจำเป็นต้องใช้วิธีการหรือเครื่องมือทางวิชาการที่เข้าใจง่ายมาช่วยเสริม เช่น เส้นแบ่งเวลา (Time line) เพื่อให้เห็นพัฒนาการเรื่องราวสำคัญๆ ที่ชัดเจนมากขึ้น แผนที่ทรัพยากร ปฏิทินฤดูกาล เพื่อให้เห็นวงจรของสิ่งที่เกี่ยวข้องในประเด็นเรื่องราวนั้นได้เข้าใจง่ายขึ้น เช่น เรื่องของ ปลูกข้าว โลมา การกัดเซาะ เป็นต้น

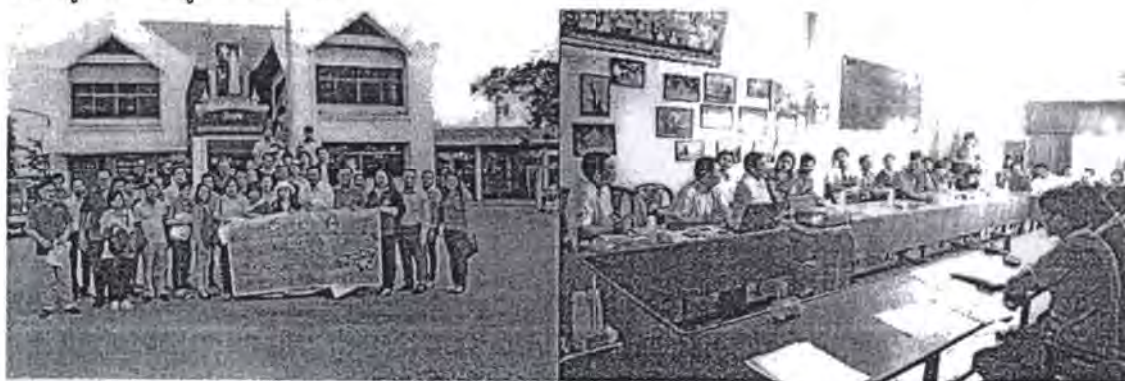

ภาพที่ 3.6 การสรุป วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันของทีมวิจัย

3.6 กิจกรรมที่ 6 ศึกษาดูงานพื้นที่วิจัย ที่มีประเด็นคล้ายกัน

คณะทีมวิจัยร่วมกับคณะทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัด ได้เดินทางไปศึกษาดูงาน ณ องค์การบริหารส่วนตำบลแหลมใหญ่ จังหวัดสมุทรสงคราม ในเรื่องของการบริหารจัดการการกัดเซาะชายฝั่งโดยชุมชนมีส่วนร่วม โดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นนำการพัฒนา ซึ่งประสบผลสำเร็จโดยได้รับความร่วมมือจากชุมชนในพื้นที่ สามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการดูแล อนุรักษ์ทรัพยากรเป็น อย่างดี เนื่องจากทุกคนได้ตระหนักถึงปัญหาความเดือดร้อนและได้รับผลกระทบที่ชัดเจน “มองว่าทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรร่วมกัน เมื่อร่วมกันใช้แล้วก็ต้องร่วมกันดูแลทรัพยากรธรรมชาติจึงจะมีใช้ไปถึงลูกหลาน” สิ่งนี้ถือได้ว่าเป็นจุดยึดเหนี่ยวให้ทุกคนใน ต.แหลมใหญ่นั้นทำงานในการดูแลทรัพยากรอย่าง

เอาจริงเอาจัง ทุ่มเท จนเกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน สามารถพัฒนาเป็นนโยบายหลักการทำงานของ อบต. แหลมใหญ่ ซึ่งแนวทางของการดำเนินงานของ อบต. แหลมใหญ่นั้นถือว่าเป็นสิ่งที่ทำให้ชุมชนและอบต. แหลมกลัดได้มั่นใจมากยิ่งขึ้น ว่าการทำงานนั้นได้เดินทางมาถูกแล้ว ใน "การใช้งานวิจัยนำการพัฒนา" โดยให้ความสำคัญของการสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงานให้ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรร่วมกัน เช่น เรื่องการดูแลสุขภาพในแต่ละพื้นที่แต่ละหมู่ควรให้คนในชุมชนร่วมกันกำหนด โดยมีทาง อบต. เป็นฝ่ายที่คอยเสริม ให้การทำงานของชุมชนของกลุ่มขับเคลื่อนไปได้ อย่างมีระบบ มีข้อมูลและเกิดการเรียนรู้ร่วมกันอยู่เสมอ เป็นต้น

ภาพที่ 3.7 การศึกษาดูงานพื้นที่วิจัย อบต. แหลมใหญ่ จ.สมุทรสงคราม

3.7 กิจกรรมที่ 7 เวทีคืนข้อมูลและค้นหารูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการพื้นที่ทางทะเล พื้นที่ชายฝั่ง

ในเวทีคืนข้อมูลครั้งนี้จัดขึ้นเพื่อนำข้อมูลจากการศึกษาคืนสู่ชุมชนและตรวจสอบความถูกต้อง เติมเต็มและรับฟังข้อเสนอแนะเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางกิจกรรมในการจัดการพื้นที่ชายฝั่งที่เป็นรูปธรรม โดยในเวทีนี้มีผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 60 คน ที่เป็นตัวแทนจากชุมชนทั้ง 10 หมู่บ้าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งใน จ. ตราด และจังหวัดใกล้เคียง รวมทั้งมูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในช่วงเช้าได้มีการเปิดตัวกิจกรรมการแสดงของเด็กนักเรียนที่สะท้อนถึงความรู้สึกของเด็กๆ จากโรงเรียนวัดประทุน ในการที่จะอนุรักษ์และดูแลทรัพยากรในชุมชนพร้อมกับกล่าวเปิดเวทีโดยนายกอบต. จากนั้นคุณไพวัลย์ สิ้นตันตัวแทนทีมงานวิจัยได้กล่าว ถึงที่มาที่ไปของงานวิจัย และนำเสนอถึงข้อมูลที่ค้นพบจากการวิจัยทั้ง 4 ประเด็น โดยเริ่มตั้งแต่งานวิจัยหอยขาวที่ถือว่าเป็นผลงานวิจัยเริ่มต้นของอบต. ที่สามารถทำให้มีหอยขาวอยู่ได้มาถึงทุกวันนี้ จากนั้นได้พูดถึงงานวิจัยปูม้าที่ทำให้เกิดกระแสอนุรักษ์ปูม้าเพื่อเป็นสัตว์เศรษฐกิจของคนในชุมชนจนทำให้เกิดกลุ่มอนุรักษ์ขึ้นในพื้นที่หมู่ 5 บ้านสะพานหินและมีการเพิ่มขยายมากขึ้นในเวลาต่อมา จากนั้นต่อด้วยการไต่ยก ระดับการทำงานที่มีขนาดใหญ่ขึ้นและท้าทายมากขึ้น คือการทำงานวิจัยการหารูปแบบการจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่งฯ ที่ต้องอดขยายจากประเด็นเดิมโดยเพิ่มเรื่องของโลมาที่มีปรากฏการณ์โลมาตายบริเวณหน้าชายหาดของ ต. แหลมกลัด รวมทั้งเรื่องของการกัดเซาะชายฝั่งที่เป็นปัญหาที่ค่อนข้างวิกฤตเพราะเป็นเรื่องของความมั่นคงของที่อยู่อาศัย

ต่อจากนั้นคุณสมนึก หงษ์วิเศษ ได้ชวนผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนผ่านเวทีเสวนาตัวตนคนทะเล อ่าวตราดกับการจัดการทรัพยากรให้ยั่งยืน โดยได้เชิญตัวแทนในส่วนของชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในจังหวัดเช่น ประมงอำเภอเมือง ประมงอำเภอคลองใหญ่ อาจารย์ ม.ราชภัฏรำไพพรรณี (งานวิจัย PAR) และตัวแทน อบต.แหลมกลัด โดยมีผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคตะวันออก เป็นผู้ดำเนินการชวนพูดคุย ซึ่งจากวงเสวนามีประเด็นที่ได้สะท้อนจากงานวิจัยที่ทำโดยชาวบ้าน ดังนี้

หน่วยงานประมง มองว่างานวิจัยดังกล่าวนี้มีประโยชน์อย่างมากทำให้เห็นกระบวนการทำงานที่เป็นลำดับ เป็นงานเชิงประจักษ์ เห็นข้อมูลที่อยู่บนความสัมพันธ์ของคนในชุมชน และสิ่งที่แปลกและรู้สึกว่ามีประโยชน์มากคือ มีกระบวนการคืนข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเพื่อร่วมกันตรวจสอบและรับรู้ เรียนรู้ สถานการณ์ ซึ่งจะเป็แนวทางที่จำเป็นในการให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทเป็นเจ้าของทรัพยากร จะทำให้เกิดการดูแลที่ยั่งยืนได้

ชุมชน ได้เห็นว่างานวิจัยได้สร้างคุณค่าและมูลค่าให้กับตัวเราและชุมชนที่เป็นรูปธรรม ทำแล้วหอยขาวเพิ่ม ปูม้าเพิ่ม เข้าใจโลมา และมองเห็นปัญหาอนาคตได้ชัดเจน

อบต.จากงานวิจัยทำให้เห็นสภาพของชุมชนที่ชัดเจนมากขึ้นและทำให้จัดทำแผนนโยบายมีความรัดกุมและเกิดประโยชน์กับชุมชนได้มากขึ้น ซึ่งจะเป็ฐานสำคัญต่อการจัดการดูแลทรัพยากรที่ยั่งยืนต่อไปได้

อาจารย์มหาวิทยาลัยชมองว่าบทบาทของมหาวิทยาลัยจะเป็นการมาหนุนเสริมเรื่องของเทคโนโลยีที่จะทำให้เกิดฐานข้อมูลของทรัพยากรที่ทันการณ์มากขึ้น เช่น การใช้ GPS GIS ในการจัดการทรัพยากรโดยพัฒนาชุมชนขึ้นมาเป็นผู้ใช้เครื่องมือเหล่านี้ในการทำงาน

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้สะท้อนข้อมูลแนวทางของกลุ่มประมงพื้นบ้านที่อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดตราดที่จะรวมกันเป็นกลุ่มเครือข่ายสมาคมประมงพื้นบ้าน ซึ่งจะทำให้เกิดแนวร่วมในการทำงานร่วมกันที่มีพลังมากขึ้น

จากนั้นในช่วงท้ายผู้ดำเนินรายการได้ชวนหาหรือการจัดเวทีการพัฒนาประเด็นที่ได้จากงานวิจัยไปสู่การกำหนดเป็นแผนนโยบายที่เกิดจากฐานข้อมูลที่ชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดรูปธรรมและความต่อเนื่องในการทำงานในพื้นที่ตำบลแหลมกลัดต่อไป

ภาพที่ 3.8 เวทีคืนข้อมูล

3.8 กิจกรรมเวทีถอดบทเรียน

ในการถอดบทเรียนนั้น ก็ได้พูดถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากผลของการทำวิจัยโดยทำการเปรียบเทียบ ก่อนทำและหลังทำวิจัย ว่าทีมวิจัย ชุมชน หน่วยงาน ได้เกิดการเรียนรู้และปรับทำที่อย่างไร ซึ่งวิธีการนั้นก็เพื่อให้แต่ละคนได้เล่าความในใจ ความภูมิใจ ความอึดอัดใจต่างๆออกมา เพื่อที่จะให้เห็นการเปลี่ยนแปลงในตัวคนและส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งจากการพูดคุยกันแล้วพบว่าทีมวิจัยมีความเข้าใจต้องงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมากขึ้นมองเห็นว่างานวิจัยนี้เป็นเครื่องมือที่จะฟื้นความสัมพันธ์ ความสามัคคี การมีส่วนร่วม ก่อให้เกิดความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.)ในการทำงานกับชุมชน เด่นชัดมากที่สุด ทั้งนี้เกิดจากการได้มาพูดคุยกันผ่านวงประชุมและการทำกิจกรรมต่างๆเช่น การเดินสำรวจเก็บข้อมูล การจัดเวทีสืบค้นเรื่องราวต่างๆและนำมาสรุป วิเคราะห์ร่วมกันเป็นระยะ เป็นผลให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกันและเข้าใจเห็นทิศทางร่วมกันที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นในการที่จะนำสิ่งที่ได้จากการค้นพบในการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน นำมาปรับใช้ในการพัฒนา หมู่บ้าน ชุมชนต่อไป

สิ่งหนึ่งที่นักวิจัยต่างยอมรับเป็นเสียงเดียวกันก็คือ งานวิจัยนั้นนอกจากได้วิจัยเรื่องของทรัพยากรชายฝั่งแล้วยัง ได้วิจัยลักษณะนิสัยของคนด้วยทั้งทีมวิจัยเอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีกด้วย ในการถอดบทเรียนนั้น ทำให้เห็นผลของการทำงานวิจัยได้ชัดเจนขึ้น เช่นการค้นพบองค์ความรู้ต่างๆ เช่น องค์ความรู้เรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมความเชื่อ องค์ความรู้ด้านอาชีพที่เชื่อมโยงกับการดูแลและจัดการทรัพยากร เช่น การอนุรักษ์พันธุ์หอยขาวขนาดเล็ก การจัดทำธนาคารปูม้า การอนุรักษ์โลมาด้วยประมงพื้นบ้าน และการชะลอการกัดเซาะชายฝั่งด้วยป่าชายเลน เป็นต้น จนเป็นจุดที่ทำให้ทีมวิจัยนั้น มีการทำงานที่ประสานความร่วมมือกันมากขึ้น โดยมีอบต.เป็นผู้ที่ดูแลอำนวยความสะดวกในการทำงานของทีมวิจัย ทำให้การทำงานร่วมกันของ อบต.และชุมชนนั้นมีการใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลมากขึ้นในการที่จะนำมาเป็นแนวทางแผนการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยชุมชนมีส่วนร่วม

ภาพที่3.9 การถอดบทเรียนร่วมกันของทีมวิจัย

3.9 กิจกรรมเวทีวางแนวทางการเป็นนโยบายของ อบต.

เวทีครั้งนี้จัดขึ้นหลังจากที่ทีมวิจัยได้จัดเวทีนำเสนอข้อมูลการวิจัย เพื่อใช้ประสบการณ์และผลลัพธ์ จากการวิจัยร่วมกำหนดแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งของ อบต.แหลมกลัด โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน / องค์กร ที่เกี่ยวข้องในการร่วมกันขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ อบต.ให้เป็นจริง และในครั้งนี้ได้มีตัวแทนจากกลุ่มอนุรักษ์ อบต. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เข้าร่วมนำเสนอประเด็นต่างๆที่จะนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกัน จำนวน 40 คน ซึ่งการพูดคุยครั้งนี้ได้นำประเด็นที่ค้นพบ จากการวิจัยนำไปวางแผนร่วมกับมูลนิธิเพื่อการพัฒนาไปสู่ในการจัดทำนโยบายของ อบต.โดยชุมชนมีส่วนร่วม โดยจากการหารือร่วมกันจึงทำให้ได้แนวทางการในประเด็นต่างๆร่วมกัน คือ

1. หอยขาว ให้จัดทำเรื่องพื้นที่การอนุรักษ์แม่พันธุ์
2. ปูม้า ให้จัดแผน กติกา การดูแลอนุรักษ์ปูม้า ให้ชัดเจนของแต่ละหมู่บ้านและมีการติดตามประเมินผลการอนุรักษ์ร่วมกันเป็นระยะ
3. โลมา ให้พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้วิถีชีวิตโลมาเพื่อการอนุรักษ์
4. กัดเซาะ ให้มีการจัดทำแผนทดลองลดผลกระทบจากการกัดเซาะชายฝั่งของหมู่บ้านที่มีปัญหา เช่น ปลูกลำไยเลนเพิ่ม การทำแนวชะลอคลื่น เป็นต้น

ซึ่งหลังจากนี้ทางอบต.จะนำประเด็นดังกล่าวนี้บรรจุเข้าเป็นแผนการดำเนินงานของ อบต.ต่อไป

ภาพที่ 3.10 การวางแนวทางการเป็นนโยบายของ อบต.ในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง

บทที่ 4

ผลการดำเนินงาน

ในบทนี้จะเป็นการสรุปผลการดำเนินงานกิจกรรมที่ผ่านมาของทีมวิจัย ซึ่งทีมวิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้ในระดับหนึ่ง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ในชุมชน

ทรัพยากรธรรมชาติที่มีและเกิดขึ้นเองนั้นไม่ได้มีอยู่ทุกแห่ง และมีอยู่ได้ตลอดไป บางอย่างหมดไปตามกาลเวลา บางอย่างธรรมชาติทำลายกันเองแล้วหมดไป แต่ธรรมชาติหลายอย่างหมดไป เพราะถูกมนุษย์กระทำ ทั้งๆที่ข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า ธรรมชาติอยู่ได้โดยไม่ต้องมีคน แต่คนต่างหากที่อยู่ไม่ได้ถ้าไม่มีธรรมชาติ แต่คนส่วนใหญ่ก็ยังสนุกกับการที่ได้เป็นผู้ทำลาย และสะใจกับการที่ได้เป็นผู้เอาเปรียบ ทั้งคนและธรรมชาติ หลายตัวอย่าง หลายบทเรียนที่มีให้เห็น แต่ก็ไม่สามารถเปลี่ยนให้คนหันมาตระหนักเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ได้

อ่าวตราดเป็นอ่าวขนาดเล็กไม่ใหญ่นักแต่มีความสมบูรณ์มากทางด้านทรัพยากรธรรมชาติด้านทางทะเลและชายฝั่งแห่งหนึ่ง เป็นระบบนิเวศน์ 3 น้ำ คือ น้ำเค็มตั้งแต่ เดือน ตุลาคม - เมษายน น้ำกร่อยตอนต้นฤดูฝนเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน น้ำจืดเดือน กรกฎาคม - กันยายน จากที่มีระบบนิเวศน์ 3 น้ำ ที่พิเศษแปลกกว่าพื้นที่อื่น จึงเป็นแหล่งรวมของทรัพยากรทะเลหลายชนิดมีทั้งกุ้ง กั้งหอย ปู ปลา หลายชนิดทั้งยังเป็น ที่ที่เหมาะสมกับการเพาะขยายพันธุ์ และอนุบาลสัตว์น้ำเพาะเป็นอ่าวทะเลน้ำจืดและบังลมบังคลื่นในหน้ามรสุมเป็นอย่างดี แหล่งทรัพยากรตรงนี้จึงมีอยู่อย่างมาก เป็นแหล่งประกอบอาชีพประมงเลี้ยงดูผู้คนรอบอ่าวตราดและชุมชนใกล้เคียงตลอดมา ถึงแม้จะมีความสมบูรณ์อย่างมากอย่างไรก็ตาม แต่ในขณะเดียวกันคนที่ต้องการใช้ทรัพยากร กับมีจำนวนเพิ่มมากกว่า การแย่งชิงทรัพยากรที่มีอยู่ในอ่าวตราดจึงเกิดขึ้น มีการแบ่งอาชีพ แบ่งพวก แย่งพื้นที่ทำประมง และละเมิดกฎหมาย พื้นที่ทะเลล้ำคลองบางส่วนบางส่วนขึ้นเขิน จากการเคลื่อนย้ายที่ของดินทราย ที่เกิดจากการกัดเซาะพังทลายของแผ่นดินหน้าทะเลและดินทรายจากที่ไหลมาตามแม่น้ำคลอง เป็นปัญหาใหญ่ที่ต้องเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนรอบอ่าวตราดเพื่อวางแผนแก้ปัญหาและการบริหารจัดการ การอนุรักษ์ การฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ร่วมกันกับทรัพยากรที่มีอยู่ อย่างยั่งยืนต่อไป

แต่ในขณะเดียวกันคนที่ต้องการใช้ทรัพยากร กับมีจำนวนเพิ่มมากกว่า การแย่งชิงทรัพยากรที่มีอยู่ในอ่าวตราดจึงเกิดขึ้น มีการแบ่งอาชีพ แบ่งพวก แย่งพื้นที่ทำประมง และละเมิดกฎหมายพื้นที่ทะเลล้ำคลองบางส่วนบางส่วนขึ้นเขิน จากการเคลื่อนย้ายที่ของดินทราย ที่เกิดจากการกัดเซาะพังทลายของแผ่นดินหน้าทะเลและดินทรายจากที่ไหลมาตามแม่น้ำคลองเป็นปัญหาใหญ่ที่ต้องเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนรอบอ่าวตราดเพื่อวางแผนแก้ปัญหาและการบริหารจัดการ การอนุรักษ์การฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ร่วมกันกับทรัพยากรที่มีอยู่ อย่างยั่งยืน ซึ่งประเด็นต่างๆต่อไปนี้ทางทีมวิจัยโดยชาวบ้าน ต.แหลมกลัด ได้มีการรวบรวมพอที่จะทำให้เห็นเรื่องราวต่างๆที่ชัดเจนขึ้น ดังต่อไปนี้

1. หอยขาว : จุดเริ่มต้นการอนุรักษ์ของคนแหลมกลัด
สถานการณ์การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ที่ผ่านมา

- (ปี 2544) นายทุนเริ่มส่งคนมาซื้อหอยต้มเนื้อส่งโรงงาน (ทดลองทำเป็นหอยกระป๋อง)
ราคา 50 สตางค์/กิโล

- (ปี 2545)

- นายทุนเริ่มรับซื้อหอยมากขึ้น มีการจับหอยขาวมากเกินไป ใช้เครื่องมือผิดประเภท รถไถนาชนหอยในทะเล ใช้คราดเหล็กจับหอย ปริมาณมากกว่า 100 ตัน/วัน (ปริมาณการจับหอยขาว) ทำให้ชาวบ้านกังวลว่ากลั้วหอยขาวจะหมด เพราะนายทุนจากนอกชุมชน ถ้าหากยังไม่มีมาตรการ ดูแล
- ชาวบ้านรวมตัวกันประชุมเพื่อขอให้ อบต.ออกข้อบังคับในการจับหอยขาว
- ส่งไปอำเภอ อำเภอบอกว่า อบต.ไม่สามารถออกข้อบังคับได้เพราะขัดกับ พรบ.กรมประมง ปี 2490 ทำให้ อบต.กับชุมชน ไม่สามารถทำอะไรได้
- หลังจากนั้น สกว.ได้เข้ามาพูดคุยและสนับสนุนทุนวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและวางแผนการจัดการเรื่องหอยขาว

- (ปี 2546-2547) ทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น “การอนุรักษ์หอยขาว”

ภาพที่ 4.1 การควบคุมการเก็บหอยขาว

- อบต.กับชุมชน มีแนวคิดจัดงานประเพณีงมหอยเพื่อปลูกกระแสและหาแนวทางการอนุรักษ์ กำหนดเริ่มแรกปลายเม.ย.ถึงต้นพ.ค.
- หลังจากทำวิจัยทำให้รูัจจรชีวิตหอยขาว(ถ้าหากไม่เก็บช่วงพ.ค.น้ำจืดจะมีมากทำให้หอยตายและเป็นช่วงหอยขาวโตสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า(วงจรของหอยโตจับได้ประมาณ 10-12 เดือน) จึงเปลี่ยนเป็นวันที่ 1 พ.ค.(ดูจากข้อมูลงานวิจัย) เป็นช่วงน้ำที่เหมาะสมกับการขยายพันธุ์และฝังตัวลงดินได้หากที่สุต น้ำ 15-25 PPM (ช่วงต้นฝน(พ.ค.-มิ.ย.)และปลายฝน(ต.ค.-พ.ย.))
- ชาวบ้านได้มีโอกาสใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการรวมตัวเพื่อศึกษา เก็บข้อมูลวางแผนในการจัดการหอยขาวร่วมกัน

- ได้กติกาชุมชน ห้ามจับหอยขนาดต่ำกว่า 3.5 ซม.
- (ปี2547-2548) นายทุนยังเก็บหอย 700 -1000 ตัน โดยเกณฑ์ทั้งคนในและนอกชุมชนเข้ามาเก็บ
- (ปี2549) วิกฤต หลังทำวิจัยหอยขาวล้มสลาย
 - หอยขาวมีจำนวนมาก จับได้ 1500 ตัน/ช่วงฤดูที่เปิด ตั้งแต่ในวันที่ 1-31 พ.ค.49 (ช่วงเปิดโชตหอย) จับเพื่อขายให้นายทุน ราคา 4 บาท /กิโล ซึ่งนายทุนไม่เชื่อกติกาชุมชน โดยคิดว่าไม่สามารถมีผลบังคับอะไรได้ ทำให้ อบต.กับชุมชน พยายามผลักดันบังคับให้นายทุนปฏิบัติตามกติกาชุมชนที่มีอยู่ให้ได้
 - ช่วงนั้นมีประมงจังหวัดขณะนั้นให้ข้อแนะนำว่าให้ใช้อำนาจของผู้ว่าราชการประกาศเป็นประกาศจังหวัดในการแก้ปัญหาการละเมิดกติกาชุมชนเรื่องหอยขาว ทางพื้นที่ชุมชนได้ทำประชาคมและส่งเรื่องให้กับผู้ว่านำเข้าสู่ที่ประชุมในระดับจังหวัด และในที่ประชุมมติให้ผู้ว่าออกเป็นประกาศของจังหวัดได้ แต่ผู้ว่าต้องส่งเรื่องยังกรมประมงให้คณะกรรมการของกรมประมงพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง แต่คณะกรรมการกรมฯยังขาดข้อมูลจึงตั้งคณะกรรมการของกรมฯลงมาศึกษาข้อมูลความต้องการของชุมชน คณะกรรมการฯได้ลงพื้นที่แหลมกลัดเพื่อศึกษาข้อมูลและความต้องการของชุมชน จากการแลกเปลี่ยนร่วมกับชุมชนทำให้คณะกรรมการฯเห็นควรไม่ต้องออกเป็นข้อบัญญัติของ อบต.ได้ตามความต้องการของชุมชน โดยมีหนังสือส่งไปที่จังหวัด ผ่านอำเภอ ให้ อบต.ออกข้อบัญญัติตามความต้องการของชุมชน ลงนามโดยรองอธิบดีรักษาการแทนอธิบดีกรมประมงขณะนั้น
 - สภาอบต.แหลมกลัดประชุมเพื่อออกข้อบัญญัติตามการเสนอแนะของกรมประมงถือว่าเป็นผลงานชิ้นโบว์แดงที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยของชุมชน (แห่งแรกของประเทศไทย)
 - บ่อกุ้งแตก(ปลายเดือน ส.ค.)น้ำพัดตะกอนทับถมในบ่อกุ้งและสารพิษจากการทำอาชีพบนบก เพราะน้ำฝนมากทำให้น้ำเน่าติดต่อกันหลายเดือนสัตว์น้ำวัยอ่อนรวมถึงหอยขาวตายจำนวนมากจนเกือบหมด

ภาพที่4.2 การประกาศข้อบัญญัติของ อบต.เกี่ยวกับหอยขาว

- (ปี2550) ทำข้อบัญญัติดูแลหอยขาวของ อบต.
 - จับหอยขาวต้องขนาด 3.3 เซนติเมตร
 - หอยขาวเริ่มมีจำนวนเพิ่มขึ้นเล็กน้อย

- (ปี2550) ปรากฏการณ์น้ำร้อน (เดือนมี.ค.-เม.ย.)
 - หอยขาวกำลังเกิดมาก (มีหอยตัวเล็กเกิดเยอะ)
 - หอยขาวใกล้ชายหาดอ้าปากตาย เป็นจำนวนมากเพราะน้ำมีอุณหภูมิสูงขึ้น
 - ไม่มีหอยขาวให้เก็บเลยแม้แต่ตัวเดียว
 - อบต.ทำโครงการชวนเด็กนักเรียน(ช่วงปิดเทอม)เก็บหอยชายหาดที่น้ำร้อนไปปล่อยบริเวณเขต “จุดไข่แดง”(พื้นที่ห้ามเก็บหอยอยู่บริเวณน้ำลึก) เพื่อรักษาแม่พันธุ์

ภาพที่4.3 การเก็บหอยขาวริมชายหาดนำไปปล่อยเขตจุดไข่แดง

- ปี 2551-ปัจจุบัน(2556)
 - หอยขาวเริ่มมี ชุมชนเริ่มจับหอยได้บ้าง แต่ไม่มีการทำเชิงพาณิชย์ (คนเก็บน้อย หอยน้อย) เก็บเพื่อบริโภค และแปรรูปจำหน่ายในและนอกชุมชน
 - หอยหวานเริ่มมีให้เก็บ(หลังจากสูญพันธุ์ไปจากพื้นที่ ด.แหลมกลัด หลายสิบปี)

ภาพที่4.4 หอยหวานที่เริ่มกลับมา

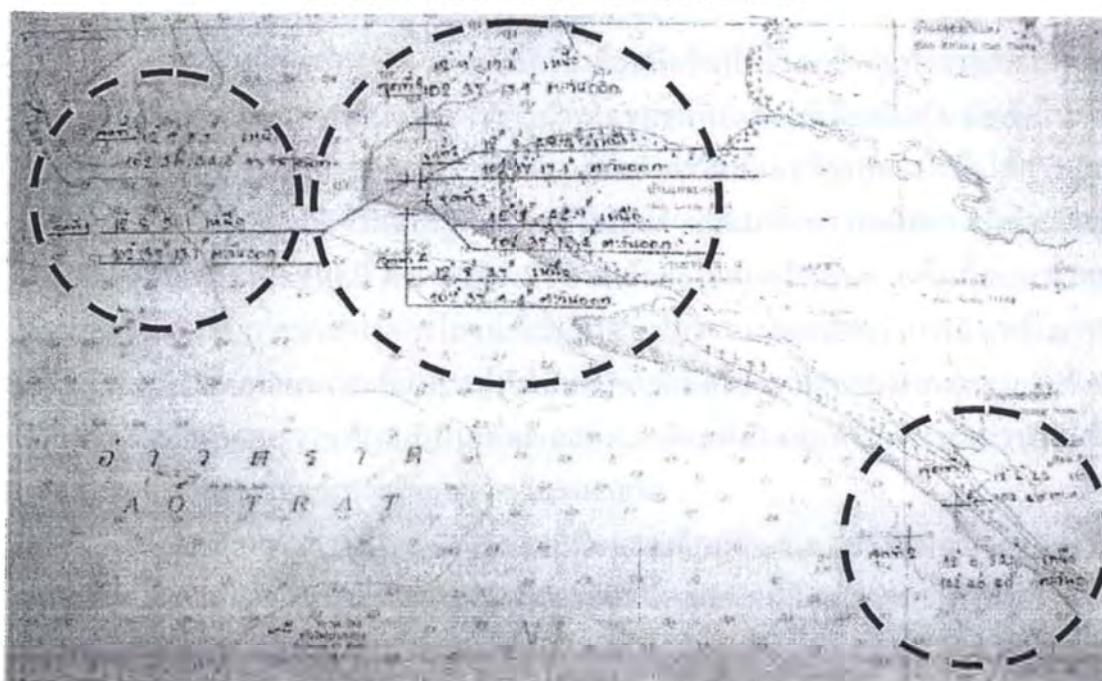
แนวทาง/ทิศทาง “การจัดการหอยขาว”

- ควรมีกลุ่มอนุรักษ์หอยขาว
- ควรมีคณะกรรมการดูแลเรื่องการรักษาข้อบัญญัติ อบต.ไปสู่การปฏิบัติ

- ควรมีการเพิ่มความรู้ทางวิชาการเพื่อเสริมการดูแลอนุรักษ์หอยขาว ให้มีข้อมูลที่รอบด้านมากขึ้น

ภาพที่ 4.5 พิธีเปิดงานประเพณีงมหอยขาว

ภาพที่ 4.6 แสดงจุดที่เป็นแหล่งอาศัยของหอยขาว

ความจำเป็นที่ต้องออกเป็นข้อบัญญัติของ อบต.แหลมกัต

การที่ต้องมีกฎระเบียบหรือกฎหมายมารองรับในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ บางตัว เช่น หอยขาวของแหลมกัต ซึ่งก่อนหน้านี้ไม่เคยมีใครเห็นความสำคัญเห็นคุณค่ามากนัก ถึงจะมีอยู่หรือหมดไปก็ไม่เคยมีใครคิดห่วงแต่ในปัจจุบันคนมากขึ้นแต่ทรัพยากรธรรมชาติที่คนนำมา กินมาใช้กับลดน้อยลงและบางอย่างหมดหายไป สิ่งที่เคยมีความสำคัญน้อยก็เริ่มมีความสำคัญมากขึ้นที่เคยมีค่าน้อยก็มีค่ามากขึ้นแทนที่ของที่หมดไปคนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องแย่งกันครอบครอง เป็นเจ้าของทรัพยากรที่เป็นของส่วนรวมเช่น (หอยขาว) ให้ได้มากกว่าคนอื่น ๆ ที่ผ่านมากการพูดจาขอความร่วมมือจากคนบางกลุ่มหรือบางคนไม่ได้ผลจึงจำเป็นที่จะต้องมีการกฎหมายมารองรับบังคับใช้ ในการบริหารจัดการเรื่องหอยขาว

ความสำคัญของข้อบัญญัติแต่ละข้อ

ข้อ 1-2-3 เป็นการบอกถึงฐานะและคำที่บอกความหมายของคำต่างๆที่ใช้ประกอบเป็น
ภาษากฎหมาย

ข้อ 4 มีความจำเป็นกับการที่ต้องมีพื้นที่สงวนไว้เป็นแหล่งเพาะเพื่อให้มีพ่อแม่พันธุ์
ของหอยขาวอยู่ขยายพันธุ์ได้ตลอดไป

ข้อ 5 พื้นที่ที่กันไว้เป็นแหล่งพ่อแม่พันธุ์จะไม่มีการเก็บหอยขาวในบริเวณนั้นตลอดทั้งปี
แต่ถ้ามีความจำเป็นต้องใช้หอยขาวในพื้นที่สงวน ต้องมีการขออนุญาตก่อน

ข้อ 6 กำหนดพื้นที่ในการใช้กฎหมายนี้ควบคุม

ข้อ 7 รายละเอียดที่เป็นข้อห้าม

(1) ห้ามใช้เครื่องมือทุกชนิดที่ใช้ประกอบเรือกลทำการประมงหอยขาว ที่ต้องมีข้อนี้
เพราะเป็นข้อห้ามหลักของกฎหมายประมงปี พ.ศ. 2490 ที่ห้ามทำการประมงหอยสองฝาทุก
ประกอบเรือกลในเขตใกล้ฝั่ง 3000 เมตร อยู่เดิมและในวันข้างหน้าอาจจะมีคนคิดเครื่องมือบางชนิด
ประกอบเรือจักรกลทำการประมงหอยขาวได้จึงมีห้ามไว้

(2) ห้ามใช้เครื่องมือคราดหรือเครื่องมือชนิดอื่นที่คล้ายคลึงกันทำการประมงหอยขาว
ที่ต้องมีข้อนี้ จากเดิมที่การเก็บหอยขาวชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นใช้เพียงมือคู่ มือซ้ายในการเก็บ
หอยขาวในปี พ.ศ. 2547 นายทุนและชาวบ้านบางคนทำคราดเป็นเครื่องทุ่นแรงเพื่อให้การเก็บหอย
ได้เร็วและมากขึ้นมีเสียงคัดค้านจากผู้ที่ไม่เห็นด้วยเป็นจำนวนมากเพราะหอยขาวทั้งตัวเล็กและตัว
ใหญ่ติดไปกับเครื่องมือชนิดนี้ ซึ่งหอยที่ยังมีขนาดเล็กยังไม่สมควรเก็บขายทั้งเนื้อและน้ำหนักรัง
น้อยอยู่ยังไม่คุ้มกับการนำมาใช้ประโยชน์ทั้งมีผู้สูงอายุหลายคนเคยเตือนว่าการนำเหล็กมาทำเป็น
เครื่องมือในการเก็บหอยขาวจะมีอาถรรพ์ทำให้หอยขาวหมดไป เหมือนของทะเลหลายอย่างที่หมด
ไปก่อนแล้วเช่นหอยหวานที่เคยมีมากที่ทะเลแหลมกลัดแต่ต้องหมดไปเพราะชาวบ้านใช้เหล็ก
(เสียม) ขุดขาย อย่างรุนแรงทำให้หอยหวานหมดหายไป

(3) ห้ามทำการประมงหอยขาวที่มีขนาดเล็กกว่า 3.2 เซนติเมตร ระหว่างวันที่ 1
กรกฎาคม ถึงวันที่ 30 เมษายน ของทุกปี ที่ต้องมีข้อนี้ จากเดิมที่มี มติจากการทำประชาคมหลาย
ครั้งงานวิจัยท้องถิ่นและประสบการณ์ของชาวบ้านต่างเห็นตรงกันว่าหอยขาวที่มีขนาดเล็กกว่านี้ยัง
ไม่คุ้มกับการเก็บมาใช้ประโยชน์ทั้งน้ำหนักน้อย ราคาขายถูก และยังเป็นหอยวัยอ่อน อยู่ในช่วง
กำลังเจริญเติบโตจากการเก็บข้อมูลงานวิจัยฯ เวลาที่เหมาะสมกับการเก็บหอยขายคือเดือน
พฤษภาคม เพราะถึงเวลานั้นหอยขาวส่วนใหญ่จะมีขนาดเกินกว่า 3.2 เซนติเมตร ทั้งเดือน
พฤษภาคมยังเป็นต้นฤดูฝนเป็นเวลาที่เหมาะเพราะในฤดูฝนถ้าฝนตกมาก ๆ ติดต่อกันหลายวันน้ำใน
บริเวณที่มีหอยขาวอยู่จืดครั้งละนานวันและหอยขาวยังอยู่หนาแน่นจะทำให้หอยขาวตายได้จึงเป็น
ช่วงเวลาที่ควรเก็บหอยขาวขายในเชิงพานิช จากการทำประชาคมเดิมการกำหนดห้ามเก็บหอย
ขนาดเล็กกว่า 3.2 เซนติเมตรนั้นกำหนดตั้งแต่วันที่ 1 มกราคมถึงวันที่ 30 เมษายนของทุกปี ปีละ
4 เดือนแต่จาก ปี พ.ศ. 2548 การเก็บหอยขายเชิงพานิชเก็บขายกันนานประมาณ 3 เดือนทำให้
หอยขาวลดจำนวนลงอย่างมากชาวบ้านในพื้นที่ก่อนนั้นจะเลือกเก็บหอยขาวขนาดใหญ่มาประกอบ
อาหารได้ทั้งปี การออกข้อบัญญัติครั้งนี้เห็นควรให้เก็บหอยขายเชิงพานิชได้ปีละหนึ่งเดือนเพื่อจะ
ได้มีหอยขาวบางส่วนเหลือไว้ให้ชาวบ้านท้องถิ่นหาเก็บมาประกอบอาหารบ้าง

(4) ห้ามมิให้นารกไถนา หรือพาหนะบกที่มีลักษณะคล้ายคลึงเข้าไปในเขตอนุรักษ์หอย
ขาว ที่ต้องมีข้อนี้ การเก็บหอยขาวเดิมชาวบ้านมีวิธีการใช้ ลูกลอยน้ำ (ยางในรถยนต์) บรรทุก

หอยขาวลอยน้ำจากทะเลขึ้นฝั่งชาย ลูกยางหนึ่งลูกบรรทุกครั้งละเกินหนึ่งร้อยกิโลกรัมต่อมาปี พ.ศ. 2547 มีนายทุนแย่งกันรับซื้อหอยขาวหลายคน ต่างคนต่างอำนวยความสะดวกกับผู้เก็บหอยขาว ชายให้โดยการจ้างรถไถนาลงยัง โขดหอยขาวเพื่อบรรทุกหอยจากทะเลขึ้นฝั่งมาซึ่งชายมีความ ไม่เห็นด้วยจากคนท้องถิ่นเป็นจำนวนมากเพราะมีผลกระทบทำให้พื้นที่เสียหายเป็นหลุมเป็นบ่อ จากล้อรถไถที่เหยียบย่ำ มีผลกระทบกับหอยขาวและสัตว์น้ำวัยอ่อนหลายชนิดได้เคยขอร้องขอความร่วมมือจากผู้รับซื้อ แต่ไม่ได้รับความร่วมมือ

ข้อ 8 ผู้ที่รับซื้อ รวมถึงผู้ที่ครอบครองหอยขาว น้ำหนักตั้งแต่ 1,000 กิโลกรัม ในพื้นที่ ตำบลแหลมกลัด จะต้องได้รับอนุญาตจาก เจ้าพนักงานท้องถิ่น โดยจะต้องเสียค่าธรรมเนียม กิโลกรัมละ 0.05 บาทต่อวัน ที่ต้องมีข้อนี้ การซื้อขายหอยขาวในพื้นที่ ด.แหลมกลัด จะต้องเสีย ภาษีตามสมควรเพราะคนในพื้นที่ต้อง เสียภาษีต่าง ๆ กับ อบต.ตามกฎหมายกำหนด แต่การซื้อขายหอยขาวในแต่ละปีเป็นเงินหลายล้านบาทไม่เคยต้องเสียภาษี ทั้งที่มีการขนส่งด้วยรถขนาดใหญ่และน้ำหนักบรรทุกมากทำให้ถนนได้รับความเสียหายมาโดยตลอดมา

ข้อ 9 ผู้ฝ่าฝืนภายใต้ข้อบัญญัตินี้ มีโทษปรับครั้งละไม่เกิน 1,000 บาท ตามมาตรา 71 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 มาตรา 30 ที่ต้องมีข้อนี้ เพื่อกำหนด โทษปรับผู้ฝ่าฝืนให้ชัดเจน

ข้อ 10 ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นประกาศ และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงการ ปฏิบัติตามข้อบัญญัตินี้

ข้อ 11 ให้นายกองการบริหารส่วนตำบล รักษาการตามข้อบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจ ออกประกาศหรือคำสั่งเพื่อปฏิบัติการเป็นไปตามข้อบัญญัตินี้

ข้อที่ 12 ข้อบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 7 วัน นับตั้งแต่วันที่ประกาศโดย เปิดเผย ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัด เป็นต้นไป

ทั้งหมดตามขั้นตอน ได้ผ่านเสร็จแล้วมีผลสมบูรณ์ในการบังคับใช้ในการบริหารจัดการ หอยขาวของแหลมกลัดต่อไป เดือน เมษายน 2550 ประชุมเตรียมการจัดงานประเพณีงมหอย ประจำปี 2550 หลายคนต่างสับสนเนื่องจากปีนี้ไม่มีหอยขาวมากเหมือนเดิมให้ชาวบ้านเก็บ จะจัดงานหรือไม่ เมื่อจัดงานแล้วจะทำรูปแบบอย่างไร ในการประชุมต่างแสดงความคิดเห็นกันแต่ที่สุด ต่างมี มติว่าต้องจัดเพราะประกาศเป็นงานประเพณีประจำของทุกปีไปแล้ว โดยจัดงานเป็นสองวัน โดยในวันที่ 30 เมษายน 2550 จัดเป็นงานสัมมนาถึงปัญหาของหอยขาว และทรัพยากรชายฝั่ง ด้านอื่นๆที่มีผลกระทบกับความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพคนในตำบลแหลมกลัดมีผู้เข้าร่วม สัมมนา ร้อยกว่าคน วิทยากรจากหลายหน่วยงานมาแลกเปลี่ยนให้ความรู้กับชาวบ้าน ซึ่งกลุ่ม ชาวบ้านที่เข้าร่วมสัมมนานั้นได้รับผลดีพอสมควร และในวันที่ 1 พฤษภาคม 2550 วันงานหลัก ที่มีพิธี อย่างเป็นทางการโดยมีท่านปลัดจังหวัดตราด ซึ่งท่านมีความคุ้นเคยกับคนตำบลแหลมกลัด เป็นอย่างดีในเรื่องการใช้ประโยชน์จากหอยขาว การดูแลหอยขาว การอนุรักษ์หอยขาวเป็นเวลา หลายปี มาเป็นประธานในพิธีเปิดงานประเพณีงมหอย โดยมีข้าราชการครู ข้าราชการท้องถิ่น ทหาร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักเรียน ประชาชน เข้าร่วมพิธีในครั้งนี้ ในปีนี้พิธีเปิดงานประเพณีงม หอยแตกต่างจากปีก่อน เพราะทราบอยู่แล้วว่า ในปีนี้หอยขาวจะไม่มีให้เก็บอย่างปีก่อนๆที่ผ่านมา จึงได้ปั้นรูปหอยขาวขนาดใหญ่ ขึ้น จำนวน 2 ตัว เพื่อเป็นตัวแทนสัญลักษณ์หอยขาววัย

หนุ่ม วัยสาว ถึงการเตือนความรู้สึก เดือนความคิด ที่จะให้ถึงวัยเจริญพันธุ์ก่อนที่จะนำมาใช้ ประโยชน์

เมื่อแน่ชัดว่าปี พ.ศ. 2550 นี้คงไม่มีหอยมากพอที่พ่อค้าภายนอกจะมารับซื้อเพื่อแปรรูป ขายส่งโรงงานแน่แล้ว แต่ก็ยังพอมีบางส่วนเหลืออยู่บ้างให้คนในชุมชนแหลมกลัดและใกล้เคียงได้ เก็บหามาประกอบอาหารได้บ้าง ทั้งยังหวังว่า ส่วนที่เหลืออยู่นี้จะเพียงพอแม่พันธุ์ขยายพันธุ์ให้หอย ชาวแหลมกลัดกับมามีมากได้เหมือนเดิม ทีมวิจัยได้ช่วยกันเก็บข้อมูลที่เป็นผลกระทบกับ ชาวบ้านและความคิดเห็นของชาวบ้าน ที่ปีนี้มีหอยขาวมากพอที่จะเก็บขายได้เหมือนเดิม แต่ ได้มีข้อบัญญัติข้อหนึ่งได้กำหนดกันพื้นที่ ประมาณ 10 ไร่สงวนไว้เป็นแหล่งพ่อแม่พันธุ์หอยขาวแต่ ปีนี้พื้นดังกล่าวที่กันไว้นั้นไม่มีหอยขาวอยู่เลย อบต.แหลมกลัด ทีมวิจัย นักเรียนโรงเรียนวัดแหลม กลัดได้ร่วมกันเก็บ ย้ายหอยขาวขนาดเล็กที่เกิดอยู่ใกล้ฝั่งเข้าไปอยู่ในพื้นที่สงวนที่กำหนดไว้จำนวน 300 กิโลกรัม

2.ปูม้า กับ“เส้นทางการเรียนรู้...การจัดการของชุมชน”

สถานการณ์การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ของปูม้าในชุมชนแหลมกลัดที่ผ่านมา

ก่อนมีกลุ่มอนุรักษ์

ว่าด้วยเรื่องของปัญหาของชาวบ้านที่เกิดขึ้นในการทำประมงปัจจุบันนี้ เนื่องจากในปัจจุบันนี้ การทำประมงในเชิงพาณิชย์หรือการใช้เรือขนาดใหญ่ เช่น เรืออวนรุน เรืออวนลาก เรืออวนล้อม เกิดขึ้น มาก และการทำประมงลักษณะนี้ได้สร้างความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านเป็นอย่างมากเพราะการเข้ามา จับปลาในแต่ละครั้งของเรือขนาดใหญ่จะจับสัตว์น้ำขนาดใหญ่และขนาดเล็กรวมถึงอวนที่เป็นเครื่องมือ ประมงชายฝั่งซึ่งเป็นวิถีชีวิตของประมงชายฝั่งที่รู้จักการใช้ทรัพยากรและระวังเผื่อระวังกลัวลูกหลานจะ ไม่มีให้ใช้แนวทางการฟื้นฟูและอนุรักษ์คือ มีการประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อปรึกษาหาวิธีป้องกัน และช่วยเหลืออย่างตรงจุด มีการประสานงานกับประมงอำเภอเพื่อหางบประมาณมาช่วยฟื้นฟูปูม้าและ เริ่มมีการเสริมหนุนกระชังขยายพันธุ์ปูม้า แนวคิดจัดทำในพื้นที่ หมู่ 1-2 ต.แหลมกลัดใกล้ล่องน้ำเดินเรือ ปากคลองอ่าวระวะ เป็นพื้นที่ต้นแบบในปี 2548 โดยใช้เงินดอกผลของกองทุนหมู่บ้านที่ 2 บ้านแหลม กลัดจำนวนเงิน 3000บาทสร้างกระชังลอยน้ำ 2+2เมตรใส่แม่ปูไขนอกกระดองเพื่อรอพักฟื้นให้แม่ปูได้ สลัดไขออกเป็นลูกปู เป็นการทรงการขยายพันธุ์ปูม้า และจัดเป็นธนาคารปูไข่

-ปี2538 (ปูมาก-คนจับน้อย) เรือประมงมีน้อยคนนิยมทำอาชีพบนบก ปูม้าไม่ค่อยมีคนต้องการ จับปูม้าได้มาก (30-40 โล/วัน) มีโรงงานฝรั่งรับซื้อปูม้ามาตั้งในเขต อ.เมือง

-ปี2542 (คนจับปูมากขึ้น) แกะเนื้อปูขายให้โรงงานฝรั่ง ปูม้าเริ่มลดลง (จับได้20-30 กิโล/วัน)

-ปี2544 (ปูมัลด-ราคาตก) คนออกนอกชุมชน ทำงานโรงงาน จ.ระยอง เลิกทำปูม้า ไปเป็นได้ เรือใหญ่ มีผลกระทบจากเรืออวนลากเข้ามาทำประมงใกล้ฝั่ง (ไม่มีกฎหมายห้าม)

-รองสมนึก ไปประชุมร่วมกับโครงการเซฟเลตและดูงานภาคใต้ (เกิดแนวคิดการอนุรักษ์ปูม้า)

เกิดกลุ่มอนุรักษ์

-ปี2546-2547 มีการตั้งกลุ่มอนุรักษ์ปูม้า (มีสมาชิก40 คนเริ่มจากม.1และม.2)

-ปี2548 มีการทำเขตอนุรักษ์ปูม้า (ทำเขตไข่แดงห้ามจับสัตว์น้ำ) เป็นเรื่องใหม่ของชุมชน คน ในชุมชนไม่ชอบ (บอกว่าจะอนุรักษ์ไปทำไมแต่นี้ก็ไม่มีปูให้จับแล้ว) ถูกจำกัดพื้นที่ทำให้เกิดการไม่เชื่อ ฟัง มีการลักลอบเข้าเขตอนุรักษ์ กลุ่มมีการเผื่อระวัง และยึดเครื่องมือจับสัตว์น้ำไว้ที่ อบต

-จากการยึดเครื่องมือจับสัตว์น้ำทำให้พบว่าปูม้าเพิ่มขึ้นในเขตอนุรักษ์และจับอยู่กันเป็นคู่ๆ ทำให้เกิดแนวคิด การทำบ้านให้ปู โดยคุณไพวัลย์ได้เสนอให้ใช้บ่ กองทุนหมู่บ้าน(กทบ.)มาทำกระชังปูม้าขนาดใหญ่(สร้างการมีส่วนร่วม) สรุปการทดลองทำกระชังปูม้าขนาดใหญ่ ทำให้พบบทเรียน คือ

- กระชังใหญ่เกินไปทนเคลื่อนลมได้น้อย
- พฤติกรรมปูม้ากินกันเองเมื่ออยู่รวมกัน(ควรแยกกระชัง)
- ผลดีคือทำให้ปูเพิ่มขึ้น

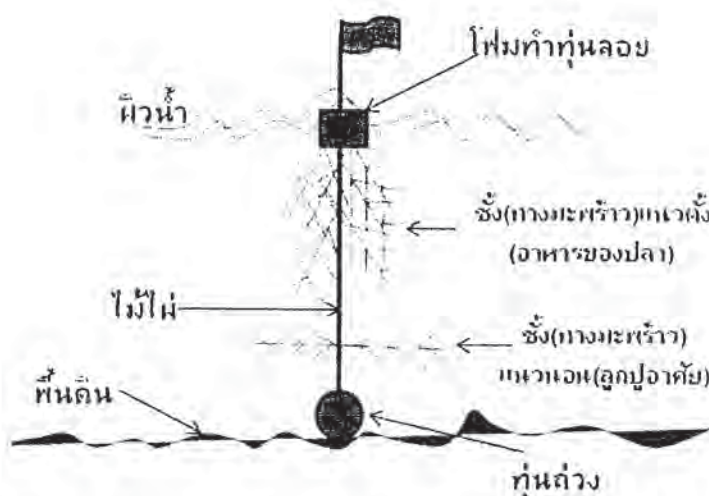
-จากจุดเริ่มต้นของการทำกระชังปูม้า แล้วได้ผลระดับหนึ่ง ทำให้ชุมชนเริ่มยอมรับ ทำให้กลุ่มอนุรักษ์สามารถประกาศกันเขตอนุรักษ์ปูม้าได้

-ปี2549 ดูนาน อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี เรื่องคอนโดปูม้า

-ปี2550 ทดลองทำ คอนโดปูม้า (ของบ อบจ.) แต่ไม่เหมาะกับพื้นที่ชุมชน จึงมีการปรับทำเป็นกระชังคร้วเรือน (รับบจากอำเภอ) ผลปริมาณปูเพิ่มแต่การทำแยกทำให้ไม่เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

ทำวิจัยเอง

-ปี 2551 ทำวิจัยปูม้า ใช้กระชังใหญ่ เป็นแหล่งเก็บข้อมูล ได้ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนท่าเรือแกลง (เวทีวิจัยสัญจร) นำรูปแบบซึ่งมาประยุกต์ใช้ ทำเป็นชั่งแนวตั้งผสมชั่งแนวนอน ทำไว้บริเวณกระชังปูม้า (ลูกปูใช้เป็นที่ยลบกัยและพักตัวให้แข็งแรง) ผลทำให้ช่วงระยะจับปูได้นานขึ้น จาก 3 เดือน (พ.ย.-ม.ค.) เป็น 5 เดือน (พ.ย.-มี.ค.)

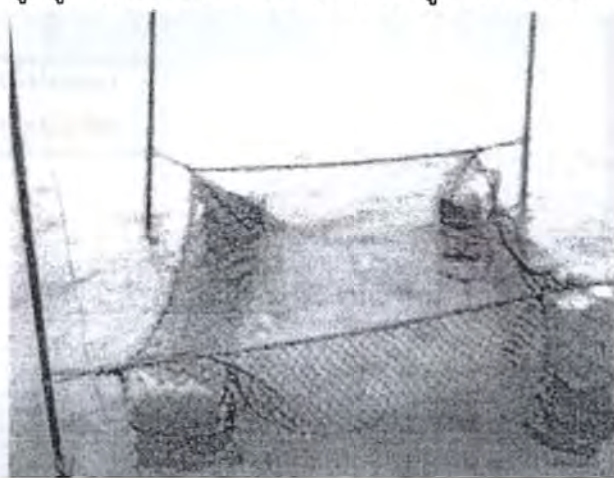
ภาพที่4.7 ชั่งแนวตั้งและชั่งแนวนอนที่เกิดการประยุกต์ใช้จากเครือข่ายชุมชนวิจัย

-ปี2552 จากเงื่อนไขงานวิจัย ชุมชนมีการประชุมเรียนรู้ร่วมกันเป็นระยะ ปูม้าเพิ่มชุมชนมีรายได้มากขึ้น รวมตัวกันด้านเรือวนลาก มีการเฝ้าระวัง มีการประสานงานกับหน่วยงาน (ช่วงพื้นที่ฟูทำเฉพาะพื้นที่เดียว)

-ปี2554 มีการขยายรูปแบบการอนุรักษ์ปูม้าให้ครอบคลุมทั้งตำบล รวมถึงประเด็นอื่นๆที่เชื่อมโยงกัน เช่น หอยขาว โลมา พื้นที่ทิ้งอาก พื้นที่กัดเซาะ จึงได้พัฒนามาเป็นงานวิจัย การหา"รูปแบบการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและอบต." ซึ่งจากการวิจัยทำให้มีการขยายกลุ่มการอนุรักษ์ จาก ม.1,ม.2 เพิ่มเป็น ม.4,5,6,และ 9 เกิดกตึกาการจับปูม้าของแต่ละหมู่ที่สอดคล้องกับวงจรชีวิตปูม้า ฯลฯ

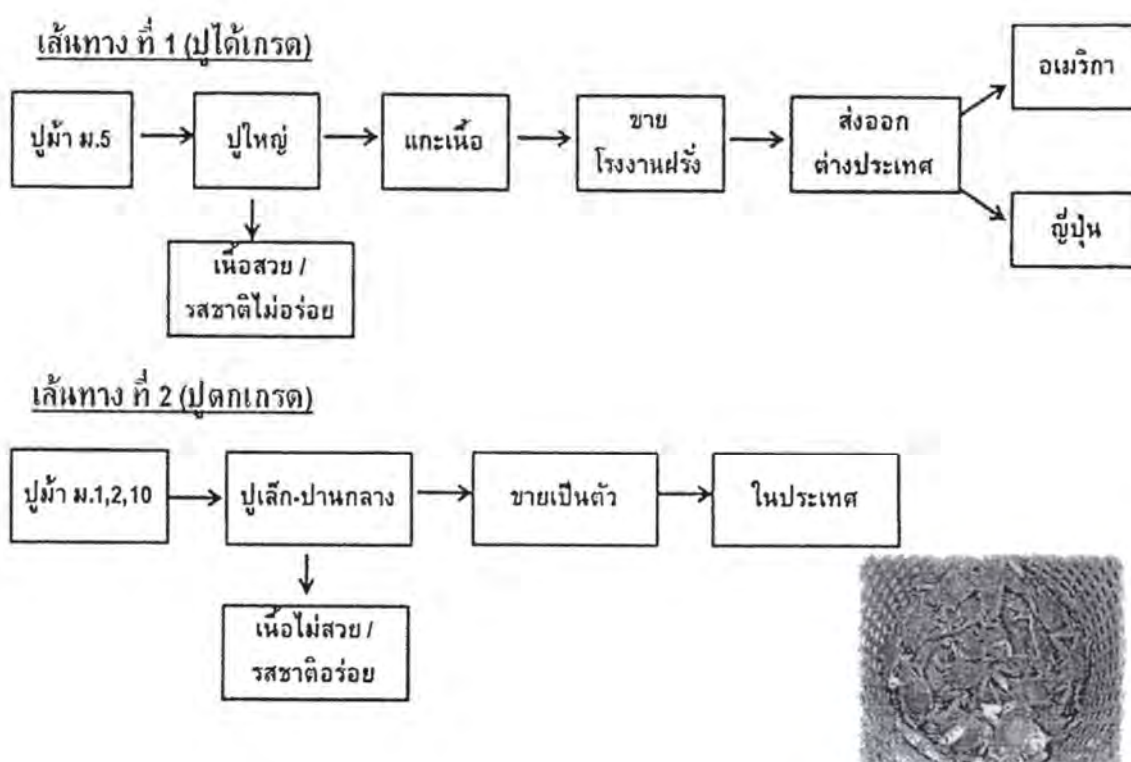
ว่าด้วยเรื่องของปัญหาของชาวบ้านที่เกิดขึ้นในการทำประมงปัจจุบันนี้ เนื่องจากในปัจจุบันมีการทำประมงในเชิงพาณิชย์หรือการใช้เรือขนาดใหญ่ เช่น เรืออวนรุน เรืออวนลาก เรืออวนล้อม เกิดขึ้นมาก และการทำประมงลักษณะนี้ได้สร้างความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านเป็นอย่างมากเพราะการเข้ามาจับปลาในแต่ละครั้งของเรือขนาดใหญ่จะจับสัตว์น้ำขนาดใหญ่และขนาดเล็กรวมถึงอวนที่เป็นเครื่องมือประมงชายฝั่งซึ่งเป็นวิถีชีวิตของประมงชายฝั่งที่รู้จักการใช้ทรัพยากรและระวังเผื่อระวังกลัวลูกหลานจะไม่มีให้ใช้แนวทางการฟื้นฟูและอนุรักษ์คือ มีการประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อปรึกษาหาวิธีป้องกันและช่วยเหลืออย่างตรงจุด มีการประสานงานกับประมงอำเภอเพื่อหางบประมาณมาช่วยฟื้นฟูปูม้า

และเริ่มมีการเสริมหนุนกระชังขยายพันธุ์ปูม้า แนวคิดจัดทำในพื้นที่ หมู่ 1-2 ต.แหลมกลัดใกล้คลองน้ำเดินเรือปากคลองอ่าวระวะ เป็นพื้นที่ต้นแบบในปี 2548 โดยใช้เงินดอกผลของกองทุนหมู่บ้านที่ 2 บ้านแหลมกลัดจำนวนเงิน 3,000 บาทสร้างกระชังลอยน้ำ 2+2 เมตรใส่แม่ปูไขนอกกระดองเพื่อรอพักฟื้นให้แม่ปูได้สลัดไขออกเป็นลูกปู เป็นการทดลองการขยายพันธุ์ปูม้า และจัดเป็นธนาคารปูไข่

ภาพที่ 4.8 กระชังปูม้า

เส้นทางการตลาด ปูม้านับเป็นสัตว์เศรษฐกิจอันดับ 1 ที่สร้างรายได้ให้กับ ประชาชนแหลมกลัด ถึงประมาณวันละ 500-1,500 บาท ต่อครัวเรือนปัจจุบันนี้เนื้อปูม่ายังเป็นที่ต้องการของตลาดในประเทศ และต่างประเทศ ปูม้ากระป๋อง ถ้าขนส่งโรงงานปูฝรั่งในแต่ละครัวเรือนจะรวบรวมปูม้าใส่ถังแช่เย็นเอาไว้ใน 1 อาทิตย์จะมีรถยนต์มารับ 2 วัน จะมา ตามจุดที่ได้นัดหมายกันไว้ ขายเป็นโรงงานฝรั่งจะได้ราคาดีแต่ต้องเป็นปูขนาดโต ปูสดทั้งตัวไม่เกิน 10 ตัวต่อกิโลและต้องแกะปูอย่างถนอม และต้องสะอาดถ้าทำไม่สะอาดดีพอจะถูกตัดราคาตามเกณฑ์ที่โรงงานกำหนดไว้ บางส่วนนำไปส่งขายให้แก่พ่อค้าคนกลาง เพื่อส่งไปขายยังตลาดปลายทางอีกทอดหนึ่ง ส่วนปูม้าเป็นจะนำไปขายให้กับพ่อค้าคนกลางเก็บรวบรวมเอาไว้ให้กับพ่อค้า มารับส่งตลาด บางทีจำหน่ายให้กับชาวบ้านเพื่อนำไปบริโภคหรือสถานประกอบการโรงแรมให้กับนักท่องเที่ยว บางทีนักท่องเที่ยวก็จะมาซื้อเอง ส่วนปูสด ปูสดแช่น้ำแข็ง ปูสดแช่เย็น ปูเป็น ปูนึ่ง ปูดอง และเนื้อปูและ โดยเฉพาะบ้านปูม้า ต.แหลมกลัด ที่ส่งไปจำหน่ายในต่างประเทศก็ใช้ นอกจากจะเป็นเนื้อปูบรรจุกระป๋องแล้ว ยังมีเนื้อปูแช่เย็นที่บรรจุในภาชนะปรุงแต่ง เช่น เนื้อปูแช่น้ำเกลือ เนื้อปูสุก เนื้อปูที่บรรจุ ภายในภาชนะสุญญากาศ โดยตลาดเนื้อปูในต่างประเทศที่สำคัญที่ไทยส่งออกจะแยกตามประเภทของผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจเนื้อปูม้าเดินทางไปจำหน่ายประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นส่วนใหญ่

ภาพที่4.9 เส้นทางตลาดของปูม้า

ภาพที่4.10 ตัวปูม้า

การใช้ประโยชน์จากปูม้า

ปูม้าสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งตัวตั้งแต่ เนื้อ ไข่ กระทั่งแม้แต่เปลือกที่ห่อหุ้มตัวปูม้า เนื้อปูม้า สามารถนำมาแปรรูปเป็นปูกระป๋อง ผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่นปูม้าแช่น้ำปลา ปูม้าดอง ต้มแกะเนื้อจิ้ม น้ำพริกเกลือ ปูม้าผัดผงกระหรี่ ต้มยำปูม้าผัดพริก ปูม้าอบวุ้นเส้น ปูม้าชุบแป้งทอด น้ำพริกปูม้ากินกับขนมจีนข้าวผัดปูม้า เนื้อปูอัด ส่วนเนื้อปูม้าแกะจะมีราคาแตกต่างกันไป ตามคุณภาพของเนื้อ เช่น เนื้อก้ามจะขายได้ถึง

ภาพที่4.11 แม่พันธุ์ปูม้า

ภาพที่4.12 เปลือกปูม้า

ภาพที่4.13 ลักษณะสีไข่ปูม้า

กิโลกรัมละ 407 บาท เนื้อก้ามข้อในกิโลกรัมละ 435 บาท เนื้อหลอดกิโลกรัมละ 437 บาท เนื้อกระเชียงกิโลกรัมละ 187 บาทไข่ในกระดองจะมีรสชาติดี ให้คุณค่าทางอาหารสูงเป็นที่ต้องการของชาวบ้านขายในราคาเป็นกันเองบางทีก็จะให้เปล่าหรือบริโภคนครอบครัวเอง ก้ามหนีบ เป็นอีกส่วนหนึ่งของปูที่ต้องการมากนิยมนำไปใช้ประดับบนจานอาหารที่บริการให้แก่ลูกค้า เพื่อให้อาหารที่ปรุงจากปูม้ามีบรรยากาศชวนทานมากขึ้น นอกจากนี้เปลือกปูม้าสามารถนำไปทำปุ๋ย หรือนำไปกำจัดน้ำเสียเพื่อสิ่งแวดล้อมได้ดีหรือนำไปสกัดสารเสริมความสวย ส่วนที่เหลืออย่างเปลือกและกระดองปูนั้นจะตากแดดระยะเวลา 1-2 วัน ก็จะแห้งนำไปขายได้ในราคากิโลกรัมละ 5 บาท ปูสด ปูสดแช่

น้ำแข็ง ปุสดแช่เย็น ปูเป็น ปูนึ่ง ปูดอง และเนื้อปูแกะ คุณค่าทางอาหารได้แก่ มีโปรตีนสูงถึงประมาณร้อยละ 15.8 แคลเซียมประมาณร้อยละ 0.05 ไขมันต่ำประมาณร้อยละ 0.49 มีกรดไขมันโอเมก้า-3 นอกจากนี้ในไข่และมันปูยังมีกรดไขมันโอเมก้า-3

เนื้อปู ไข่ และมันปูมีกรดไขมัน สูงกว่าสัตว์ทะเลชนิดอื่นๆ และเป็นจุดเด่นทางโภชนาการของปูม้าเพราะเป็นสารต้านมะเร็ง ให้จุลินทรีย์ในบ่อบำบัดน้ำเสียหรือในบ่อกึ่งเกาะไข่เป็นที่ย่อยอาศัยและมีประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้นด้านการเกษตรกรรมสามารถนำไปใช้กำจัดเชื้อรา ที่ทำให้เกิดโรคโคนเน่าในพืชตระกูลถั่วหลายชนิด นอกจากนี้ยังมีประโยชน์ต่อการปรับปรุงคุณภาพดินทางด้านอินทรีย์ มีประโยชน์ ช่วยในการเร่งดอกของกล้วยไม้หรือ สร้างห่อหุ้มอาหารในบ่อเลี้ยงกุ้ง ถ้านำไปผสมอาหารสำหรับสัตว์ปีกเช่น ไก่ เป็ด จะได้ไข่ไก่และไข่เป็ดจะได้ไข่ในสีแดงส่วน กุ้งและปูจะทำให้แข็งแรง โตเร็ว ไม่ป่วยไข้ มีผลผลิตสูงขึ้น และยังสามารถนำไปช่วยยืดอายุของผลผลิตทางเกษตร เช่น มังคุด มะม่วง ฝรั่ง ด้านโภชนาการ โคโคซานสามารถนำมาใช้เป็นองค์ประกอบของอาหารบำรุงสุขภาพเพื่อช่วยลด คอเลสเตอรอล ปูม้าเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้กับคนประกอบอาชีพประมงทำรายได้ให้ครอบครัวเพื่อนำไปใช้จ่าย เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าการศึกษาลูกๆ เกิดความอบอุ่นในครอบครัวโดยไม่ต้องไปทำงานที่อื่น เกิดความสามัคคีในชุมชน ร่วมแรงร่วมใจกันแก้ปัญหาเมื่อเกิดปัญหาปูม้าลดลง โดยการขยายพันธุ์แม่พันธุ์ รู้จักการทำบัญชีครัวเรือน

ภาพที่ 4.14 กระดองปูม้าที่บดแล้ว

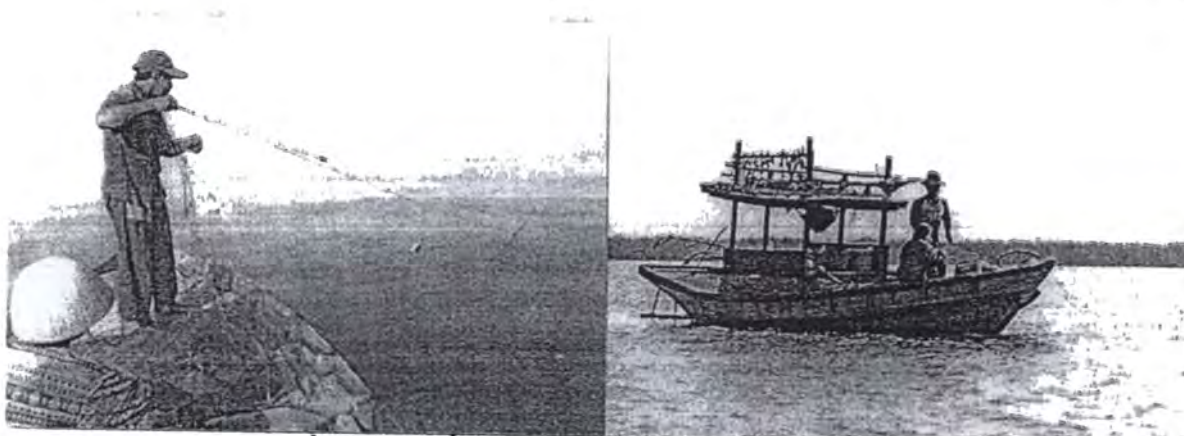
การจับปูม้าของชาวประมง

วิธีการวางโดยเตรียมอุปกรณ์

1. ลูกหิน (ขนาด 3 กิโล) กองละ 2 ลูก
2. ชง โดยการใส่ปลายไม้ไผ่ขนาดเล็กยาวประมาณ 2 เมตรครึ่ง ส่วนประกอบของชง คือ การใส่ปูน หรือเหล็กหรือลูกหินถ่วงติดชง ส่วนกลางของชงใช้ฟองน้ำทำทุ่นลอย ส่วนปลายใช้ผ้าสีที่สัญลักษณ์ ใช้เชือกทำสายยาวประมาณ 10 เมตร มัดลวดมาหาชง

วิธีการปล่อยยอวน คือ

เอาหัดมัดหูกวนคู่กับสายชงพร้อมที่ปล่อยโดยการโยนชงและโยนหินยอวนจะไหลลงเองโดยเราจะแล่นเรือไปช้าๆ ตามแนวที่เราต้องการ เมื่ออวดหมดกองให้โยนหินและชงอีกท่อนหนึ่งลง ทิ้งไว้ประมาณ 1 คืน ถึงจะเก็บ

ภาพที่4.15 ลักษณะวิธีการเก็บอวนและปลดปุ๋ยออกจากอวน

วิธีเก็บอวน คือ การสาวสายธงขึ้นพร้อมลูกหินนำผ้าห่ออวนปุ๋ยมาแล้วสาวอวนใส่จนหมดกอง แล้วเก็บหินและธงอีกหุขึ้น

วิธีการปลดปุ๋ยออกจากอวน คือ ใช้วิธีการหักก้ามออกก่อนแล้วเอาตัวออกทีหลัง แต่ต้องระวังตาอวนจะขาด

การสาวอวนกลับและสะบัดเศษขยะออก

ส่วนมากฝ่ายชายหรือลูกๆ เป็นคนสาวอวน

ภาพที่4.16 การทำความสะอาดอวน

วิธีการต้ม

ก่อไฟเอียงตั้งใส่น้ำพอประมาณใส่ปูนเล็กน้อย รอให้น้ำเดือด ใส่ตัวปุ๋ยมาก่อน พอตัวปุ๋ยใกล้สุกฉีกปุ๋ยมาค้อน (มันหรือไข่ที่อยู่ในกระดองปุ๋ย) หรือไข่แข็งก็ใส่ก้าม สุกแล้วก็นำปุ๋ยใส่ตะกร้า พอปุ๋ยเย็นเอามีกกระดอง เอานมปุ๋ยออกแล้วเอามาหัก 2 ท่อน แล้วล้างน้ำให้สะอาด -ต้มน้ำให้เดือด ใส่ตัวปุ๋ยลงไป ปิดด้วยกระสอบรอประมาณ 20 นาที ส่วนก้ามรอน้ำให้น้ำเดือดอีกครั้ง แล้วใส่ก้ามปุ๋ยลงไปเนื่องจากตัวปุ๋ยสุกช้ากว่าก้ามปุ๋ย จึงต้องต้มทีหลังพอสุกก็นำออกจากเตา เอาปุ๋ยไปฉีกกระดองและหักตัวออกเป็นสองท่อนแล้วนำมาล้างด้วยน้ำสะอาด นำมาแกะแยกเป็น 5 ส่วน คือ กรรเชียง เนื้ออก ก้ามข้อใน ก้ามข้อนอก นิ้ว เมื่อเสร็จแล้วนำมาตวงน้ำแข็ง

ภาพที่ 4.17 ลักษณะการต้มปูม้า

วิธีการแกะปูม้า

เตรียมถุงพลาสติกขนาดกว้าง ยาว ชนิดถุง ถาดใส่กาก เนื้อปูม้า แยกเป็น 5 อย่าง ได้แก่

1.กระเชียง 2.เนื้ออก 3.ก้ามข้อใน 4.ก้ามข้อนอก 5.หัว

การแกะปูม้า ส่วนใหญ่จะแกะเองถ้ามีจำนวนมากก็จะจ้างเพื่อนบ้านแกะ กิโลกรัม ละ 30 บาท

ภาพที่ 4.18 การแกะปูและเนื้อปูม้า

วิธีการดอง

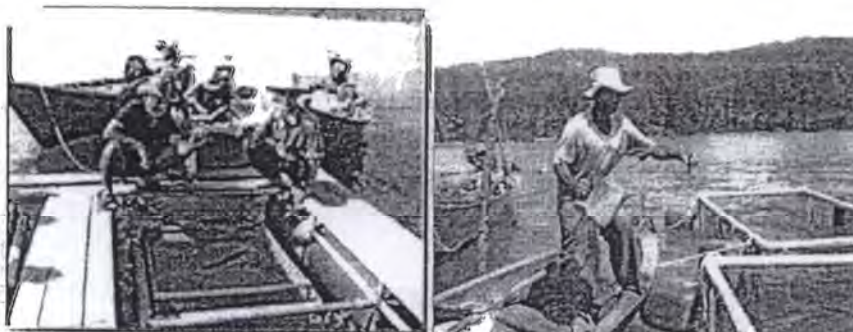
เอาน้ำแข็งปูพื้นตู้เอาปูม้าดองถ้าแนวตั้งถุงใส่น้ำแข็งปิดบนรอรถปูมารับซื้อราคาเนื้อปูจะมีการขึ้นลงไม่แน่นอน เช่น เกรด 3 บี คือ

-กระเชียง	ราคาประมาณ	540	บาท
-เนื้ออก	ราคาประมาณ	290	บาท
-ก้ามข้อใน	ราคาประมาณ	240	บาท
-ก้ามข้อนอก	ราคาประมาณ	230	บาท
-หัว	ราคาประมาณ	150	บาท

เฉลี่ยปูม้าต้มแล้วจำนวน 30 ตัว แยกเนื้อปูม้าได้ 1 กิโลกรัม

การจัดการของชุมชนกับ “ปูม้า”

- มีการรวมเป็นกลุ่มอนุรักษ์ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน เริ่มการทำพื้นที่อนุรักษ์ปูม้า ม.1,2 และเพิ่ม ม. 5,6,9,10
- ทำกระชังปูม้า (ในทะเล)

ภาพที่4.21 กิจกรรมการทำกระชังปูม้า

ภาพที่4.22 เยาวชนร่วมปล่อยปูม้าในกระชัง

วิธีการ

- นำแม่ปูม้าที่ไข่ สีเหลือง น้ำตาล น้ำตาลดำ นำมาใส่กระชังเพื่อปูสลัดไข่
- ระยะเวลาสลัดไข่ของปู สีเหลืองประมาณ 7 วัน สีน้ำตาลประมาณ 2-3 วัน สีน้ำตาลดำภายใน 1 วันหรือ1 คืน

ภาพที่4.23 ลักษณะสีของไข่ปูม้าสีเหลือง,สีน้ำตาล,สีน้ำตาลดำ

-ข้อสังเกต

- ข้อดี ของกระชังคือ สะดวกกับกลุ่มที่จะนำปูม้ามาใส่ในกระชัง
- ข้อด้อย คือ เรื่องอัตราการรอดของลูกปูม้ามีน้อย เนื่องจากเป็นอาหารของสัตว์น้ำ เช่น

ปลา

- การแก้ไข คือ การทำขังแนวตั้งแนวนอนไว้ข้างกระชังให้ลูกปูอาศัยหลบซ่อน โดยได้รูปแบบมาจากชุมชนอนุรักษ์ซั้ง-บ้านปลาท่าเรือแกลง จ.ระยอง (งานวิจัยชาวบ้าน สกว.)

การขยายพันธุ์ปูม้าโดยทำโรงเพาะฟัก

วิธีการ

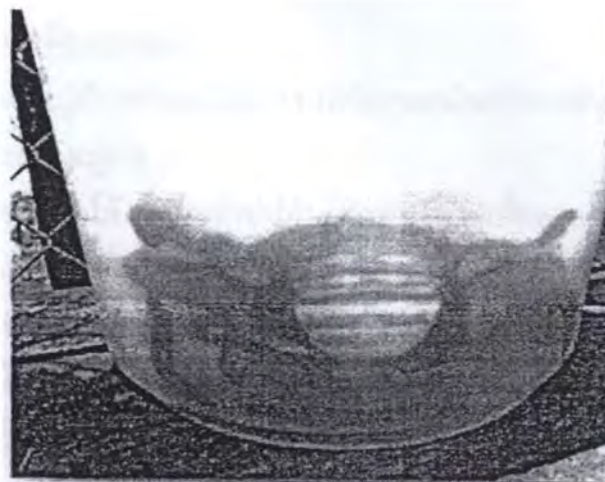
- รับบริจาคแม่พันธุ์ปูม้า
- นำน้ำทะเลที่สะอาดมาใส่ถังขนาด 20 ลิตร ใส่น้ำปริมาณ 3-4 ลิตร
- นำแม่ปูม้ามาใส่ถัง ขนาด 20 ลิตร พร้อมถังออกซิเจน โดยมีแม่ปูม้า ถึงละ 1 ตัว
- รอระยะเวลาสลัดไข่ตามสีของไข่ปูม้า
- นำลูกปูม้าไปปล่อยตามแหล่งที่เหมาะสม เช่น ปะการังเทียม หินใต้ทะเล ป่าชายเลน หญ้าทะเล และหญ้าทะเลเทียม

ภาพที่ 4.24 โรงเพาะฟักที่สำหรับให้แม่ปูม้าสลัดไข่ของชุมชน

ข้อสังเกต

- ข้อดี คือ ได้เห็นวิธีการสลัดไข่ของแม่ปูม้าตามสี
 - อัตราการรอดของลูกปูม้ามีมาก
 - เป็นแหล่งเรียนรู้การขยายพันธุ์ปูม้า
- ข้อเสีย
 - ใช้ถังจำนวนมาก
 - มีค่าใช้จ่ายสูง
 - มีสถานที่และโรงเรียนต้องมีคนดูแลและจัดการ

ภาพที่4.25 แม่ปูม้ากำลังสลัดไข่ในโรงเพาะฟัก
ตารางที่11ลมกับช่วงฤดูกาลที่สัมพันธ์กับปูม้า

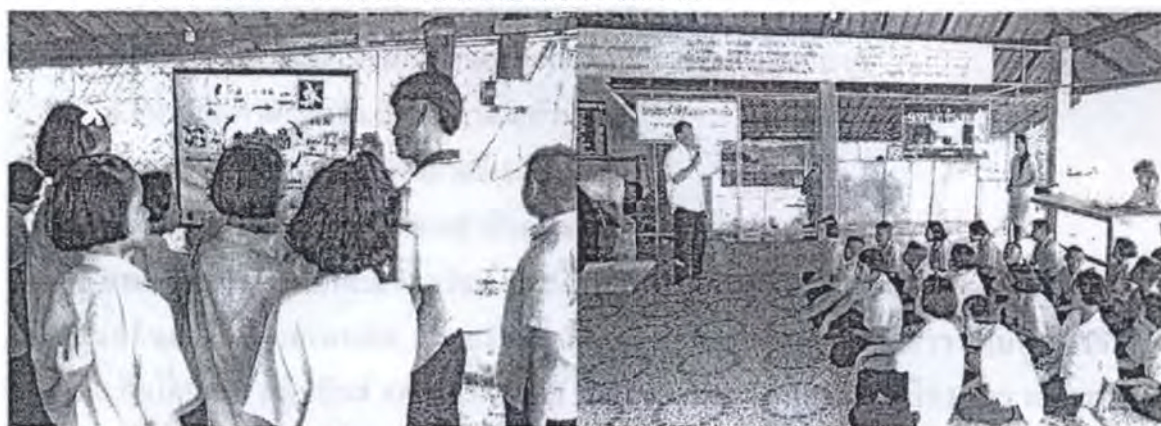
ชนิดลม	พฤติกรรมปูม้า	ช่วงเดือน
ลมว่าว	ปูม้าเข้าใกล้ฝั่ง(กันอ่าว)แหล่งอาหาร มีปูม้าขนาดเล็กจำนวนมาก	พ.ย.-ม.ค.
ลมตะเภา	ปูม้าเริ่มออกจากฝั่ง จะมีปูม้าขนาดใหญ่จำนวนมาก	ก.พ.-เม.ย.

แนวทางชุมชนในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ จากปูม้า

- การทำงานของกลุ่มนุรักษ์
 - มีการรับรองกลุ่มอย่างถูกต้องโดย อบต.แหลมกลัด
 - มีคณะกรรมการดำเนินงาน
 - ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ประชาสัมพันธ์ คณะกรรมการ
 - มีแผนการดำเนินงานในรอบปี
 - มีการประชุมอย่างเนือง
 - มีกิจกรรมกลุ่มและชุมชน
 - การประสานการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- การสร้างกติการ่วมของแต่ละกลุ่ม เช่น
 - ม.6 หยุด 6 เดือน จับ 6 เดือน ในเขตอนุรักษ์
 - ม.5 ห้ามจับทั้งปี ในเขตอนุรักษ์
 - ม.2 ห้ามจับในเขตอนุรักษ์
 - การใช้ขนาดตาอวน (ตาข่าย)
 - การจับตามขนาดความต้องการของตลาด(มีเกรด /ไม่มีเกรด)

แนวทางการขับเคลื่อนงานต่อ

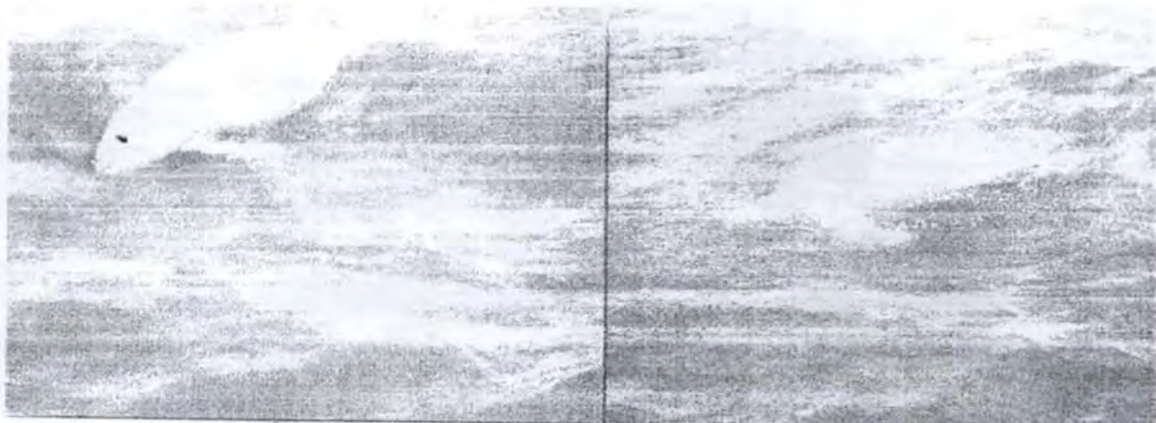
- ยกกระดับประเด็นปฐมา สร้างสวัสดิการ ให้กับชุมชนในเชิงการอนุรักษ์ทรัพยากรปฐมา (พัฒนาเป็นกองทุนปฐมา)
- สร้างสัญลักษณ์ โลโก้ การอนุรักษ์ปฐมา (เชิงการตลาดเพื่อดูแลทรัพยากรปฐมา) อาจจะหาส่วนต่างจากการซื้อขาย ปฐมา (ปฐมา+1)
- สร้าง แหล่งที่อยู่อาศัย หลบภัย ช่วงเพาะปลูกปฐมา (ตามแนวชายฝั่ง ต.แหลมกลัด ,ต.ไม้รูด ,ต.คลองใหญ่)
- หาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำมาวางแผน(ถอดข้อมูลเส้นทางการเคลื่อนตัวของปฐมา)จัดการปฐมา ร่วมกันตลอดแนวชุมชนชายฝั่ง
- อยากให้ขยายผลการอนุรักษ์ไปยังประเด็นอื่นๆเช่น ปูดำ ฯลฯ
- ยกกระดับเป็นสมาคมประมงพื้นบ้านของ จ.ตราด

ภาพที่ 4.26 การเป็นห้องเรียนการจัดการปฐมาของนักเรียน

3. โลมาอ่าวตราด: จากความผูกพัน...ถึงการอนุรักษ์และดูแลของชุมชน

โลมาเป็นสัตว์ประจำถิ่นอาศัยอยู่ในพื้นที่อ่าวแหลมกลัดมาช้านานหลายชั่วอายุคน เนื่องจากบริเวณอ่าวแหลมกลัดมีสภาพพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์เพราะบริเวณรอบกันอ่าวมีป่าชายเลนมาก และมีน้ำจืดจากแม่น้ำตราด คลองไหลมาบรรจบเป็นระบบสามน้ำ ซึ่งเป็นแหล่งขยายพันธุ์สัตว์น้ำวัยอ่อน หลากหลายทุกชนิด และเป็นห่วงโซ่อาหารของโลมา ชนิดที่พบคือ โลมาอิรวดี และโลมาหัวบาตร เป็นจำนวนมาก และในพื้นที่ทะเลอ่าวไทยก็ยังพบโลมาชนิดนี้เช่นเดียวกัน โลมาเป็นสัตว์เลือดอุ่น เลี้ยงลูกด้วยนม หายใจด้วยปอด ปรับตัวมาอาศัยในทะเลกว่า 65 ล้านปี เท่าที่มีการรายงานพบในน่านน้ำประเทศไทย มี 25 ชนิด และในอ่าวไทยพบเพียง 4 ชนิด จากการสำรวจของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เมื่อ พ.ศ. 2554 ระบุว่าพบโลมาในประเทศไทย ประมาณ 300 ตัว และหนึ่งในนั้นก็พบในบริเวณจังหวัดตราด ประมาณ 50 ตัว ที่มาของชื่อโลมาอิรวดี เพราะชาวตะวันตกพบเห็นครั้งแรกที่แม่น้ำอิรวดีประเทศ พม่า และยังพบเห็นในประเทศบังคลาเทศ ลาว กัมพูชา เวียดนาม มาเลเซีย และอินโดนีเซีย อีกด้วย

ภาพที่4.27 โลมาอิรวตีในบริเวณอ่าวตราดหน้าทะเล ด.แหลมกลัด

ข้อมูลเกี่ยวกับโลมาอิรวตี

ขนาด ตัวเต็มวัย 2-3 เมตร ลูกแรกเกิด 1 เมตร

รูปร่าง ไม่มีมอยปาก ห้ากลมนคล้ายโลมาหัวบาตรหลังเรียบมาก

สี สีน้ำเงินเทาด้านหลัง และสีเทาจางด้านท้อง

ฟัน ฟันบนมี 34- 40 ซี่ ฟันล่างมี 30-36 ซี่

คลีบหลัง เล็ก และอยู่กึ่งกลางลำตัวก่อนไปทางหาง

แหล่งที่อยู่ พบในทะเลน้ำกร่อย และขึ้นไปถึงน้ำจืดแพร่กระจายในประเทศกลุ่มอินโด แปซิฟิก ตั้งแต่อินเดียถึงออสเตรเลีย มีรายงานพบใน บังกลาเทศ พม่า ไทย ลาว กัมพูชา เวียดนาม มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และออสเตรเลีย ในวังแม่น้ำพบที่บริเวณแม่น้ำโขง ลาว กัมพูชา และในแม่น้ำอิรวดีในประเทศพม่า ตลอดจนทะเลสาบสงขลาของไทย

อาหาร ปลาไม่มีเกล็ด กุ้ง หมึก

การคุกคามจากมนุษย์

จับเพื่อการบริโภค ในบางพื้นที่นำไปเป็นอาหารสำหรับผู้นิยมเปิบพิศดาร จับเพื่อนำไปเลี้ยง และแสดงโชว์ในสวนสัตว์น้ำ ดิดอวนหาปลาของชาวประมง

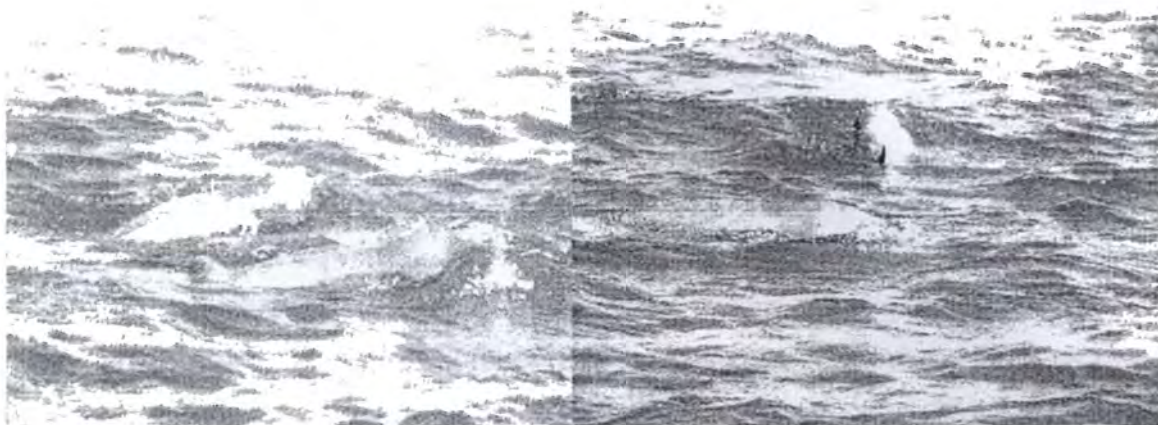
สถานภาพ

ในพื้นที่หลายแห่งโลมาอิรวดีอยู่ในสภาพใกล้สูญพันธุ์ โดยเฉพาะทะเลสาบสงขลา แม่น้ำสาละวิน และแม่น้ำโขง

พฤติกรรม

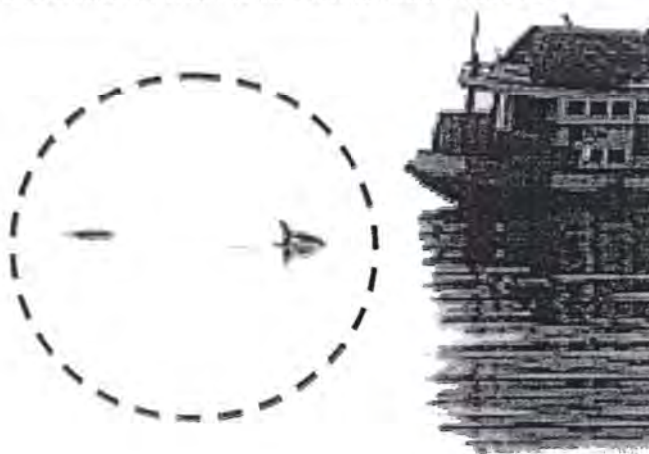
ชอบรวมฝูงเป็นกลุ่มเล็ก ๆ โดยมักจะรวมฝูง ตั้งแต่ 2-10ตัว ว่ายน้ำค่อนข้างช้ามักโผล่คลีบหลังขึ้นมาให้เห็นในระยะสั้น ๆ ชอบโผล่หัวขึ้นมาเหนือน้ำ และมองออกไปรอบ ๆ การรวมฝูงจะช่วยกันล่าปลาเป็นอาหาร และเป็นผลพลอยได้ของชาวประมง เนื่องจากฝูงปลาที่แตกตื่นจะหนีเกล็ดเข้าไปติดอวนของชาวประมง

ชาวประมงในแหลมกลัดสามารถพบเห็นโลมาได้ตลอดเพราะโลมาจะว่ายน้ำตามเรือประมงของชาวบ้านและมีนิสัยคุ้นกับคนมาก ในสมัยก่อนโลมามีจำนวนมากและคนในชุมชนยังไม่ได้มีแนวคิดที่ทำการอนุรักษ์ บางส่วนมีการนำเนื้อโลมามากินเป็นอาหาร

ภาพที่4.28 ลักษณะการอยู่เป็นกลุ่มของโลมา

- เส้นทาง
โลมาจะตามฝูงปลาในอ่าวตราด เกาะช้าง และเกาะกง ประเทศกัมพูชา
- พฤติกรรมโลมาที่สัมพันธ์กับชาวบ้าน
 - โลมาจะคุ้นเคยกับชาวประมงที่ลงอวนแต่จะไม่พอใจกับประมงพาณิชย์ เมื่อก่อนชาวบ้านจะกินเนื้อโลมาแต่ปัจจุบันชาวบ้านจะเกิดสำนึกอนุรักษ์และไม่บริโภคจะส่วนหนึ่งมีความเชื่อถ้าโลมาขึ้นบนเรือจะหาปลาไม่ได้
- สถิติการพบโลมา
 - ในการนำเรือประมงเพื่อออกไปค้นหาโลมาในจำนวน 30 จะพบทั้ง 30 ครั้ง แต่ถ้าเป็นเรือเร็วเครื่องเสียงลงในน้ำจะไม่พบโลมาแม้แต่ครั้งเดียว

ภาพที่4.29 โลมาหากินใกล้กับเรือประมง

- ฤดูกาล
 - จะพบโลมาช่วงเดือน พ.ย.-ธ.ค. (หน้าหนาว) เพราะเข้ามากินลูกปลาที่ปลาได้วางไข่ไว้
 - ถ้าเป็นฤดูฝนโลมาจะไม่เข้าเพราะอ่าวตราดน้ำจืดจะมาก
- ระบบนิเวศกับโลมา
 - โลมาชอบอยู่ในน้ำทะเลและไม่ชอบน้ำจืดหรือน้ำทะเลที่มีน้ำจืดปน จะอยู่บริเวณชายฝั่งที่มีอาหารอุดมสมบูรณ์ เช่น มีปลา มีหญ้าทะเล
- การดำน้ำ หายใจเพียง 3 ครั้ง ก็สามารถดำน้ำได้นาน 30 – 60 นาที

• การตายของโลมา

สาเหตุ

- ติดอวนของชาวประมง
- จมน้ำตายเพราะติดเครื่องกีดขวางและขาดอากาศหายใจ
- อาจมีการถูกทำร้าย
- เรือลากคู่ (ใช้เรือ 2 ลำลากอวน)

โลมาเป็นผู้บริโภคระดับบนในห่วงโซ่อาหาร ช่วยสร้างสมดุลให้ระบบนิเวศในทะเล การกินปลาเป็นอาหารเป็นการควบคุมประชากรปลา ในขณะที่ตัวกันยังช่วยกำจัดปลาที่อ่อนแอ มิให้มีโอกาสกระจายพันธุ์ต่อไปได้ ทำหน้าที่ของสัตว์ผู้ล่ารวมฝูงล่าปลาขนาดกลางและขนาดเล็กกันอย่างมีประสิทธิภาพทำให้โลมาช่วยรักษาสมดุลให้กับท้องทะเล ขณะเดียวกันพวกมันยังส่งผ่านพลังงานต่อไปเมื่อตกเป็นเหยื่อของปลานักล่าขนาดใหญ่ล่าอย่างปลาฉลาม โลมาไม่เพียงทำหน้าที่ในระบบนิเวศ โลมายังได้ชื่อว่าเป็นมิตรที่ดีสำหรับมนุษย์หลายต่อหลายครั้งที่พวกมันช่วยเหลือมนุษย์จากการโจมตีของฉลาม มันเป็นผู้ช่วยที่ดีในการหาปลาของชาวประมงพื้นบ้าน และยังสร้างความสุขให้กับมนุษย์ เมื่อได้พบฝูงโลมา

ในธรรมชาติ โลมาเป็นสัตว์สังคมอยู่รวมกันเป็นฝูงใหญ่มีการสื่อสารกันในกลุ่มด้วยเสียงที่มีการซับซ้อน ฉลาดและเป็นมิตร ชาวประมงในละแวกปากแม่น้ำบางปะกงถือว่าโลมาเป็นเพื่อนมนุษย์

ภาพที่ 4.30 การพบโลมาตายในพื้นที่ใกล้ชายฝั่งและเกยตื้น

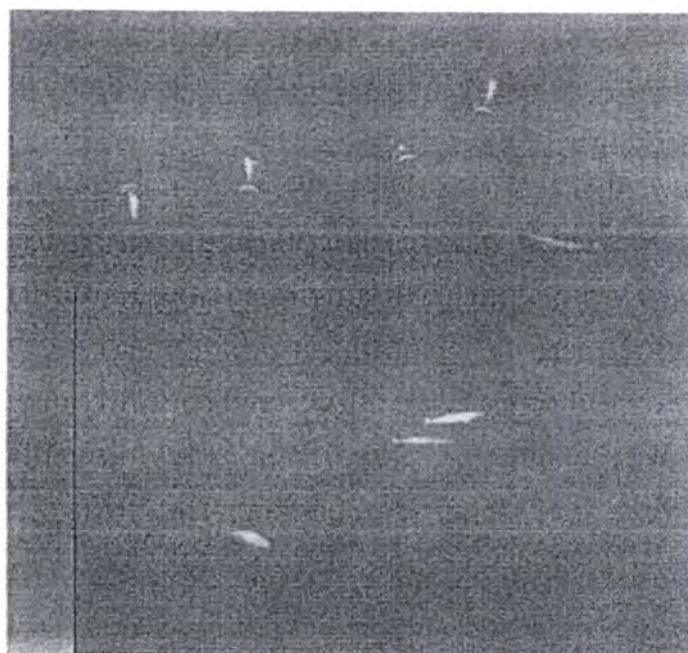
ความสอดคล้องกับข้อมูลทางวิชาการ

- สรุปผลการสำรวจสถานภาพปัจจุบันของโลมาบริเวณชายฝั่งจังหวัดตราด

-สำรวจโลมาชายฝั่งจังหวัดตราดโดยการบินสำรวจทางอากาศและใช้เรือสำรวจรวมทั้งการสัมภาษณ์ชาวประมงตั้งแต่ปีพ.ศ.2549-2553 ผลการสำรวจพบโลมา 3 ชนิด คือ โลมาอิรวดี (*Orcaella brevirostris*) โลมาหลังโหนด (*Sousa chinensis*) และโลมาหัวบาตรหลังเรียบ (*Neophocaena phocaenoides*) มีการแพร่กระจายอยู่บริเวณชายฝั่งอ่าวตราด ตั้งแต่บ้านแหลมกลัด สะพานหิน บ้านไม้รูด ถึงอำเภอลองใหญ่ ส่วนใหญ่อยู่ห่างจากฝั่งประมาณ 5-8 กิโลเมตร จำนวนที่พบทั้งหมดแต่ละปีประมาณ 50-100 ตัว พบมากในช่วงเดือนธันวาคมถึงกุมภาพันธ์ การพบโลมาบริเวณนี้แสดงว่าบริเวณนี้ยังมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรอยู่ จึงมีความจำเป็นต้องให้ความสำคัญทางด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมไม่ให้เสื่อมโทรมต่อไป

- โลมาที่พบจากการสำรวจทางอากาศและทางเรือ คือ โลมาอิรวดี บ่อยมากที่สุด รองลงมา คือ โลมาหลังโหนดและโลมาหัวบาตรหลังเรียบ แพร่กระจายอยู่เป็นฝูงเล็กๆ ผลการสำรวจ

สอดคล้องกับการสอบถามข้อมูลจากชาวประมง ซึ่งพบโลมาทั้ง 3 ชนิดนี้เช่นกันและยังพบอีก 1 ชนิด คือ โลมาปากขวด โลมาที่พบเหล่านี้ มักพบหากินควบคู่กับชาวประมงโดยเฉพาะเรืออวนล้อมปลาทุ มี การพบเห็นโลมากินปลาทุและหมึกเป็นประจำ นอกจากนี้ยังได้ทำการถ่ายภาพโลมาเพื่อระบุตัวตั้งแต่ปี พ.ศ.2551 เป็นต้นมา สามารถระบุลักษณะโลมาแต่ละตัวได้จำนวน 100 ตัว โลมาที่พบอาจมีน้อยชนิด กว่าที่เป็นจริง เนื่องจากโลมาเป็นสัตว์ทะเลที่ขี้อายพวยพ่ายถิ่นไกล ดังนั้นโลมาในบริเวณนี้น่ามี จำนวนประมาณ 150-200 ตัว นอกจากนี้โลมายังถูกรบกวนจากการทำประมงชายฝั่งโดยไม่ได้ตั้งใจ มี การพบเห็นโลมาลอยตายตามชายฝั่ง ประมาณปีละ 10-15 ตัว ดังนั้นภาครัฐต้องทำความเข้าใจและ ให้ข้อมูลแก่ชุมชนให้มากขึ้น เพื่อให้ชุมชนเห็นความสำคัญและร่วมมือกันดูแลรักษาโลมาบริเวณนี้ต่อไป (ข้อมูลจากศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยฝั่งตะวันออก โดยคุณ สมชาย มั่นอนันต์ ทรัพย์และคณะ)

ภาพที่ 4.31 ภาพถ่ายทางอากาศที่พบเห็นฝูงโลมาในพื้นที่อ่าวตราด

ภาพที่ 4.32 เส้นทางการสำรวจและพบโลมาในพื้นที่ ต.แหลมกลัดและอ่าวตราด

การอนุรักษ์โลมา

สถานการณ์ความอยู่รอดของโลมาอิรวดี กำลังตกอยู่ในภาวะน่าเป็นห่วง นอกจากจำนวนประชากรโลมาอิรวดีจะเหลือน้อยแล้วลักษณะทางชีววิทยา หรือพฤติกรรมของโลมาก็มีความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์อย่างสูงเช่น ความต้องการพื้นที่อาศัยที่มีลักษณะเฉพาะ การตกหลุมเพียงคราวละ 1 ตัว และภัยจากการคุกคามของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม อาทิ การล่าเพื่อนำไปแสดงโชว์ ความหนาแน่นของการขนส่งทางน้ำ การประมง การไล่ล่าดูพฤติกรรมของโลมา การทำลายป่าชายเลน และปัญหามลพิษชายฝั่ง

การจัดการของชุมชนต่อการตายของโลมา

- นำไปฝังที่สุสานโลมา(พื้นที่งอกใหม่)และทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้โลมา สร้างกระแสการอนุรักษ์
- ติดต่อหน่วยงานเข้ามาช่วย เช่น การพิสูจน์ซากหาสาเหตุการตายของโลมา เป็นต้น

ภาพที่4.33 การทำสุสานโลมาและทำบุญให้กับโลมาเพื่อ
สื่อสารถึงการอนุรักษ์ของชุมชน

ความคาดหวังของชุมชนต่อโลมา

- ต้องการให้เป็นจุดขายในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์-ให้เกิดการอนุรักษ์ปลาโลมาที่จริงจังมากขึ้น
- ให้โลมาอยู่ในพื้นที่อ่าวตราดตลอดไป

วิธีการ/มาตรการ

- ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการดูแลโลมา
- อนุรักษ์ระบบนิเวศน์ให้เอื้อต่อการดำรงอยู่ของโลมา
- ขยายเขตชายฝั่งออกไปเพื่อป้องกันเรืออวนรุน

แนวทางการขับเคลื่อนงานระยะต่อไป

- มีการนำเสนอข้อมูล สถานการณ์ แนวทางการจัดการ ให้หน่วยงานรับรู้และควรเสริมการอนุรักษ์โลมา ร่วมกับชุมชน

- ชุมชนควรมีข้อมูลและนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน(มาเห็นร่วมกัน)ในเรื่องการจัดการที่ผ่านมาและแนวทางการจัดการในระยะต่อไป เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โลมาโดยชุมชน การส่งเสริมให้เยาวชนเข้ามามีบทบาทร่วม(มักคุเทศก์ท้องถิ่น)
- มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น ป่าชายเลน เสริมปะการังเทียม ไม่ทิ้งขยะ ไม่มีโรงงานขนาดเล็ก และใหญ่ที่สร้างมลพิษทางน้ำ บริเวณรอบอ่าวตราด
- มีเสริมกิจกรรมของกลุ่มจากหน่วยงาน เช่น อุปกรณ์ช่วยชีวิตโลมา หรือยา
- ขยายเขตชายฝั่งออกไปเพื่อป้องกันเรืออวนรุนจาก 3,000 เมตร เป็น 5,400 เมตร

4.1.4 การกัดเซาะชายฝั่ง:กับจุดยืนความมั่นคงของคนแหลมกลัด

สถานการณ์การกัดเซาะชายฝั่งของชุมชนแหลมกลัด

สาเหตุ

-น้ำทะเลสูงขึ้น-การกัดเซาะรุนแรงขึ้น

-ทิศทางลม กระแสน้ำจะทำมุมกับชายฝั่งประมาณ 45 องศา ทำให้คลื่นแหลมคมและแรงทำให้มีอนุภาพในการกัดเซาะมาก

สภาพการกัดเซาะ

ชายฝั่งจะพังทลายอย่างรวดเร็วและไปมีพื้นที่งอกขึ้นมาแต่อีกช่วงเวลาหนึ่งพื้นที่งอกก็หายไปอีกและอาจไปงอกในพื้นที่ใหม่ เป็นต้น

ภาพที่4.34 การกัดเซาะชายฝั่งในพื้นที่ ต.แหลมกลัด

พื้นที่กัดเซาะ

- พื้นที่รุนแรง คือ ม.1 ม.2 ม.5 ม.6 ม.9 และม.10

ระยะเวลา/ช่วงเวลากัดเซาะรุนแรง

-เดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม (ม.5)

-เดือนตุลาคม-ธันวาคม (ม.1)

ปริมาณการกัดเซาะโดยเฉลี่ย

-ปริมาณ 3-4 เมตร ต่อ ปี

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

-ทรายจะเคลื่อนตัวไปทับถมปากคลองเป็นอุปสรรคการเดินทางเรือของชาวประมง บางคลองชาวบ้านไม่สามารถออกเรือได้เป็นเวลา

-ทรายบางส่วนจะเข้าไปทับถมบริเวณกันอ่าวตราดทำให้มีแนวโน้มดินขึ้น

การจัดการของชุมชนที่ผ่านมา

- 1.จัดการกันเองโดยปัจเจกบุคคลตามกำลัง เช่น ถมเป็นเขื่อนหินทำกำแพงกันคลื่น
- 2.จัดการโดยชุมชนโดยขอความช่วยเหลือไปยังหน่วยงาน
- 3.จัดการจากองค์กร/หน่วยงานภายนอกมีนักวิชาการสถาบันต่างลงมาศึกษาวิจัย ซึ่งยังไม่ได้

คำตอบที่ชัดเจน

- 4.มีการสำรวจจุดแนวกัดเซาะโดยใช้ GPS ร่วมกับอาจารย์ จากม.ราชภัฏรำไพพรรณี

ภาพที่4.35 การถมหินเป็นแนวกันคลื่นเซาะฝั่ง

ผลกระทบจากการจัดการ(ปัญหาและอุปสรรค)

-เมื่อจัดการอย่างหนึ่งจะเกิดผลกระทบที่เป็นปัญหามาไม่สิ้นสุด เช่น เอกชนนำหินมาทำเขื่อน 50 เมตร กันพื้นที่ไว้ได้เล็กน้อย แต่พื้นที่ข้างๆกับถูกกัดเซาะแรงขึ้น เร็วขึ้นและมากขึ้นถึง 5-10 เท่า

ภาพที่ 4.36 แนวการกัดเซาะที่รุนแรงจากการถมเขื่อนหินของเอกชน

- มีการขุดลอกปากคลองกลับไปทำให้คลองที่ขุดลอกเป็นบ่อทราย ซึ่งตื้นเขินไปกว่าเดิมอีก
- การแก้ปัญหาของชุมชนยังติดกับกฎระเบียบราชการบางประการ เช่น ดัดพื้นที่ของเอกชนจึงไม่สามารถดำเนินการเป็นส่วนรวมได้เพราะจะถูกมองว่าแก้ปัญหาให้กับเอกชนได้ประโยชน์และชาวบ้านมองว่าเป็นพื้นที่ของเอกชนดังนั้นจึงเป็นปัญหาของเอกชนที่จะต้องแก้ปัญหากันเอง
- ในการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลของโครงการวิจัยในครั้งนี้ได้สอบถาม ประชาชนในพื้นที่ พุดตรงกันว่าในแต่ละปีจะถูกน้ำทะเลกัดเซาะปีละ ไม่น้อยกว่า 3 เมตร-4 เมตร ของทุกปี บางพื้นที่มีความรุนแรงถึงถนนสาธารณะที่ประชาชนใช้การสัญจร

แนวทางการขับเคลื่อนงานระยะต่อไป

- มีการจัดเวทีพูดคุยร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าของที่ดินที่ถูกกัดเซาะ ชุมชนที่ได้รับผลกระทบ เพื่อสร้างความเข้าใจและนำไปสู่การวางแผนการจัดการ
- ใช้ข้อมูลผลการศึกษาทางวิชาการร่วมเป็นแนวทางการวางแผนจัดการ เช่น การเติมทราย ทิศใต้ตำบลแหลมกลัด
- ทำการสำรวจโดยใช้ GPS โดยชุมชนร่วมกับนักวิชาการ สถาบันการศึกษา แล้วนำมาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อเป็นฐานข้อมูลการวางแผนจัดการร่วมกัน
- ประสานหน่วยงานที่ดิน(กรมที่ดิน)เพื่อขอข้อมูลการถือครองที่ดินของพื้นที่แนวกัดเซาะ

จากข้อมูลที่จากงานวิจัยค้นพบทำให้เห็นว่าทุกประเด็นตั้งแต่ หอยขาว ปูม้า โลมาและกัดเซาะ มีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกัน เกื้อกูลกัน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผนการบริหารจัดการร่วมกัน โดยมีข้อมูลจากงานวิจัยของชุมชนเอง ข้อมูลทางวิชาการ และการเข้ามาเสริมของหน่วยงาน เพื่อให้เกิดการเห็นประเด็นแนวทางการจัดการที่ชัดเจนมากขึ้นและนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกัน ต่อไป

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

5.1 สรุปผล

ในพื้นที่ ด.แหลมกลัด ถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีฐานทรัพยากรชายฝั่งที่สำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งที่ผ่านมาชุมชนโดยการนำขององค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัด ได้ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการจัดการกับทรัพยากร ทั้งในการอนุรักษ์ การฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ โดยเริ่มจากงานวิจัยอนุรักษ์หอยขาว จนทำให้เกิดการจัดระเบียบการใช้ประโยชน์จากหอยขาวเชิงอนุรักษ์ขึ้นมาได้ภายใต้ข้อบัญญัติของ อบต. ต่อจากนั้นได้เชื่อมต่อมาเป็นงานวิจัยที่หาแนวทางการอนุรักษ์ปูม้าเพื่อการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืน จนสามารถเกิดการตื่นตัวของชุมชนในการลุกขึ้นมาดูแลทรัพยากรปูม้าร่วมกันของชุมชนโดยการตั้งกลุ่มอนุรักษ์ปูม้า มีการทำเขตอนุรักษ์และปล่อยพันธุ์ปูม้า เกิดขึ้น แต่ประเด็นต่างๆ เหล่านี้ยังต้องมีการขับเคลื่อนที่ต่อเนื่อง โดยมีฐานข้อมูลเป็นส่วนสำคัญ ดังนั้นงานวิจัยจึงยังต้องมีการดำเนินการที่ต่อเนื่องและครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรที่สำคัญในพื้นที่ ด.แหลมกลัดให้มากขึ้น

ซึ่งจากการทำวิจัยรูปแบบการจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่ง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัด อำเภอเมือง จังหวัดตราด ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ทำให้เกิดการทบทวนและติดตามผลที่เกิดขึ้นหลังการวิจัยใน 2 ประเด็นที่มีการทำวิจัยมาแล้วเบื้องต้น คือ หอยขาวและปูม้า ทำให้พบข้อมูลว่าหลังจากงานวิจัยหอยขาวเสร็จสิ้นลงแล้วนั้น ในช่วงแรกสถานการณ์หอยขาวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จากกระบวนการดูแลของอบต. และชุมชน แต่หลังจากนั้นไม่นานได้มีปัจจัยที่เกินกว่าจะควบคุมได้นั้นก็คือ มีน้ำจืดมากเนื่องจากฝนตกหนักทำให้บ่อกักที่อยู่เหนือพื้นที่ขึ้นไประดับสูงทำให้เกิดความเสียหายกับทรัพยากรสัตว์น้ำชายฝั่งอย่างมากรวมทั้งหอยขาวด้วย พ่อแม่พันธุ์ของหอยขาวได้ตายเกือบหมดจึงทำให้ปริมาณหอยขาวใน 2-3 ปีต่อมามีน้อยมาก นอกจากนี้ยังมีปรากฏการณ์น้ำทะเลร้อนขึ้น ทำให้หอยขาวที่อยู่บริเวณน้ำตื้นหน้าชายหาดตายเป็นจำนวนมาก ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้ทางอบต. และชุมชนได้จัดการโดยทำกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนในการเก็บหอยพ่อแม่พันธุ์หอยขาวไปไว้ในทะเลนอกเขตชายฝั่งและทำเป็นเขตอนุรักษ์พ่อแม่พันธุ์หอยขึ้นมา ซึ่งก็ได้ผลทำให้ปริมาณหอยขาวเริ่มมีมากขึ้นรวมทั้งหอยหวานที่เคยหมดไปจากหาดแหลมกลัดเริ่มกลับมา จึงทำให้อบต. และชุมชนต้องมีการเฝ้าระวังและติดตามความเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง

ในส่วนประเด็นปูม้าได้พบว่าหลังจากการวิจัยชุมชนได้มีการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลจากการเพิ่มปริมาณของปูม้าที่มีมากขึ้น ทำให้ความเป็นอยู่ในด้านเศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น ทำให้เกิดการขยายพื้นที่อนุรักษ์ทุกหมู่บ้านตามแนวชายฝั่งและมีกลุ่มอนุรักษ์ในการดูแลอย่างชัดเจน จึงทำให้งานวิจัยนี้ได้ต่อยอดในการหาแนวทางการเพิ่มอัตราการรอดของลูกปูม้าให้มากขึ้นโดยการทดลองการทำเป็นธนาคารปูม้าเพื่อนำแม่ปูม้าที่มีไข่เต็มท้องจากการจับของชาวประมงโดยการขอบริจาคเพื่อนำมาฝากไข่ก่อนปล่อยลงทะเลในจุดที่ปลอดภัย เช่น บริเวณป่าชายเลนเขตน้ำตื้น เป็นต้น และจากการติดตามผลทำให้พบว่าปริมาณปูม้ามีเพิ่มมากขึ้นเพราะลูกปูม้าแข็งแรงขึ้นจากการดูแลเพาะฟักของชุมชน ซึ่ง

จากการเติบโตขึ้นของกลุ่มปทุมมาจึงได้มีการคิดแนวทางเพื่อความยั่งยืนคือการจัดทำเป็นกองทุนสวัสดิการจากปทุมมาเพื่อเป็นช่วยเสริมการดูแลปทุมมาได้มากขึ้น โดยในส่วนนี้ทาง อบต.แหลมกลัดและมูลนิธิเพื่อการพัฒนายั่งยืนก็ได้เข้ามาเสริมในเชิงพัฒนา เช่น การจัดทำโรงเพาะฟักปทุมมาและอุปกรณ์ในการเพาะฟัก เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีประเด็นโลมาที่เป็นตัวชี้วัดความสมบูรณ์ของทรัพยากรในพื้นที่ ต.แหลมกลัด ได้ตายในพื้นที่หลายสิบตัว เนื่องจากการทำประมงของเรือขนาดใหญ่ จึงทำให้ชุมชนและอบต.ร่วมกันสร้างกระแสความตื่นตัวของคนทั้งในและนอกพื้นที่ได้เห็นความสำคัญของโลมาผ่านกิจกรรมเชิงการอนุรักษ์ เช่น การท่องเที่ยวเรียนรู้พฤติกรรมและชีวิตโลมา การทำสุสานและทำบุญให้กับโลมาที่ตายในพื้นที่ที่งอกเพิ่มขึ้นมาบริเวณพื้นที่ชายฝั่ง ซึ่งก็ทำให้เกิดการตอบรับที่ดีจากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเข้ามาร่วมสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวเช่น ประมงจังหวัด สถานีพัฒนาป่าชายเลนของกรมทรัพยากรและชายฝั่ง มูลนิธิเพื่อการพัฒนายั่งยืน และนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาในพื้นที่ เป็นต้น โดยแนวทางต่อไปของชุมชนและอบต.จะนำแนวทางของการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์โลมาเป็นการดูแลโลมาให้อยู่คู่ชายฝั่งของ ต.แหลมกลัด ตลอดไป

จากนั้นประเด็นการกัดเซาะชายฝั่งก็ยังเป็นอีกประเด็นที่เป็นภัยเงียบที่มีผลต่อพื้นที่ที่อยู่อาศัยของชุมชน ที่เริ่มมีความรุนแรงมากขึ้นซึ่งเป็นผลกระทบจากภาวะโลกร้อนที่ส่งผลกระทบมาถึงชุมชน โดยที่ผ่านมาทาง อบต.และชุมชนก็ได้ทำการป้องกันโดยสร้างแนวกันชนเพื่อลดแรงปะทะของคลื่นกับชายฝั่ง แต่ก็ยังไม่ได้ผลเพราะการสร้างแนวกันชนมีผลต่อความรุนแรงของการกัดเซาะของพื้นที่ข้างเคียง จึงทำให้ต้องมีการศึกษาข้อมูลองค์ประกอบ เช่น ลักษณะของพื้นที่ แนวการกัดเซาะ สภาพพื้นที่ที่เปลี่ยนไป เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้เชื่อมงานกับนักวิชาการในการศึกษาข้อมูลให้หลากหลายมากขึ้น ซึ่งจากการนำข้อมูลมาสรุปร่วมกันทำให้พบว่าในพื้นที่หน้าทะเลไม่สามารถใช้ไม้ไผ่ปักเป็นแนวได้เพราะเป็นพื้นที่ดินทรายทำ แนวทางที่เหมาะสมกับพื้นที่มากที่สุดคือการเติมทรายในบริเวณพื้นที่ตำบลข้างเคียง คือ ตำบลไม้รูด เพราะจะทำให้การเคลื่อนที่ของทรายจะมาเติมเต็มในพื้นที่แหลมกลัดอย่างพอดี

ซึ่งจากข้อมูลและกระบวนการหาแนวทางการดูแลทรัพยากรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและอบต. ทำให้ชุมชนเริ่มตระหนักถึงการจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่ง อย่างเป็นระบบคือรู้ว่าทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง มีความ สัมพันธ์เชื่อมโยงหากเกิดปัญหาในพื้นที่ชายฝั่ง อาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรทางทะเลได้และอาจสร้างความเสียหายโดยเฉพาะอาชีพของชาวประมงซึ่งถือเป็นอาชีพที่สองรองจากเกษตรกรรมเท่านั้น ไม่เพียงแต่ปัญหาด้านอาชีพของชาวประมงตำบลแหลมกลัด ปัญหาและความเสียหายจากวิถีชีวิตความเป็นอยู่ดั้งเดิมของประชาชนตลอดจนพื้นที่ถูกทำลาย จากการกัดเซาะที่ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

การรับทราบและเรียนรู้ของประชาชนจากการทำวิจัย จึงมีประโยชน์และกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการรู้จักป้องกันและแก้ไขปัญหาอันเกิดจากธรรมชาติและการเกิดจากการกระทำของมนุษย์ เพื่อให้ตนเองสามารถอยู่ร่วมกันกับทรัพยากรที่มีอยู่และรู้จักหวงแหนพื้นที่ฟู ตลอดจนการอนุรักษ์ให้คงอยู่แหลมกลัดสืบไป

5.2 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการวิจัย

5.2.1 ก่อนทำวิจัย

ทีมวิจัย

-ความต้องการรับทราบปัญหาที่เกิดขึ้นจากทรัพยากรทางทะเลที่มีอยู่ในแต่ละพื้นที่ของตำบลแหลมกลัด เนื่องจากทีมวิจัยทราบเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นแต่สาเหตุของปัญหาในแต่ละพื้นที่ที่เกิดขึ้นยังคงเป็นแค่การรับรู้ของคนในชุมชนนั้น ๆ

-ความต้องการคิดหาทางแก้ไขปัญหามีอยู่ในแต่ละพื้นที่จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบโดยชุมชนมีส่วนร่วมเนื่องจากมองว่าชุมชนเป็นผู้ที่ดำรงอยู่ในวงจรของระบบนิเวศและเป็นผู้ใช้ ผู้ผลิต ผู้บริโภค จึงมองเป้าหมายและความสำคัญไปที่ชุมชน

-ความต้องการอยากเห็นชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้จากการมีภูมิคุ้มกันที่ดี นั่นคือแนวทางการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นตลอดจนการป้องกันสาเหตุของปัญหาที่จะเกิดขึ้นโดยวิถีชุมชนที่มีอยู่และการใช้หลักวิชาการที่ได้รับมาประยุกต์เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ

ชุมชน

-รับทราบและรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นแต่เห็นว่าเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่ต้องเข้ามาดำเนินการแก้ไขไม่ใช่หน้าที่ของตน

-รับทราบและรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นแต่คิดว่าเมื่อถึงขั้นวิกฤตทุก ๆ คนก็เดือดร้อนเหมือนกัน เมื่อถึงเวลานั้นค่อยหาทางขยับขยายหรือคิดหาทางแก้ไขปัญหาและคิดว่ายังคงใช้เวลาเนิ่นนานกว่าจะถึงเวลานั้น

-ไม่เชื่อมั่นจากการเข้ามาดูแลและแก้ไขปัญหของหน่วยงานภาครัฐ เนื่องจากผู้กระทำผิดหรือผู้กอบโกยประโยชน์จากทรัพยากร หรือผู้มีอิทธิพลยังเป็นกลุ่มคนเดิม ๆ ที่ยังดำเนินการอยู่ต่อเนื่อง

หน่วยงาน

- องค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัด เข้ามาสนับสนุนบ้างในด้านงบประมาณในกิจกรรมแต่ในกิจกรรมที่สำคัญ ๆ ยังไม่สามารถดำเนินการได้ซึ่งอาจเนื่องมาจากอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ตามระเบียบกฎหมาย

- บางหน่วยงานไม่ให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าว และไม่มีการสอบถามความต้องการที่แท้จริงของชุมชน การประสานงานยากลำบาก บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอ และเป็นหน่วยงานที่มีสถานที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากชุมชน

5.2.2 หลังทำวิจัย

ทีมวิจัย

-ได้รับทราบถึงสภาพและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นของทรัพยากรทางทะเลที่มีอยู่ในแต่ละพื้นที่ของตำบลแหลมกลัด

-สามารถนำทักษะการเรียนรู้ที่ได้จากชุมชนแต่ละชุมชนที่ได้ผ่านการมีส่วนร่วมกระบวนการวิจัยมาประยุกต์ใช้และถ่ายทอดให้ชุมชนแต่ละชุมชนได้ตัดสินใจบนพื้นฐานของความต้องการที่ชุมชนได้คิด

หาทางป้องกันแก้ไขปัญหามีอยู่ในแต่ละพื้นที่จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบโดยชุมชนมีส่วนร่วม

- นำความรู้ที่ได้จากองค์ความรู้ของชุมชนมาเผยแพร่ และประยุกต์ให้มีความเหมาะสมกับชุมชนนั้น ๆ หรือชุมชนใกล้เคียงโดยสอดคล้องหลักวิชาการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ชุมชน

- มีความเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการร่วมป้องกันและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น

- ร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลในชุมชนของตน เช่น การเพาะขยายพันธุ์ปูม้า ที่บ้านตนเองแล้วนำไปปล่อยลงทะเล การปลูกป่าชายเลนขยายและทดแทนที่ได้รับความเสียหาย การช่วยเหลือร่วมมือสอดส่องดูแลโลมา(อิรวดี)มิให้ถูกจับไปจำหน่าย หรือถูกเครื่องมือของเรืออวนรุนที่เข้ามาใกล้บริเวณชายฝั่งจนเสียชีวิต

- ให้ความร่วมมือกับกิจกรรมภาครัฐที่เข้ามารณรงค์ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งและทะเลโดยเพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

- ต้องการให้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.) เข้ามาสนับสนุนงบประมาณในส่วนที่จำเป็นอย่างต่อเนื่องและไม่สามารถขอสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นได้ตลอดจนการส่งเสริมการสานงานต่อในแนวทางแก้ไขที่ต้องอาศัยเทคนิคทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงาน

- องค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัด เข้ามาสนับสนุนในด้านงบประมาณ บุคลากรเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและให้ความสำคัญกับกิจกรรมด้านทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งและทะเล โดยจัดตั้งเป็นนโยบายและนำบรรจุเข้าบรรจุในแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัดตลอดจนได้รับความเห็นชอบจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัดตามโครงการที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งและทะเลที่เป็นประโยชน์มากขึ้นตลอดจนอำนวยความสะดวกด้านสถานที่การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความรวดเร็ว

- หน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าวมากขึ้น ซึ่งบางหน่วยงานได้เข้ามาตั้งสำนักงานชั่วคราวในชุมชน เพื่อลดระยะเวลาการติดต่อสื่อสาร การขอความช่วยเหลือ การตรวจพื้นที่ และการประสานงานที่สะดวกคล่องตัวและรวดเร็ว

5.3 แนวทางต่อไปที่อยากจะทำงานร่วมกัน

ในการทำงานที่ผ่านมาร่วมกันของชุมชน ทีมวิจัยตลอดจนหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่น ต้องการเห็นการขับเคลื่อน การป้องกันและแก้ไขปัญหาระบบทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งและทะเล อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ของคนและทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งและทะเลตำบลแหลมกลัด โดยมีทิศทางการทำงานต่อไปเมื่องานวิจัยนี้เสร็จสิ้นแล้ว คือ

5.3.1 ต้องการขยายการทำงานในทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ภายในตำบลแหลมกลัดที่กำลังเกิดปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยนำการเรียนรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้

5.3.2 ต้องการเพิ่มศักยภาพทีมวิจัยในการทำงานทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ที่มีในตำบลแหลมกลัด

5.3.3 ต้องการสร้างเครือข่ายการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ให้มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งชายฝั่งและทะเล อันจะเป็นประโยชน์ต่อคนตำบลแหลมกลัด

5.3.4 ต้องการเห็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ตำบลแหลมกลัดเพื่อมิให้ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลและชายฝั่งเสื่อมโทรมและถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว

5.3.5 ต้องการให้หน่วยงานที่มีศักยภาพด้านวิชาการและงบประมาณ อันได้แก่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคตะวันออกมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี และ หน่วยงานต่างๆ เข้ามาส่งเสริมให้ชุมชนได้ตระหนักและกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้การมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

5.4 ข้อเสนอแนะต่อการทำงานของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ภาคตะวันออก (สกว.)

5.4.1 ได้รับความร่วมมือและเห็นความพยายามตั้งใจจริง ในการให้การสนับสนุนทางด้านวิชาการ งบประมาณและอื่นๆ ในการทำงานร่วมกัน

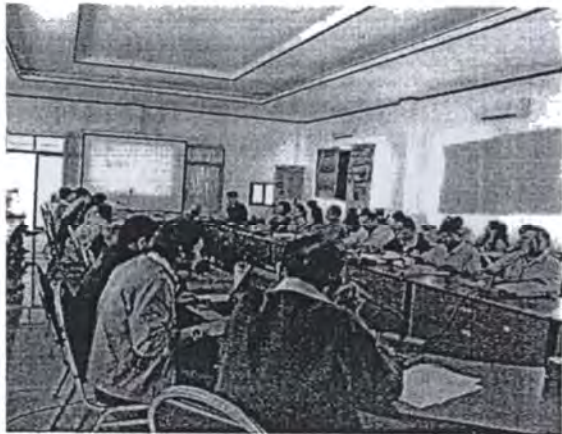
5.4.2 คอยให้กำลังใจและส่งเสริมกระตุ้นการทำงาน ของทีมวิจัยอย่างต่อเนื่อง เพราะหลายต่อหลายครั้งพบเจออุปสรรคมากมาย ตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้นโครงการแต่ก็ผ่านสำเร็จลุล่วงมาด้วยดีจนเสร็จสิ้นโครงการ

5.4.3 ให้การสนับสนุนงบประมาณจนโครงการสำเร็จลุล่วงด้วยดี แต่หากได้รับงบประมาณมากกว่าที่เป็นอยู่ จะทำให้ขยายกิจกรรมในโครงการได้มากกว่านี้ ซึ่งหมายถึงประสิทธิภาพของการทำงานของทีมวิจัย

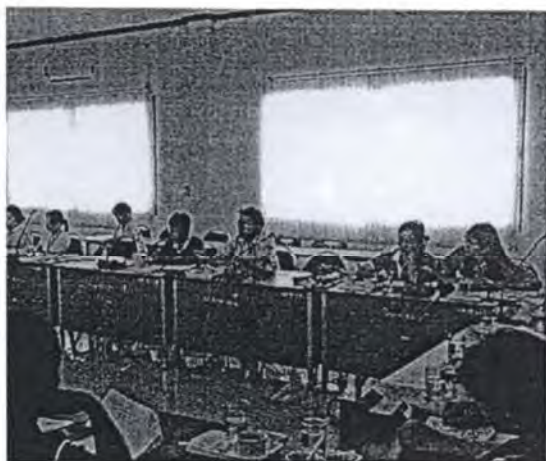
ภาคผนวก

ภาพกิจกรรมของทีมวิจัย

ประชุมทีมวิจัย

ทำความเข้าใจกับหน่วยงาน

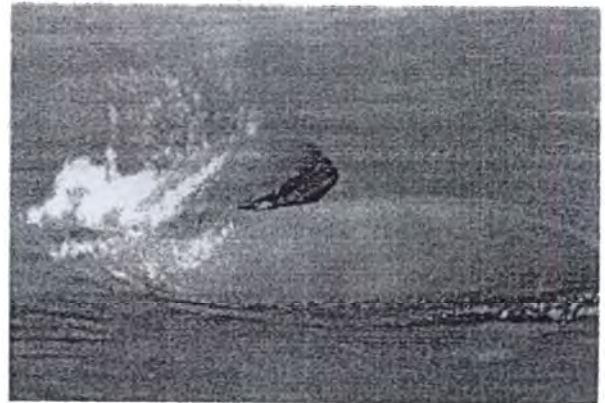

วางแผนเก็บข้อมูล

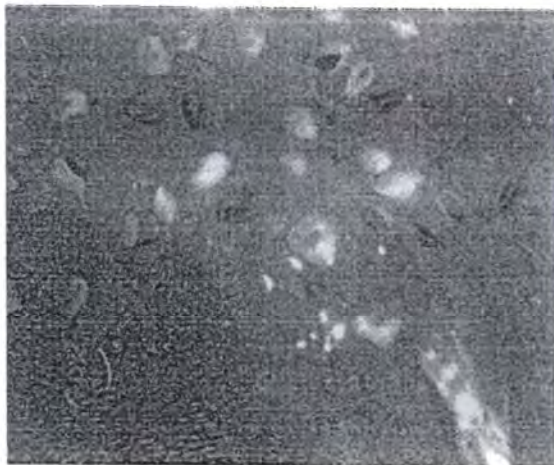

เวทีการเก็บข้อมูล

ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลและชายฝั่งที่สำคัญของตำบลแหลมกลัด

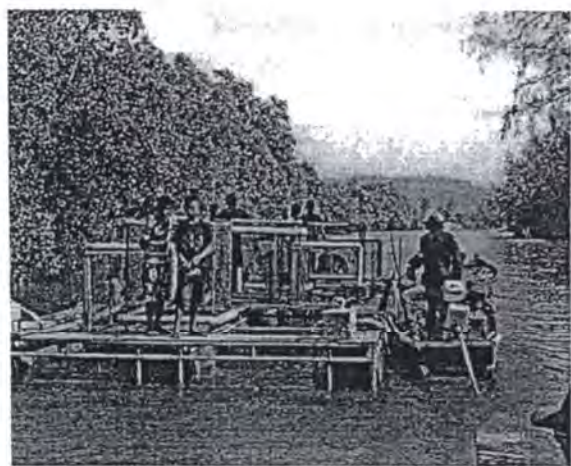
โลมาท้องถิ่น

หอยขาว

พยูน

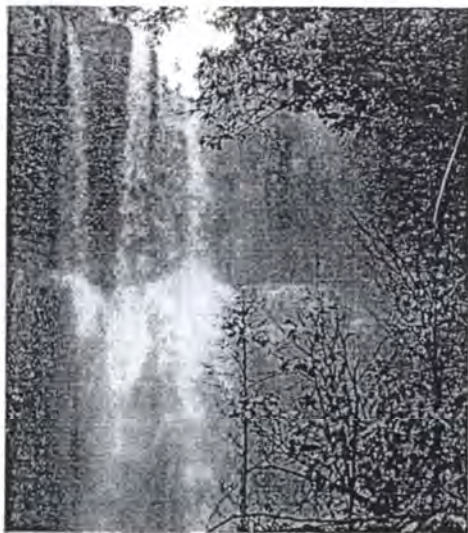
กิจกรรมการอนุรักษ์ทดลองปล่อยแม่พันธุ์ปูม้า

ป่าชายเลน

ชายหาดในพื้นที่

น้ำตกท่าเสา

รูปกิจกรรมการทำบุญโลมา วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2555

รูปกิจกรรมการปล่อยปูม้า

ภาพการกัดเซาะชายฝั่ง

ข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัด
เรื่อง กำหนดข้อห้ามใช้เครื่องมือทำการประมงบางชนิดทำการประมงหอยขาวในเขตควบคุม
และอนุรักษ์พันธุ์หอยขาว พ.ศ. 2550

ด้วยปัจจุบันมีการทำการประมงหอยขาวในพื้นที่ทะเลตำบลแหลมกลัด ขึ้นมาใช้ประโยชน์เป็นจำนวนมากโดยใช้ เครื่องมือบางชนิดที่มีประสิทธิภาพสูง ทำให้ปริมาณหอยขาวลดลง และอาจสูญพันธุ์ได้ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อราษฎรผู้มีอาชีพทำการประมงหอยขาวด้วยการงม หรือใช้ อุปกรณ์พื้นบ้านได้รับความเดือดร้อน และยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ และการท่องเที่ยวของ ตำบลแหลมกลัดโดยรวม

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 71 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และแก้ไขเพิ่มเติม โดยความเห็นชอบของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัด และนายอำเภอเมืองตราด จึงออกข้อบัญญัติไว้ ดังต่อไปนี้

- ข้อ 1. ข้อบัญญัตินี้ เรียกว่า ข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัด เรื่อง กำหนด ข้อห้ามใช้เครื่องมือทำการประมงบางชนิดทำการประมงหอยขาวในเขต ควบคุม และอนุรักษ์พันธุ์หอยขาว พ.ศ. 2550
- ข้อ 2. บรรดาข้อบัญญัติ ข้อบังคับ กฎระเบียบ และคำสั่งอื่นใด ขององค์การบริหารส่วน ตำบลแหลมกลัดซึ่งขัดหรือแย้งกับข้อบัญญัตินี้ให้ใช้ข้อบัญญัตินี้แทน
- ข้อ 3. ในข้อบัญญัตินี้ “การทำการประมง” หมายความว่า จับ ดัก ล่อ ทำอันตราย ฆ่าหรือ เก็บสัตว์น้ำ ชนิดใดๆ ในพื้น ที่ทะเล หรือแหล่งน้ำสาธารณะ ด้วยเครื่องมือทำการ ประมง หรือด้วยวิธีใดๆ “เครื่องมือทำการประมง” หมายความว่า เครื่องมือกลไก เครื่องใช้ อุปกรณ์ ส่วนประกอบ อาวุธ เสา หลัก หรือเรือ หรืออุปกรณ์อื่นใด ที่ใช้ในการ ทำประมง“หอยขาว” หมายความว่า หอยดัลป์ หรือหอยน้ำเค็มชนิดสองฝา มี ลักษณะเปลือกแข็งสีขาวอมน้ำตาล ชื่อวิทยาศาสตร์ Meretrix spp “เจ้าพนักงานท้องถิ่น” หมายความว่า ว่านายกองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัด
- ข้อ 4. ให้กำหนดเขตอนุรักษ์พันธุ์หอยขาว ในพื้นที่ทะเลหมู่ที่ 2 ตามเส้นล้อมรอบตั้งแต่ จุดกำหนดที่ 1 ถึงจุดที่ 4 ดังนี้
 - จุดที่ 1 เส้นแลตติจูด 12 องศา 8 ลิปดา 51.1 ฟิลิปดา เหนือ ตัดกับ เส้นลองติ จูด 102 องศา 37 ลิปดา 13.7 ฟิลิปดา ตะวันออก ถึง
 - จุดที่ 2
 - จุดที่ 2 เส้นแลตติจูด 12 องศา 8 ลิปดา 48.4 ฟิลิปดา เหนือ ตัดกับ เส้นลองติ จูด 102 องศา 37 ลิปดา 17.7 ฟิลิปดา ตะวันออก ถึงจุดที่ 3

จุด

- จุดที่ 3 เส้นแลตติจูด 12 องศา 8 ลิปดา 42.9 ฟิลิปดา เหนือ ตัดกับ เส้นลองติจูด 102 องศา 37 ลิปดา 12.4 ฟิลิปดา ตะวันออก ถึงจุดที่ 4

จุด

- จุดที่ 4 เส้นแลตติจูด 12 องศา 8 ลิปดา 47 ฟิลิปดา เหนือ ตัดกับ เส้นลองติจูด 102 องศา 37 ลิปดา 9.4 ฟิลิปดา ตะวันออก ถึงจุดที่ 1

ข้อ 5. ห้ามมิให้บุคคลใดทำการประมงหอยขาวในเขตอนุรักษ์พันธุ์หอยขาว ในข้อ 4 เว้นแต่เป็นการทดลองเพื่อประโยชน์ของทางราชการ โดยได้รับอนุญาต เป็นหนังสือจากองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัด

ข้อ 6. ให้กำหนดเขตควบคุมการทำการประมงหอยขาว ในพื้นที่ทะเล หมู่ที่ 1,2,10 ตามเส้นล้อมรอบตั้งแต่จุด กำหนดที่ 1 ถึงจุดที่ 4 ดังนี้

- จุดที่ 1 เส้นแลตติจูด 12 องศา 6 ลิปดา 43 ฟิลิปดา เหนือ ตัดกับ เส้นลองติจูด 102 องศา 40 ลิปดา 17.9 ฟิลิปดา ตะวันออก ถึงจุดที่ 2

- จุดที่ 2 เส้นแลตติจูด 12 องศา 6 ลิปดา 34.1 ฟิลิปดา เหนือ ตัดกับ เส้นลองติจูด 102 องศา 40 ลิปดา 80 ฟิลิปดา ตะวันออก ถึงจุดที่ 3

- จุดที่ 3 เส้นแลตติจูด 12 องศา 9 ลิปดา 5.7 ฟิลิปดา เหนือ ตัดกับ เส้นลองติจูด 102 องศา 36 ลิปดา 34.3 ฟิลิปดา ตะวันออก ถึงจุดที่ 4

- จุดที่ 4 เส้นแลตติจูด 12 องศา 9 ลิปดา 19.6 ฟิลิปดา เหนือ ตัดกับ เส้นลองติจูด

จุด

102 องศา 37 ลิปดา 17.9 ฟิลิปดา ตะวันออก ถึงจุดที่ 1

ข้อ 7. ภายในเขตควบคุมการทำการประมงหอยขาวในข้อ 4 ห้ามมิให้บุคคลใดประกอบกิจกรรมดังนี้

(1) ห้ามใช้เครื่องทุกชนิดที่ใช้ประกอบเรือกลทำการประมงหอยขาว

(2) ห้ามใช้เครื่องมือคราด หรือเครื่องมือชนิดอื่นที่คล้ายคลึงกันมาทำการประมงหอยขาว

(3) ห้ามทำการประมงหอยขาวที่มีขนาดเล็กกว่า 3.2 เซนติเมตร ระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม ถึง วันที่ 30 เมษายน ของทุกปี

(4) ห้ามมิให้นำรถไถนา หรือพาหนะทางบก ที่มีลักษณะคล้ายคลึงเขาไปในเขตอนุรักษ์หอยขาว

ข้อ 8. ผู้ที่รับซื้อรวมถึงผู้ที่ครอบครองหอยขาว น้ำหนักตั้งแต่ 1,000 กิโลกรัม ขึ้นไปใน

พื้นที่ตำบลแหลมกลัด จะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น จะต้องเสีย

ค่าธรรมเนียมกีดลกรัมละ 0.05 บาท ต่อวัน

ข้อ 9. ผู้ฝ่าฝืนภายใต้ข้อบัญญัตินี้ มีโทษปรับครั้งละไม่เกิน 1,000 บาท ตามมาตรา

แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล
(ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 มาตรา 30

ข้อ 10. ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นประกาศ และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงการ
ปฏิบัติ ตามข้อบัญญัตินี้

ข้อ 11. ให้นายกององค์การบริหารส่วนตำบลรักษาการตามข้อบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจ
ออก

ประกาศ หรือคำสั่งเพื่อปฏิบัติการเป็นไปตามข้อบัญญัตินี้

ข้อ 12. ข้อบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 7 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับประกาศโดย
เปิดเผย ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัด เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 23 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550

รายชื่อทีมวิจัย

1. นายสมนึก หงส์วิเศษ	หัวหน้าโครงการ
2. นายไพวัลย์ สีอิน	ทีมวิจัย
3. นายวารุณ จันทเสน	ทีมวิจัย
4. นายฉัตรชัย อรรถ	ทีมวิจัย
5. นายอดิสร จันทะวัน	ทีมวิจัย
6. นางนิภา ปั่นเงิน	ทีมวิจัย
7. น.ส.จรรยา สีเนวล	ทีมวิจัย
8. น.ส.จุฑามาศ เจษฎาโยธิน	ทีมวิจัย
9. นายพงษ์เพชร โชคสมุทร	ทีมวิจัย
10. นายทัต จิตสถาพร	ทีมวิจัย
11. นายสัมฤทธิ์ คงทรัพย์	ทีมวิจัย
12. นายวิสูตร สุขเจริญ	ทีมวิจัย
13. นายสุนีย์ ทองม้อง	ทีมวิจัย
14. นายธิดิ ถาวรธนนท์	ทีมวิจัย
15. นายเสนอ จันทเสน	ทีมวิจัย
16. นางอำนวยการ ขาวคม	ทีมวิจัย
17. นางวารุณี ถุ่มชนม์	ทีมวิจัย
18. นายจำลอง ประสิทธิ์นาวา	ทีมวิจัย
19. นายพิพัฒน์ พุพันธ์	ทีมวิจัย

ที่ปรึกษา

1.ดร.กรรณิกา สุภาภา	รักษาราชการแทน ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
2.นายประดิษฐ์ ถุ่มชน	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัด
3.นางสาวรสริน วงศ์คำปัน	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัด
4.นายอานนท์ การสมัคร	กำนันตำบลแหลมกลัด
5.พ.ต.ท.ชัยณรงค์ ผลสวัสดิ์	สารวัตรสืบสวน สภ.ท่าเลื้อน
6.นายภูษงค์ สฤษฏีชัยกุล	ผู้อำนวยการศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 1 จ.ระยอง